

Κεφάλαιο Πέμπτο

Εθνοπολιτισμική Ζωή και Εμπειρίες Ελληνικότητας των Ελληνοαυστραλών Εφήβων

Στο πλαίσιο του παρόντος κεφαλαίου εξετάζονται οι κοινές ενδοοικογενειακές δραστηριότητες και η γλωσσική αλληλεπίδραση στον οικογενειακό χώρο. Επίσης, μελετάται η σχέση του δείγματος με την ελληνόγλωσση εκπαίδευση και την Ελλάδα. Επιπρόσθετα μελετάται η εθνοπολιτισμική ζωή των μαθητών και συγκεκριμένα οι εθνοπολιτισμικές πρακτικές και η συμμετοχή τους στη συλλογική και πολιτισμική ζωή της ελληνικής παροικίας, και τέλος οι ευρύτερες πολυπολιτισμικές τους εμπειρίες και η στάση τους απέναντι στην ετερότητα.

5.1 Ενδοοικογενειακές Δραστηριότητες και Γλωσσική Αλληλεπίδραση

Η οικογενειακή ζωή και η αλληλεπίδραση των μαθητών με τα μέλη της οικογένειας (γονείς, αδέρφια, παππούδες) αποτελεί βασικό συντελεστή της εθνοπολιτισμικής τους διαμόρφωσης. Στο παρόν κεφάλαιο εξετάζονται τα παρακάτω θέματα: α) κοινές οικογενειακές δραστηριότητες, β) χρόνος γλωσσικής αλληλεπίδρασης οικογενειακά, γ) περιεχόμενο ενδοοικογενειακών συζητήσεων, δ) χρήση της ελληνικής γλώσσας εντός και εκτός οικογένειας και ε) αυτοαξιολόγηση ελληνομάθειας των εφήβων.

Οι τεχνικές συλλογικής των δεδομένων συμπεριέλαβαν, παρόμοια με το προηγούμενο κεφάλαιο τη χρήση ερωτηματολογίου (ερωτήσεις κλειστού τύπου-πολλαπλών επιλογών, αλλά και ερωτήσεις ανοικτού τύπου), καθώς επίσης και τη στρατηγική των ομαδικών συζητήσεων. Για την ανάλυση υιοθετήθηκαν αντίστοιχα ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι.

α) Είδη κοινών οικογενειακών δραστηριοτήτων

Ζητήθηκε από τους μαθητές να προσδιορίσουν γραπτά τα είδη των κοινών οικογενειακών δραστηριοτήτων, γενικού αλλά και ελληνικού περιεχομένου, πρώτο με τους γονείς τους και δεύτερο με τους παππούδες-γιαγιάδες. Υπογραμμίζεται ότι αν και το ειδικότερο ενδιαφέρον αφορά δραστηριότητες ελληνικού περιεχομένου, η περιγραφή των γενικών δραστηριοτήτων κρίνεται απαραίτητη, επειδή ορισμένες έχουν πινελιές ελληνικότητας (π.χ. μαγειρική), αποτελώντας ευκαιρία διαντιδράσεων και στην ελληνική γλώσσα. Διευκρινίζεται ότι δεν εξετάστηκε η χρονική διάρκεια των κοινών οικογενειακών δραστηριοτήτων.

Κατά σειρά ως συχνότερες κοινές δραστηριότητες γονέων - εφήβων, αναφέρονται η μάζωξη στο δείπνο, η παρακολούθηση τηλεόρασης, το συμμαζέμα του σπιτιού, το μαγείρεμα ή βοήθεια στο τραπέζι, στον κήπο, αλλά και βοήθεια στα άλλα αδέρφια και στη φροντίδα των κατοικίδιων ζώων. Εκτός σπιτιού, οι κοινές δραστηριότητες είναι πολυποικίλες. Συχνότερα βρίσκονται μαζί κατά τη μεταφορά στο σχολείο, σε σχολικές εκδηλώσεις, σε αθλητικές και χορευτικές δραστηριότητες, στα ψώνια, στις κοινωνικές εκδηλώσεις

της οικογένειας, δραστηριότητες αναψυχής όπως το ψάρεμα, τα ταξίδια, οι διακοπές και τέλος κατά τη βοήθεια στη εργασία των γονέων όπως στο κατάστημα, στο φαρμακείο κ.άλ. Αξιοσημείωτο είναι ότι οι κοινές δραστηριότητες με τη μητέρα εμφανίζονται ποσοστιαία συχνότερες, συγκριτικά με τις αντίστοιχες του πατέρα.

Οι κοινές οικογενειακές δραστηριότητες, γονέων-εφήβων ελληνικού χαρακτήρα, οι οποίες αφορούν ειδικότερα την παρούσα εργασία αναφέρονται στις συνομιλίες ελληνικού περιεχομένου, στον εορτασμό ονομαστικών εορτών, στην έξοδο σε ελληνικά εστιατόρια, ζαχαροπλαστεία, ελληνικά μαγαζιά, στην παρακολούθηση ελληνόγλωσσων τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών προγραμμάτων, στη συμμετοχή σε εκδηλώσεις του ελληνικού σχολείου, στον κοινό εκκλησιασμό (ευκαιριακά) και στην παρακολούθηση κοινωνικών γεγονότων (π.χ. ελληνορθόδοξος γάμος, βάφτιση), στη συμμετοχή σε ομογενειακές εκδηλώσεις μουσικοχορευτικού και παραδοσιακού χαρακτήρα και σε θεατρικές εκδηλώσεις.

Οι κοινές δραστηριότητες των εφήβων με τους παππούδες-γιαγιάδες έχουν πιο ευκαιριακό χαρακτήρα συγκριτικά με τις αντίστοιχες μεταξύ εφήβων-γονέων. Αυτές συμπεριλαμβάνουν τη βοήθεια προς τα ηλικιωμένα μέλη της οικογένειας στα ψώνια, στην ανάγνωση / εξήγηση επιστολών από κυβερνητικές υπηρεσίες, τη βοήθεια στον κήπο και στη μαγειρική. Παράλληλα, έδωσαν πλήθος άλλων απαντήσεων, όπως κοινές δραστηριότητες ψυχαγωγίας, π.χ. «με τον παππού μου παίζουμε τάβλι συχνά» (μαθητής 67). Επιπρόσθετα, οι μαθητές αναφέρθηκαν σε κοινές δραστηριότητες ελληνικού περιεχομένου, όπως συναντήσεις με την οικογένεια και συγγενείς για ελληνικά γεύματα, ελληνική μαγειρική, εκκλησιασμός, οικογενειακές γιορτές, επισκέψεις σε ελληνικά καταστήματα, παρακολούθηση ποδοσφαιρικών αγώνων, ευκαιριακή συμμετοχή σε εκδηλώσεις συλλόγων και φορέων. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε από ορισμένους μαθητές στις κοινές ελληνικές δραστηριότητες με τον παππού ή τη γιαγιά, με την παράλληλη συνειδητοποίηση ότι δεν θα είναι παντοτινές. «Η γιαγιά μου, μου μαθαίνει ελληνικά φαγητά και γλυκά...Όταν έρχεται ο παππούς του κάνω ελληνικό καφέ» (μαθητής 97).

Οι προηγούμενες απαντήσεις των πληροφορητών δείχνουν, ότι η αλληλεπίδραση δραστηριοτήτων εφήβων-γονέων, όπως είναι αναμενόμενο, παρουσιάζουν υψηλότερους δείκτες σε σύγκριση με αυτές των εφήβων-παππούδων. Παράλληλα, εκφράζουν ισχυρές τάσεις οικογενειοκεντρικότητας.

β) Διάρκεια και συχνότητα συζητήσεων με τους γονείς

Οι μαθητές κλήθηκαν να απαντήσουν γραπτά και να σχολιάσουν σχετικά με τον χρόνο που κουβεντιάζουν με τους γονείς τους. Διευκρινίζεται πως δεν εξετάζεται η χρονική διάρκεια λεκτικής αλληλεπίδρασης εφήβων-παππούδων, επειδή έχει πιο ευκαιριακό χαρακτήρα και παρατηρούνται αξιοσημείωτες διακυμάνσεις από οικογένεια σε οικογένεια για διάφορες αιτιάσεις (π.χ. κατοικία των παππούδων σε μακρινή απόσταση και μη τακτική επισκεψιμότητα), παρά το γεγονός, ότι σύμφωνα με τις μετρήσεις του προηγούμενου κεφαλαίου ποσοστό 81.7% του δείγματος συναντά τους παππούδες-γιαγιάδες σε

εβδομαδιαία βάση. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα στατιστικά αποτελέσματα των κατανομών συχνότητας.

Πίνακας 5.1: Διάρκεια Συζητήσεων Εφήβων-Γονέων (Σε ποσοστά, N=329)

	Χρονικό κριτήριο	%
1	Περισσότερο από μισή ώρα την ημέρα	49.6
2	Περίπου μισή ώρα την ημέρα	34.0
3	Λιγότερο από 15 λεπτά την ημέρα	16.4

Η ανάγνωση του παραπάνω πίνακα δείχνει ότι σε καθημερινή βάση αφιερώνεται υπολογίσιμος χρόνος στην αλληλεπίδραση μεταξύ εφήβων-γονέων. Περίπου ο μισός πληθυσμός του δείγματος (49.6%) συνομιλεί με τους γονείς 'περισσότερο από μισή ώρα την ημέρα'. Ένα, μικρότερο ποσοστό (34%) απάντησε 'περίπου μισή ώρα την ημέρα'. Ενώ, μια τρίτη ομάδα, που εκπροσωπείται από χαμηλότερο ποσοστό (16.4%) αποκρίθηκε 'λιγότερο από 15 λεπτά την ημέρα'.

Παράλληλα, οι έφηβοι παρείχαν, γραπτά, πιο συγκεκριμένες πληροφορίες, για τα προηγούμενα θέματα. Ιδιαίτερα διαφωτιστικές ήταν οι απόψεις που εκφράστηκαν, για τις συνομιλίες με τους γονείς, αναδεικνύοντας την πολυδιάστατη φύση του θέματος. Παρουσιάζουμε τις ενδεικτικότερες τάσεις:

- Οι συζητήσεις είναι συχνότερες με τις μητέρες παρά με τους πατέρες, για ποικίλους λόγους όπως ο παρακάτω: «μιλάμε πιο πολύ με τη μητέρα μου, επειδή ο πατέρας μου έρχεται αργά στο σπίτι» (μαθητής 68).
- Περισσότεροι από τους μισούς ερωτηθέντες (53%) δήλωσαν ότι κουβεντιάζουν συνήθως την ώρα του κοινού δείπνου: «κυρίως τα λέμε όλοι μαζί την ώρα του βραδινού» (μαθητής 112).
- Το ένα τρίτο των εφήβων (32.2%) απάντησε πως επικοινωνεί με τους γονείς κυρίως στο αυτοκίνητο, στο δρόμο προς και από το σχολείο: «κουβεντιάζουμε το πρωί στο δρόμο για το γυμνάσιο και όταν γυρίζουμε σπίτι» (μαθητής 23).
- Μια μικρή ομάδα υποστήριξε ότι η επικοινωνία εκδηλώνεται περισσότερο το Σαββατοκύριακο: «μέσα στην εβδομάδα δεν έχουμε χρόνο, είμαστε όλοι απασχολημένοι» (μαθητής 89).
- Οι μαθητές με χαμηλή επικοινωνιακή αλληλεπίδραση με τους γονείς τους προέβαλαν ποικίλες αιτιάσεις όπως: «θα ήθελα να μιλούσαμε περισσότερο και να κάνουμε πράγματα σαν οικογένεια, αλλά ζω μόνο με τη μητέρα μου» (μαθητής 43), ενώ άλλος τόνισε «δε βρισκόμαστε εύκολα όλοι μαζί, αλλά στην ουσία δεν υπάρχει η ανάγκη να κουβεντιάζουμε πολύ, όποτε κουβεντιάζουμε, σε λίγο αρχίζουν οι παρατηρήσεις» (μαθητής 67).

Σχολιάζοντας τα παραπάνω, παρατηρούμε ότι ο χρόνος συζητήσεων μεταξύ εφήβων-γονέων θεωρείται σημαντικός, δεδομένου ότι ο μισός αριθμός των εφήβων συζητά τουλάχιστο για μισή ώρα καθημερινά στο σπίτι. Η επαναλαμβανόμενη αυτή καθημερινότητα συντελεί στο ρόλο της οικογένειας, ως φορέα πολιτισμοποίησης. Παράλληλα, αποτυπώνονται διαφορετικά μοντέλα γλωσσικής αλληλεπίδρασης των

ελληνοαυστραλιανών οικογενειών. Ωστόσο, το χρονικό διάστημα επικοινωνίας δεν επαρκεί για να προσδιορισθεί η ποιότητα και το περιεχόμενο της διαλογικής αλληλεπίδρασης, ειδικότερα σε συνάρτηση με την εθνοπολιτισμικότητα του δείγματος. Στη συνέχεια εξετάζεται το περιεχόμενο της επικοινωνιακής οικογενειακής αλληλεπίδρασης.

γ) Θέματα συζήτησης στο σπίτι με γονείς και παππούδες-γιαγιάδες

Ζητήθηκε από τους Ελληνοαυστραλούς εφήβους να προσδιορίσουν τον βαθμό συχνότητας των δέκα παραμέτρων σχετικά με τα θέματα που κουβεντιάζουν με τους γονείς τους και τους παππούδες-γιαγιάδες. Τα στατιστικά αποτελέσματα παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 5.2: Εθνοπολιτισμικά Θέματα Συζητήσεων (Σε ποσοστά, N=329)

	Βαθμός συμφωνίας: (5-4=Πάρα πολύ-Πολύ, 3=Μέτρια, 2-1=Λίγο-Καθόλου)	Γονείς			Παππούδες		
		5-4	3	2-1	5-4	3	2-1
1	Σχολική ζωή και πρόοδος	72.3	15	12.7	50.2	17.1	32.7
2	Καθημερινή οικογενειακή ζωή και εμπειρίες	58.6	22.1	19.3	49.6	23.9	26.5
3	Σημαντικότερα αυστραλιανά νέα	50.5	24.8	24.7	23.8	28.4	47.8
4	Οικογενειακή καταγωγή και ιστορία	38.4	27.4	34.2	47.9	21.6	30.5
5	Ελλάδα ή σύγχρονα ζητήματα και νέα από την Ελλάδα	25.7	18.1	56.2	33.6	20.9	45.5
6	Ελληνισμός σε άλλες χώρες και στη διασπορά	18.6	19.5	61.9	26.1	20.8	53.1
7	Ελληνική καταγωγή και ιστορία	23.6	24.6	51.8	30.5	30.3	39.2
8	Ελληνοαυστραλιανά νέα	20.6	21.7	57.7	23.6	20.0	56.4
9	Ομοιότητες και διαφορές που υπάρχουν μεταξύ της ελληνικής ομογένειας και άλλων εθνικών ομάδων	15.8	17.4	66.8	20.4	16.3	63.3

Οι κατανομές συχνότητας δείχνουν την ακόλουθη εικόνα για τις συζητήσεις μεταξύ γονέων-εφήβων: Η 'σχολική ζωή και πρόοδος' αποτελεί την παράμετρο με τα υψηλότερα ποσοστά συζητήσεων. Το 72.3% των εφήβων απάντησε ότι συζητούν «Πάρα πολύ ή πολύ», το 15% «Μέτρια» και το 12.7% «Λίγο ή Καθόλου». Δεύτερη παράμετρος με τα υψηλότερα ποσοστά συζητήσεων ήταν η 'καθημερινή οικογενειακή ζωή και εμπειρίες', με το 58.6% να απαντά «Πάρα πολύ ή πολύ», το 22.1% «Μέτρια» και το 19.3% «Λίγο ή Καθόλου». Την τρίτη θέση κατέλαβε η παράμετρος τα 'σημαντικότερα αυστραλιανά νέα'. Το 50.5% απάντησε «Πάρα Πολύ ή Πολύ», το 24.8% «Μέτρια», το 24.7% «Λίγο ή Καθόλου». Τέταρτο συχνότερο θέμα συζήτησης ήταν η 'οικογενειακή καταγωγή και η ιστορία', με το 38.4% να συζητά «Πάρα πολύ ή Πολύ», το 34.2% «Λίγο ή Καθόλου», και το 27.4% «Μέτρια». Το θέμα συζητήσεων που κατέλαβε την πέμπτη θέση ήταν η 'Ελλάδα ή σύγχρονα ζητήματα και νέα από την Ελλάδα' με τα εξής ποσοστά: 56.2% «Λίγο ή Καθόλου», 25.7% «Πάρα Πολύ ή Πολύ» και 18.1% «Μέτρια». Την έκτη θέση κατέλαβαν οι συζητήσεις για τον 'ελληνισμό σε άλλες χώρες και στη διασπορά', με τα ακόλουθα ποσοστά: 61.9% «Λίγο ή Καθόλου», 19.5% «Μέτρια» και 18.6% «Πάρα πολύ ή Πολύ». Στην έβδομη θέση κατανεμήθηκε η

παράμετρος συζητήσεων η 'ελληνική καταγωγή και ιστορία' με τα εξής ποσοστά: 51.8% «Λίγο ή Καθόλου», 24.6% «Μέτρια» και 23.6% «Πάρα πολύ ή Πολύ». Στην όγδοη θέση τοποθετήθηκαν, οι συζητήσεις για τα 'ελληνοαυστραλιανά νέα' με το 57.7% να δηλώνει «Λίγο ή Καθόλου», το 21.7% «Μέτρια» και το 20.6% «Πάρα πολύ ή Πολύ». Το ένατο κατά σειρά συχνότητας θέμα συζητήσεων ήταν οι 'ομοιότητες και διαφορές που συνυπάρχουν μεταξύ της ελληνικής ομογένειας και άλλων εθνικών ομάδων', αποσπώντας χαμηλές κατανομές σημαντικότητας. Συγκεκριμένα, το 66.8% δήλωσε «Λίγο ή Καθόλου», το 17.4% «Μέτρια» και το 15.8% «Πάρα πολύ-Πολύ».

Τα αντίστοιχα ποσοστά συζητήσεων μεταξύ Ελληνοαυστραλών εφήβων και παππούδων είναι τα παρακάτω: Πρώτο θέμα συζητήσεων ήταν η 'σχολική ζωή και πρόοδος', αλλά με μικρότερα ποσοστά συχνότητας σε σχέση με τους γονείς: το 50.2% των εφήβων αποκρίθηκε «Πάρα πολύ ή πολύ», το 32.7% «Λίγο ή Καθόλου» και το 17.1% «Μέτρια». Δεύτερο θέμα συχνότερων συζητήσεων αναδείχθηκε η 'καθημερινή οικογενειακή ζωή και εμπειρίες': το 49.6% απάντησε «Πάρα πολύ ή πολύ», το 26.5% αποκρίθηκε «Λίγο ή Καθόλου» και το 23.9% «Μέτρια». Στην τρίτη θέση τοποθετήθηκε το θέμα η 'οικογενειακή καταγωγή και η ιστορία', με το 47.9% να συζητά «Πάρα πολύ ή Πολύ», το 30.5% «Λίγο ή Καθόλου» και το 21.6% «Μέτρια». Τέταρτο συχνότερο θέμα συζήτησης ήταν η 'Ελλάδα ή σύγχρονα ζητήματα και νέα από την Ελλάδα' με τα εξής ποσοστά: 45.5% «Λίγο ή Καθόλου», 33.6% «Πάρα Πολύ ή Πολύ» και 20.9% «Μέτρια». Την πέμπτη θέση κατέλαβε η παράμετρος συζητήσεων η 'ελληνική καταγωγή και ιστορία' με τα παρακάτω ποσοστά, 39.2% «Λίγο ή Καθόλου», 30.5% «Πάρα πολύ ή Πολύ» και 30.3% «Μέτρια». Η έκτη παράμετρος ήταν ο 'ελληνισμός σε άλλες χώρες και στη διασπορά', με τα ακόλουθα ποσοστά συχνότητας: 53.1% «Λίγο ή Καθόλου», 26.1% «Πάρα πολύ ή Πολύ», και 20.8% «Μέτρια». Στην έβδομη θέση τοποθετήθηκε το θέμα συζητήσεων τα 'σημαντικότερα αυστραλιανά νέα'. Το 47.8% απάντησε «Λίγο ή Καθόλου», το 28.4% «Μέτρια» και 23.8% «Πάρα Πολύ ή Πολύ». Το θέμα συζητήσεων που κατέλαβε την όγδοη θέση ήταν τα 'ελληνοαυστραλιανά νέα', με το 56.4% να δηλώνει «Λίγο ή Καθόλου», το 23.6% «Πάρα πολύ ή Πολύ» και το 20% «Μέτρια». Τέλος, το ένατο κατά σειρά συχνότητας θέμα συζητήσεων ήταν οι 'ομοιότητες και διαφορές που υπάρχουν μεταξύ της ελληνικής ομογένειας και άλλων εθνικών ομάδων'. Το 63.3% δήλωσε «Λίγο ή Καθόλου», το 20.4% «Πάρα πολύ-Πολύ» και το 16.3% «Μέτρια».

Παράλληλα, ζητήθηκε από τους εφήβους να σχολιάσουν άλλα ευρύτερα θέματα συζητήσεων με τους γονείς και παππούδες-γιαγιάδες τους. Περίπου ποσοστό ενός τρίτου των μαθητών (32%) ανταποκρίθηκε θετικά, ενώ οι υπόλοιποι δεν απάντησαν, επομένως τα παρακάτω αποτελέσματα έχουν μερική ισχύ. Ωστόσο, αποτελούν δείκτη των τάσεων και ενδιαφερόντων επικοινωνίας τους. Οι αντιπροσωπευτικότερες απαντήσεις (ποσοστό 13%) αναφέρθηκαν, πέραν του ερωτηματολογίου, σε συζητήσεις σχετικές με την αθλητική κίνηση στην Αυστραλία, στην ελληνοαυστραλιανή ομογένεια, στην Ελλάδα και στον κόσμο καθώς και με τα αθλήματα που παίζουν οι ίδιοι οι μαθητές και γενικότερα με τα χόμπι τους. Μια δεύτερη ομάδα μαθητών (9%) που προέρχονται από διεθνικούς γάμους υπογράμμισε την ευκαιριακή συζήτηση με τους παππούδες-γιαγιάδες, μη ελληνικής καταγωγής, για θέματα σχετικά με την άλλη εθνοτική τους

κουλτούρα – ιδιαίτερα με τις γιαγιάδες και παππούδες μη ελληνικής καταγωγής. Ένας μικρός αριθμός μαθητών (8%) ανέφερε ότι συχνό αντικείμενο συζητήσεων στην οικογένεια είναι η οικονομική κρίση στην Ελλάδα, με τους μαθητές να αποτελούν ακροατές ή να συμμετέχουν. Τέλος, μια πολύ μικρή ομάδα (2%) αναφέρθηκε και σε άλλα θέματα συζήτησης, όπως ο σχολιασμός μιας ταινίας, θεατρικής παράστασης, μουσικής συναυλίας ή μιας εκδήλωσης που παρακολούθησαν οικογενειακά.

Από τα προαναφερόμενα στατιστικά ευρήματα και τα σχετικά σχόλια των εφήβων προκύπτει ότι οι συζητήσεις του δείγματος με τους γονείς συχνότερα αφορούν κυρίως τη 'σχολική ζωή και πρόοδο', την 'καθημερινή ζωή και εμπειρίες' της οικογένειας και τα 'κεντρικότερα αυστραλιανά νέα'. Επιπλέον, μέτρια κινητικότητα εμφανίζουν οι συζητήσεις για την 'οικογενειακή καταγωγή και ιστορία', καθώς επίσης για την 'Ελλάδα ή σύγχρονα ζητήματα και νέα από την Ελλάδα'. Παρόμοια, οι συζητήσεις μεταξύ παππούδων-γιαγιάδων και εφήβων αφορούν ιδιαίτερα τη 'σχολική ζωή και πρόοδο' και την 'καθημερινή ζωή και εμπειρίες' της οικογένειας, σε χαμηλότερους δείκτες σε σχέση με τους γονείς. Επίσης, συχνότερα συζητούν θέματα ελληνικού περιεχομένου, οι έφηβοι με τους παππούδες-γιαγιάδες, από ό,τι με τους γονείς τους. Η ποσοστιαία αυτή διαφοροποίηση δείχνει ότι οι μαθητές ταυτίζουν τους παππούδες-γιαγιάδες με την ελλαδικότητα και συγκεκριμένα την ελλαδοκεντρική ελληνικότητα.

δ) Χρήση της ελληνικής γλώσσας ενδοοικογενειακά

Στη συνέχεια μελετάται η χρήση της ελληνικής γλώσσας στον οικογενειακό χώρο ως επικοινωνιακό εργαλείο. Ειδικότερα, εξετάζεται η χρήση της ελληνικής, αλλά και της αγγλικής γλώσσας μεταξύ των (i) εφήβων-γονέων, (ii) γονέων-εφήβων, (iii) εφήβων-παππούδων, γιαγιάδων και (iv) παππούδων, γιαγιάδων-εφήβων. Βασικό εργαλείο συλλογής πληροφοριών ήταν το ερωτηματολόγιο. Οι μαθητές απάντησαν σε ερωτήσεις κλειστού τύπου, ενώ παράλληλα τους δόθηκε η δυνατότητα να προβούν σε επεξηγηματικά σχόλια για τη θέση της ελληνικής στην οικογένεια. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι κατανομές συχνότητων που προέκυψαν, ως προϊόντα της στατιστικής επεξεργασίας.

Πίνακας 5.3: Χρήση της Γλώσσας στο Οικογενειακό Περιβάλλον (Σε ποσοστά, N=329)

	Έφηβος-γονείς	Γονείς-έφηβος	Έφηβος-παππούδες, γιαγιάδες	Παππούδες, γιαγιάδες-έφηβος
Αγγλικά ή κυρίως αγγλικά	78.9	66.8	51.8	17.7
50% ελληνικά- 50% αγγλικά	10.5	15.5	11.9	7.1
Ελληνικά ή κυρίως ελληνικά	10.6	17.7	31.3	75.2

Η ανάγνωση των κατανομών συχνότητων του πίνακα δείχνει τα ακόλουθα:

(i) Χρήση της γλώσσας μεταξύ εφήβων-γονέων: Το 78.9% των εφήβων χρησιμοποιούν μόνο τα αγγλικά ή κυρίως τα αγγλικά, όταν απευθύνονται στους γονείς τους. Επίσης, το 10.5% των μαθητών απάντησαν ότι χρησιμοποιούν εξίσου (50-50), τόσο τα αγγλικά όσο και τα ελληνικά, όταν απευθύνονται στους γονείς τους, ενώ παρόμοιο ποσοστό (10.6%) χρησιμοποιούν κυρίως ή μόνο τα ελληνικά.

(ii) Χρήση της γλώσσας μεταξύ γονέων-εφήβων: Ο μεγαλύτερος αριθμός των γονέων (66.8%) επικοινωνεί με τα παιδιά του κυρίως ή αποκλειστικά στην αγγλική γλώσσα. Μικρότερο ποσοστό, που εκπροσωπείται από το 17.7% υιοθετούν κυρίως ή αποκλειστικά την ελληνική γλώσσα. Ακόμα μικρότερο ποσοστό γονέων (15.5%) χρησιμοποιεί ισορροπημένα και τις δύο γλώσσες στην επικοινωνία τους με τα παιδιά τους.

(iii) Χρήση της γλώσσας μεταξύ εφήβων-παππούδων: Περισσότεροι από τους μισούς εφήβους (51.8%) επικοινωνούν με τους παππούδες αποκλειστικά ή κυρίως στην αγγλική γλώσσα. Το 31.3% επικοινωνούν κυρίως ή αποκλειστικά στην ελληνική γλώσσα, ενώ το 11.9% επικοινωνούν και στις δύο γλώσσες.

(iv) Χρήση της γλώσσας μεταξύ παππούδων-εφήβων: Τρεις στους τέσσερις παππούδες (75.2%) μιλούν με τα εγγόνια τους κυρίως ή σχεδόν αποκλειστικά στην ελληνική γλώσσα. Επίσης, το 17.7% υιοθετεί τη χρήση κυρίως ή αποκλειστικά της αγγλικής γλώσσας, ενώ μια μικρότερη ομάδα 7.1% χρησιμοποιεί τόσο τα ελληνικά όσο και τα αγγλικά, προκειμένου να επικοινωνήσει με τα εγγόνια.

Τα σχόλια ενός αξιόλογου ποσοστού πληροφορητών (66.4%) έδωσαν μια ευρύτερη εικόνα για τη χρήση της γλώσσας στον οικογενειακό χώρο. Οι κυριότερες τάσεις που εκφράστηκαν ήταν οι ακόλουθες:

- Τα ελληνικά ήταν η πρώτη γλώσσα που μίλησαν και χρησιμοποίησαν αρκετοί μαθητές στην προσχολική τους ηλικία: «μεγάλωσα με τη γιαγιά μου στο σπίτι. Πριν πάω στο σχολείο μιλούσα μόνο ελληνικά, τώρα μιλώ λιγότερα ελληνικά από τότε» (μαθητής 15).
- Η χρήση της ελληνικής, σύμφωνα με το ένα εικοστό του δείγματος (5.2%) διαφοροποιείται απέναντι στους δυο γονείς: «μιλώ ελληνικά με τη μητέρα μου και αγγλικά με τον πατέρα μου» (μαθήτρια 68).
- Η χρήση της ελληνικής είναι συνήθως εντονότερη όταν ένας από τους γονείς ήρθε ενήλικας από την Ελλάδα: «ο πατέρας μου ήρθε 22 χρονών από την Ελλάδα και μου μιλά μόνο ελληνικά» (μαθητής 112).
- Ο κώδικας επικοινωνίας σε κάποιες οικογένειες εναλλάσσεται ανάλογα με την περίπτωση: «όταν τρώμε στο τραπέζι μιλάμε περισσότερα ελληνικά και όταν έρχονται άλλοι Έλληνες στο σπίτι, τις άλλες φορές χρησιμοποιούμε πιο πολύ τα αγγλικά» (μαθητής 104).
- Οι μαθητές ελληνοκυπριακής καταγωγής ανέφεραν διευκρινιστικά ότι οι παππούδες, γιαγιάδες τούς μαθαίνουν και κάποιες ελληνοκυπριακές φράσεις: «όταν έρχεται ο παππούς μου στο σπίτι μας λέει κάποιες προτάσεις στα κυπριακά. Καταλαβαίνω και εγώ αρκετά» (μαθητής 89).

- Η επικοινωνία με τους παππούδες, γιαγιάδες στα ελληνικά κάποιες φορές αποτελεί ανάγκη και όχι επιλογή: «οι παππούδες μου δε ξέρουν καλά αγγλικά, έτσι μιλάμε πιο πολύ στα ελληνικά» (μαθητής 117).

Επιπρόσθετα, οι περισσότεροι έφηβοι από μικτούς γάμους, προέβησαν σε αξιοσημείωτες δηλώσεις που αντανakλούν την πολυπολιτισμικότητα και την πολυγλωσσία του οικογενειακού περιβάλλοντος. Παρουσιάζονται οι ενδεικτικότερες τάσεις που αντανakλούν το πνεύμα των απόψεων που εκφράστηκαν:

- Η κεντρικότερη ομάδα εφήβων που προέρχονται από διεθνικούς γάμους (το 77.6% των μαθητών από διεθνικές οικογένειες) επικοινωνεί κυρίως στα αγγλικά με άλλα μέλη της οικογένειας, παρά στις εθνοτικές γλώσσες: «οι γονείς μου μιλάνε περισσότερο αγγλικά και εγώ το ίδιο. Η γιαγιά και ο παππούς μου μιλάνε ελληνικά και απαντώ περισσότερο στα αγγλικά, μου είναι πιο εύκολο. Το ίδιο και με τη Λιβανέζα γιαγιά μου» (μαθητής 76).
- Η επικοινωνία στα ελληνικά γίνεται σε μεγαλύτερο βαθμό με τους Έλληνες παππούδες, γιαγιάδες (88.1%),¹⁴³ παρά με τον Ελληνοαυστραλό γονέα: «με τους γονείς μιλάμε σχεδόν πάντα στα αγγλικά. Έτσι, καταλαβαινόμαστε όλοι. Με τους Έλληνες παππούδες μιλάμε στα ελληνικά, δηλαδή μου μιλάνε ελληνικά και εγώ αποκρίνομαι για απλά καθημερινά θέματα» (μαθητής 34).
- Οι έφηβοι έχουν συχνότερες ακουστικές εμπειρίες στα ελληνικά από τους Έλληνες παππούδες σε σχέση με τα ακουστικά ερεθίσματα από τους παππούδες που αντιπροσωπεύουν άλλες εθνότητες (70.2%):¹⁴⁴ «Τα ελληνικά μου είναι πιο καλά από τα ιταλικά μου. Βλέπω συχνά τους Έλληνες παππούδες, γιαγιάδες, ζούμε κοντά. Ο άλλος παππούς και γιαγιά μου μιλάνε στα αγγλικά και μερικές φορές σε ιταλική διάλεκτο, είναι από την Καλαβρία» (μαθητής 112).
- Ένας μικρός αριθμός προσπαθεί να επικοινωνήσει ισότιμα τόσο στα ελληνικά όσο και σε άλλη εθνοτική γλώσσα με τους γονείς και τους παππούδες, γιαγιάδες, γεγονός που αντικατοπτρίζει την πολυπολιτισμικότητα της οικογένειας (16.4%): «Μιλώ αγγλικά στους γονείς μου, λέω λίγα ελληνικά στον Έλληνα παππού και γιαγιά, προσπαθώ να μιλήσω ισπανικά στην άλλη μου γιαγιά και φιλιππινέζικα στον άλλο μου παππού. Στην οικογένειά μου ακούγονται πολλές γλώσσες, όταν μαζευόμαστε όλοι μαζί» (μαθητής 199).
- Ένα μικρότερο ποσοστό (13.4%) επικοινωνεί περισσότερο σε μια άλλη εθνοτική γλώσσα, παρά στα ελληνικά: «Είμαστε πιο κοντά στο σόι της μαμάς μου, που είναι Ισπανίδα. Από τη μεριά του πατέρα μου δεν έχουμε εδώ συγγενείς. Ξέρω πιο πολλά ισπανικά παρά ελληνικά, αλλά μου αρέσει να λέω κάποιες λέξεις και στα ελληνικά» (μαθητής 80).

Πέρα από τις προηγούμενες πιο αντιπροσωπευτικές τάσεις που διατυπώθηκαν γραπτά από τους μαθητές, εκφράστηκαν και άλλα μοντέλα χρήσης της ελληνικής γλώσσας καθώς και άλλων γλωσσών, δείχνοντας στην πραγματικότητα πως κάθε οικογένεια αποτελεί ένα ιδιαίτερο χώρο γλωσσικών κωδίκων. Αναφέρουμε

¹⁴³ Το ποσοστό αυτό υπολογίστηκε με βάση τους μαθητές που προέρχονται από μικτούς γάμους και σχολίασαν τη συγκεκριμένη ερώτηση.

¹⁴⁴ Το ποσοστό αυτό δίνεται σε σχέση με το σύνολο των μικτών γάμων.

ενδεικτικά μια περίπτωση πολυγλωσσικού οικογενειακού περιβάλλοντος, η οποία έχει και πολιτικο-ιστορικές διαστάσεις: «Με τη μητέρα μου μιλάμε αγγλικά, ελληνικά και πολωνέζικα. Με τον πατέρα μου αγγλικά και πολωνέζικα. Η μητέρα μου ήρθε είκοσι χρονών στην Αυστραλία από την Πολωνία. Οι γονείς της ήταν Έλληνες πολιτικοί πρόσφυγες με το παιδομάζωμα. Ο πατέρας μου είναι Πολωνός, αλλά γεννήθηκε εδώ» (μαθητής 22).

Η ανάγνωση των παραπάνω ευρημάτων επιβεβαιώνει τη γλωσσική κυριαρχία της αγγλικής γλώσσας στην επικοινωνιακή αλληλεπίδραση μεταξύ εφήβων-γονέων, με τον παράλληλο περιορισμό της χρήσης της ελληνικής. Αντίθετα, οι παππούδες και οι γιαγιάδες, που αποτελούν τους φυσικούς και αυθεντικούς ομιλητές της γλώσσας, συνδέουν συνειρμικά τους Ελληνοαυστραλούς εφήβους με το συναισθηματικό εύρος της ελληνικής γλώσσας και την πολιτιστική κληρονομιά που εμπεριέχει. Το γεγονός ότι ένας στους τρεις εφήβους χρησιμοποιεί κυρίως ή αποκλειστικά την ελληνική όταν επικοινωνεί με τους παππούδες, γιαγιάδες του, δείχνει την οικειότητα σημαντικού τμήματος της τρίτης γενιάς με την ελληνική. Επιπρόσθετα, αν και οι περισσότεροι από τους παππούδες, γιαγιάδες μιλούν στα εγγόνια τους στα ελληνικά, αυτά επιλέγουν κυρίως την αγγλική γλώσσα ή και τις δύο συμπληρωματικά. Επίσης, η ελληνική γλώσσα για τους εφήβους, εκτός της επικοινωνιακής της δυνατότητας, εγκλείει έντονα στοιχεία συναισθηματικής ταυτοποίησης καθώς τα λόγια αγάπης των παππούδων-γιαγιάδων εκφράζονται στην ελληνική γλώσσα. Η συσχέτιση των αποτελεσμάτων της παρούσας εργασίας με αντίστοιχα άλλων εργασιών (Arvanitis 2000, Athanasou 2001, Kyriakoulou-Baltatzi 2005), επιβεβαιώνει τη γλωσσική ενδοοικογενειακή μετατόπιση προς την αγγλική γλώσσα.¹⁴⁵ Επίσης, οι διεθνικοί γάμοι συγκροτούν ένα σύνθετο πεδίο γλωσσικών και διαπολιτισμικών αλληλεπιδράσεων, με την ελληνική γλώσσα να δέχεται αυξημένες προκλήσεις και να υποχωρεί περισσότερο. Ωστόσο, ένας ικανός αριθμός εφήβων από διεθνικούς γάμους επικοινωνεί σε μεγαλύτερο βαθμό στα ελληνικά από ό,τι σε άλλη εθνοτική γλώσσα. Το γεγονός αυτό αντανακλά ιδιαίτερα τη στενότερη επαφή και αλληλεπίδραση της οικογένειας με τους Έλληνες παππούδες - γιαγιάδες. Δηλαδή, σημαντικότατο ρόλο στην ενδοοικογενειακή χρήση της ελληνικής παίζει η δυναμική των σχέσεων εντός του οικογενειακού περιβάλλοντος και ιδιαίτερα η ετέρωση με την ελληνική πλευρά συγγένειας της οικογένειας. Πέρα από τη συχνότητα και την χρήση της ελληνικής εντός της οικογένειας, μια σημαντική διάσταση είναι η ποιότητα και το περιεχόμενο των συνομιλιών: Ο γλωσσικός περιορισμός της τρίτης γενιάς στην ελληνική γλώσσα, αποτελεί σημαντικό ανασταλτικό παράγοντα βαθύτερης και ουσιαστικότερης επικοινωνίας με την τρίτη ηλικία.

¹⁴⁵ Πιο αναλυτικά η Arvanitis (2000) παρουσίασε ποσοστό 68% των μαθητών των εθνικών ελληνικών σχολείων να προτιμά την αγγλική γλώσσα για να επικοινωνήσουν με τους γονείς τους και ποσοστό 32% την ελληνική. Αντίθετα, οι περισσότεροι γονείς (59%) χρησιμοποιούν την ελληνική γλώσσα και το 41% κυρίως την αγγλική γλώσσα. Ο Athanasou (2001), διαπίστωσε ότι στα Ελληνορθόδοξα Κολλέγια ποσοστό 51% των εφήβων μιλά αποκλειστικά στα αγγλικά στους γονείς του, ενώ οι γονείς χρησιμοποιούν και τις δύο γλώσσες σε ποσοστό 41% ή περισσότερο αγγλικά 33%. Επιπλέον, η Kyriakoulou-Baltatzi (2005) σχετικά με τους μαθητές των Ελληνορθόδοξων Κολεγίων παρουσίασε ότι τρεις στους τέσσερις μαθητές (76%) επικοινωνούν με τους γονείς τους κυρίως στην αγγλική γλώσσα. Αντίστροφα, μικρότερο ποσοστό γονέων (56.3%) υιοθετεί την αγγλική ως επικοινωνιακό εργαλείο.

ε) Ευρύτερη επαφή με την ελληνική εντός και εκτός οικογένειας

Ένας από τους επιμέρους σκοπούς της εργασίας ήταν να διαπιστωθεί ο βαθμός χρήσης της ελληνικής, στα δίκτυα επικοινωνίας της τρίτης γενιάς με τον ευρύτερο οικογενειακό και ομογενειακό περίγυρο. Το δείγμα απάντησε σε σχετικές ερωτήσεις για την επικοινωνία του στα ελληνικά με (i) αδέρφια, (ii) άλλους συγγενείς, (iii) άλλους Έλληνες εκτός οικογένειας και συγγένειας και (iv) φίλους και συνομηλίκους. Επιπρόσθετα, ζητήθηκε από τους μαθητές να προβούν σε ανοιχτούς γραπτούς σχολιασμούς, με ποσοστό ανταπόκρισης (55.8%). Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζονται οι στατιστικές κατανομές συχνοτήτων.

Πίνακας 5.4: Ευρύτερα Ενδοοικογενειακά και Εξωοικογενειακά Δίκτυα Επικοινωνίας στην Ελληνική (Σε ποσοστά, N=329)

	Βαθμός συμφωνίας: (5-4= Πάρα πολύ-Πολύ, 3=Μέτρια, 2-1=Λίγο-Καθόλου)	5-4	3	2-1
1	Επικοινωνία στα ελληνικά με άλλους συγγενείς	29.7	7.1	63.2
2	Επικοινωνία στα ελληνικά με άλλους Έλληνες, εκτός οικογένειας και συγγένειας	25.4	8.3	66.3
3	Επικοινωνία στα ελληνικά με τα αδέρφια	7.1	8.8	84.1
4	Επικοινωνία στα ελληνικά με φίλους και συνομηλίκους	5.6	9.9	86.5

Η ανάγνωση των κατανομών συχνοτήτων του πίνακα δείχνει τα ακόλουθα:

(i) Επικοινωνία στα ελληνικά με άλλους συγγενείς: Σχεδόν δύο στους τρεις Ελληνοαυστραλούς εφήβους (63.2%), δήλωσαν ότι επικοινωνούν «Λίγο ή Καθόλου» στα ελληνικά με άλλους συγγενείς. Επιπλέον, το 29.7% επικοινωνεί «Πάρα πολύ ή Πολύ» συχνά στα ελληνικά και ένα μικρό ποσοστό (7.1%), απάντησε «Μέτρια».

(ii) Επικοινωνία στα ελληνικά με άλλους Έλληνες εκτός οικογένειας και συγγένειας: Δύο στους τρεις ερωτηθέντες (66.3%), αποκρίθηκαν πως επικοινωνούν «Λίγο ή Καθόλου» στα ελληνικά με άλλους Έλληνες, εκτός οικογένειας και συγγένειας. Επίσης, το 25.4% δήλωσε ότι επικοινωνεί «Πάρα Πολύ ή Πολύ» συχνά στα ελληνικά και ένα μικρότερο ποσοστό (8.3%), αποκρίθηκε «Μέτρια».

(iii) Επικοινωνία στα ελληνικά με τα αδέρφια: Περισσότεροι από τέσσερα πέμπτα των Ελληνοαυστραλών εφήβων (84.1%), απάντησαν ότι επικοινωνούν «Λίγο ή Καθόλου» στα ελληνικά με τα αδέρφια τους, ενώ ένα μικρό ποσοστό (8.8 %), χαρακτήρισε την επικοινωνία στα ελληνικά ως «Μέτρια» και ακόμα μικρότερο ποσοστό (7.1%), επικοινωνεί «Πάρα πολύ ή Πολύ» συχνά στα ελληνικά.

(iv) Επικοινωνία στα ελληνικά με φίλους και συνομηλίκους: Παρόμοια με την προηγούμενη μεταβλητή περισσότεροι από τέσσερα πέμπτα των εφήβων (86.5%), αποκρίθηκαν πως επικοινωνούν «Λίγο ή Καθόλου» στα ελληνικά με φίλους και άλλους συνομηλίκους. Ένα μικρό ποσοστό (9.9%), χαρακτήρισε «Μέτρια» την επικοινωνία στα ελληνικά με φίλους και συνομηλίκους, ενώ ακόμα μικρότερο ήταν το ποσοστό (5.6%) που δήλωσε ότι η επικοινωνία στα ελληνικά έχει «Πάρα πολύ ή Πολύ» συχνό χαρακτήρα.

Ενδιαφέρουσες διαστάσεις σχετικά με την ευρύτερη χρήση της ελληνικής μέσα και έξω από την οικογένεια προέκυψαν μέσα από τα γραπτά σχόλια των πληροφορητών, στις οποίες αναφερόμαστε:

- Η επικοινωνία στα ελληνικά με άλλους συγγενείς-σχεδόν αποκλειστικά ηλικιωμένους, έχει ευκαιριακό χαρακτήρα και αφορά βασικές επικοινωνιακές περιστάσεις: «Με τους συγγενείς, όταν βρισκόμαστε στις οικογενειακές γιορτές και επισκέψεις, μιλάμε αγγλικά και ελληνικά. Οι θείες και οι θείοι με ρωτάνε στα ελληνικά. Μπορώ να απαντήσω σε βασικές ερωτήσεις» (μαθητής 149).
- Η επικοινωνία των εφήβων με τα αδέρφια τους και άλλους συνομήλικους γίνεται σχεδόν αποκλειστικά στα αγγλικά. Η χρήση της ελληνικής είναι συμπληρωματική και συμβολική, ως έκφραση διπολιτισμικότητας: «Μιλώ αγγλικά με τα αδέρφια μου ή άτομα της ηλικίας μου, αφού είναι η πρώτη μας γλώσσα. Μόνο κάποιες φορές λέμε λίγες ελληνικές λέξεις, για να περιγράψουμε κάτι το ελληνικό» (μαθητής 88). Ενώ, άλλος έφηβος συμπληρώνει: «στην αυλή του σχολείου μου, όταν είμαι με Έλληνες φίλους ή όταν είμαστε στην αγορά ή στο τρένο μιλάμε ελληνικά, όταν λέμε κάτι και οι άλλοι δε μας καταλαβαίνουν» (μαθητής 102).

Τα αποτελέσματα αυτά επιβεβαιώνουν την περιορισμένη επικοινωνία των εφήβων στα ελληνικά με Έλληνες συγγενείς ή άλλους Έλληνες. Ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά εμφανίζει η χρήση τη ελληνικής στην αλληλεπίδραση μεταξύ συνομηλικών ή αδελφών. Τα προηγούμενα επαληθεύουν το μέτριο ή χαμηλό επίπεδο γλωσσομάθειας της μεγαλύτερης ομάδας Ελληνοαυστραλών εφήβων.

στ) Αυτοαξιολόγηση ελληνομάθειας

Οι μαθητές κλήθηκαν να αυτοαξιολογήσουν σε διαβαθμισμένη κλίμακα το επίπεδο γλωσσομάθειάς τους στους ακόλουθους τομείς: α) ικανότητα κατανόησης προφορικού λόγου, β) ικανότητα ανάγνωσης, γ) ικανότητα παραγωγής προφορικού λόγου και δ) ικανότητα παραγωγής γραπτού λόγου. Οι κατανομές συχνοτήτων παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 5.5: Επίπεδα Κατανόησης της Ελληνικής στην Ακρόαση, Ομιλία, Ανάγνωση και Γραφή (Σε ποσοστά, N=329)

	Βαθμός συμφωνίας: (5-4= Πολύ υψηλό-Υψηλό, 3=Μέτριο, 2-1=Χαμηλό-Πολύ χαμηλό)	5-4	3	2-1
1	Ικανότητα κατανόησης προφορικού λόγου	65.9	15.5	18.6
2	Ικανότητα ανάγνωσης	52.2	23.5	24.3
3	Ικανότητα παραγωγής προφορικού λόγου	44.2	31.1	24.7
4	Ικανότητα παραγωγής γραπτού λόγου	32.3	33.3	34.4

(i) Ικανότητα κατανόησης προφορικού λόγου: Τα δύο τρίτα των εφήβων (65.9%) θεωρούν πως έχουν «Πολύ υψηλό-Υψηλό» επίπεδο κατανόησης του προφορικού λόγου. Το 18.6% δηλώνουν «Χαμηλό - Πολύ χαμηλό» επίπεδο, ενώ ένα μικρότερο ποσοστό (15.5%) πιστεύουν ότι έχουν «Μέτρια» ικανότητα κατανόησης του προφορικού λόγου.

(ii) Ικανότητα ανάγνωσης: Περισσότεροι από τους μισούς μαθητές (52.2%) δήλωσαν «Πολύ υψηλή ή Υψηλή» ικανότητα στην ανάγνωση. Επιπλέον, ένας στους τέσσερις (24.3%), απάντησαν «Χαμηλό ή Πολύ χαμηλό» επίπεδο και ένα μικρότερο ποσοστό (23.5%), δήλωσε «Μέτρια» αναγνωστική δεξιότητα.

(iii) Ικανότητα παραγωγής προφορικού λόγου: Οι περισσότεροι πληροφορητές (44.2%) θεωρούν ότι η ικανότητά τους στην παραγωγή προφορικού λόγου είναι «Πολύ Υψηλή ή Υψηλή». Μια μικρότερη ομάδα που αποτελείται από 31.1% αποκρίθηκε ότι η ικανότητά τους είναι «Μέτρια», ενώ σχεδόν ένας στους τέσσερις (24.7%) απάντησε «Χαμηλό ή Πολύ χαμηλό» επίπεδο.

(iv) Ικανότητα παραγωγής γραπτού λόγου: Οι κατανομές συχνοτήτων εμφανίζουν παρόμοια ποσοστά. Περισσότεροι από το ένα τρίτο των πληροφορητών (34.4%) χαρακτήρισαν «Χαμηλό ή Πολύ χαμηλό» το επίπεδο τους στην παραγωγή γραπτού λόγου. Ένας στους τρεις (33.3%) θεωρεί την ικανότητά του «Μέτρια», ενώ ένα παρόμοιο ποσοστό (32.3%) δήλωσε «Πολύ υψηλή ή Υψηλή» ικανότητα.

Σχολιάζοντας τα προηγούμενα στατιστικά ευρήματα, προκύπτουν τα ακόλουθα: Πρώτο, οι Ελληνοαυστραλοί έφηβοι κατανοούν τον προφορικό λόγο σε υψηλότερο βαθμό σε σχέση με την ικανότητά τους στην παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου. Δεύτερο, οι υψηλοί δείκτες αυτοαξιολόγησης στην ανάγνωση δε συνεπάγονται αυτόματα την ταυτόχρονη κατανόηση των κειμένων που διαβάζουν. Τρίτο, η παραγωγή προφορικού και ιδιαίτερα γραπτού λόγου αποτελούν δυσκολότερες λειτουργίες και απαιτούν μεγαλύτερη γνώση, και επαφή και εξάσκηση της γλώσσας, γεγονός που ερμηνεύει τους χαμηλούς δείκτες στην αυτοαξιολόγηση των εφήβων. Επίσης, σημαντικός θεωρείται ο παράγοντας της υποκειμενικότητας κατά την αυτοαξιολόγηση των μαθητών. Τα αντίστοιχα ευρήματα έρευνας (Arvanitis 2000) στα απογευματινά ελληνικά σχολεία, στην οποία οι γονείς των μαθητών αξιολόγησαν το επίπεδο των παιδιών τους, παρουσίασαν την ίδια ιεράρχηση δυσκολίας. Δηλαδή, θεωρήθηκε ευκολότερη η κατανόηση προφορικού λόγου, ακολούθησε η αναγνωστική ικανότητα, στη συνέχεια η ικανότητα παραγωγής προφορικού λόγου και δυσκολότερη η παραγωγή γραπτού λόγου. Συνολικά, μέσα από την αυτοαξιολόγηση των εφήβων επιβεβαιώνεται η δυσκολία βαθύτερης κατάκτησης της γλώσσας και επομένως ο περιορισμός στα επιφανειακά επικοινωνιακά στάδια και η αδυναμία για πολιτιστική εμπάθυση στον πλούτο της ελληνικής γλώσσας.

Ανακεφαλαιώνοντας, το ένα δεύτερο του δείγματος αλληλεπιδρά γλωσσικά τουλάχιστο για μισή ώρα καθημερινά με τους γονείς. Παρόμοια, περισσότεροι από τα τρία τέταρτα των εφήβων βρίσκονται με τους παππούδες-γιαγιάδες σε εβδομαδιαία βάση ή αρκετές φορές το μήνα, αναπτύσσοντας κυρίως μια συναισθηματική σχέση. Ωστόσο, η πυκνότητα επικοινωνίας του δείγματος με τους γονείς και τους παππούδες δε συνεπάγεται και ποιοτική αλληλεπίδραση. Τα θέματα συζητήσεων με τους γονείς εστιάζονται κυρίως στη σχολική ζωή, στις καθημερινές εμπειρίες της οικογένειας και στα αυστραλιανά νέα. Σπανιότερα αναφέρονται στην οικογενειακή τους ιστορία, στην Ελλάδα και ελληνοαυστραλιανή ζωή. Τα τρία τέταρτα των εφήβων χρησιμοποιούν περισσότερο την αγγλική όταν μιλούν στους γονείς τους, ενώ οι μισοί από αυτούς μιλάνε κυρίως στα ελληνικά προς τους παππούδες-γιαγιάδες τους. Επίσης, πάνω

από τα δύο τρίτα των γονέων υιοθετούν την αγγλική όταν μιλάνε στα παιδιά τους, ενώ τα τρία τέταρτα των παππούδων-γιαγιάδων μιλάνε ελληνικά στα εγγόνια τους. Επιπλέον, το ένα τρίτο του δείγματος χρησιμοποιεί τα ελληνικά έστω και περιορισμένα με άλλους συγγενείς και το ένα τέταρτο με άλλους Έλληνες. Αυτοαξιολογώντας το επίπεδό τους στα ελληνικά, τα δύο τρίτα των εφήβων θεωρούν ότι έχουν πολύ υψηλή ικανότητα κατανόησης προφορικού λόγου, οι μισοί δήλωσαν πολύ καλή ικανότητα ανάγνωσης, λιγότεροι από τους μισούς πιστεύουν πως έχουν πολύ υψηλή ικανότητα στον προφορικό λόγο και τέλος το ένα τρίτο πιστεύει ότι η ικανότητά του στο γραπτό λόγο είναι πολύ καλή.

Συσχετίζοντας τα ευρήματα του υποκεφαλαίου με τα δεδομένα της θεωρητικής τεκμηρίωσης, επιβεβαιώνεται ότι οι αφηγήσεις εθνοπολιτισμικότητας εντός του οικογενειακού περιβάλλοντος αποτελούν για την τρίτη γενιά δανεισμένη μνήμη, που οικοδομούν και καλλιεργούν δεσμούς αλληλεγγύης. Επίσης, η ελληνοαυστραλιανή οικογένεια παραμένει πρωτογενής φορέας εθνογλωσσικής κοινωνικοποίησης. Η πρώτη γενιά παίζει σημαίνοντα ρόλο στην εθνογλωσσική συνοχή της ελληνικής οικογένειας των αντιπόδων. Μελλοντικά, οι δημογραφικές εξελίξεις σηματοδοτούν μεγαλύτερο περιορισμό της ελληνικής ενδοοικογενειακά. Με δεδομένο το γλωσσοκεντρισμό της ελληνικής πολιτισμικής ταυτότητας, η σταδιακή υποχώρηση της ελληνικής γλώσσας πολλαπλασιάζει τις συμβολικές μορφές ελληνικότητας.

5.2 Επαφή με την Ελληνόγλωσσα Εκπαίδευση και την Ελλάδα

Η αλληλεπίδραση των Ελληνοαυστραλών εφήβων με την ελληνόγλωσσα εκπαίδευση και την Ελλάδα αποτελούν παράγοντες εμπλουτισμού της ελληνικότητάς τους. Για το λόγο αυτό η μελέτη της αλληλεπίδρασης αυτής αποτελεί έναν από τους θεμελιακούς σκοπούς, που εξετάζονται στην παρούσα εργασία. Οι τρεις διαστάσεις οι οποίες μελετήθηκαν ήταν α) το χρονικό διάστημα παρακολούθησης ελληνόγλωσσων προγραμμάτων, β) οι λόγοι παρακολούθησης ελληνικών σπουδών, γ) η συχνότητα και το είδος ταξιδιών στην Ελλάδα και οι σχετικές εντυπώσεις που αποκόμισαν. Η συλλογή των δεδομένων βασίσθηκε στη χρήση ερωτηματολογίου κλειστού τύπου, ενώ παράλληλα δόθηκε η δυνατότητα στο δείγμα να προβεί γραπτά σε παραπέρα διευκρινιστικά σχόλια.

α) Χρονικό διάστημα και αιτιολόγηση παρακολούθησης ελληνικών σπουδών

Αρχικά, ζητήθηκε από τους εφήβους να προσδιορίσουν το χρονικό διάστημα που φοιτούν σε τάξεις ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης. Στον επόμενο πίνακα διακρίνονται τα ποσοστά των απαντήσεών τους.

Πίνακας 5.6: Έτη Παρακολούθησης Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης (Σε ποσοστά, N=329)

1	Εφτά μέχρι δέκα έτη	40.3
2	Τέσσερα μέχρι έξι έτη	23.5
3	Ένα μέχρι τρία έτη	36.1

Η πυκνότερη ομάδα των εφήβων, που εκπροσωπεί τα δύο πέμπτα (40.3%) απάντησε ότι παρακολουθεί ελληνικά από εφτά μέχρι δέκα έτη. Η επόμενη σε μέγεθος ομάδα, πάνω από το ένα τρίτο των

πληροφορητών (36.1%), απάντησε ότι παρακολουθεί ελληνικά από ένα μέχρι τρία έτη. Τέλος, λιγότεροι από το ένα τέταρτο των εφήβων (23.5%) αποκρίθηκαν τέσσερα μέχρι έξι έτη.

Στη συνέχεια ζητήθηκε από τους μαθητές να αναφέρουν τα κίνητρα παρακολούθησης ελληνικών στο σχολείο τους, με βάση μια κλίμακα με επτά διαφορετικούς λόγους. Ταυτόχρονα, τους δόθηκε η δυνατότητα να αναφέρουν και άλλους δικούς τους λόγους. Οι απαντήσεις τους παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα 5.7.

Πρώτη αιτία επιλογής του μαθήματος των ελληνικών από τους μαθητές, σύμφωνα με τους ίδιους είναι 'η ελληνική τους καταγωγή'. Το 74.3% δήλωσε «Πάρα πολύ ή Πολύ» σημαντικός λόγος, το 14.2% «Λίγο ή Καθόλου» και το 11.5% «Μέτρια». Δεύτερη κατά σειρά αιτία αναφέρεται η 'βελτίωση της επικοινωνιακής ικανότητας στα ελληνικά – συνομιλία με άλλους Έλληνες': το 72.3% απάντησε «Πάρα πολύ ή Πολύ», το 15.8% «Λίγο ή Καθόλου» και το 11.9% «Μέτρια». Τρίτος λόγος παρακολούθησης ελληνικών είναι η 'επιλογή και η ενθάρρυνση των γονέων': το 58.6% αποκρίθηκε «Πάρα πολύ ή Πολύ», το 21.2% «Μέτρια» και ένα παρόμοιο ποσοστό (20.2%) «Λίγο ή Καθόλου». Τέταρτη αιτία παρακολούθησης ελληνικών είναι η 'κοινωνικοποίηση με Έλληνες φίλους και παρέες', με ποσοστά 54.1% «Πάρα πολύ ή Πολύ», 23.4% «Μέτρια» και 22.5% «Λίγο ή Καθόλου». Στην πέμπτη θέση, ως λόγος τοποθετήθηκε η 'πολιτιστική πληροφόρηση και επαφή με την ελληνική κουλτούρα'. Σχεδόν οι μισοί έφηβοι (49.5%) απάντησαν «Πάρα πολύ ή Πολύ», το 28.8% συμπλήρωσαν «Μέτρια» και το 21.7% διάλεξαν «Λίγο ή Καθόλου». Έκτος λόγος είναι η προσδοκία για 'επαγγελματική αποκατάσταση και εύρεση εργασίας μελλοντικά'. Οι κατανομές συχνότητας ήταν 46.9% «Πάρα πολύ ή Πολύ», 29.6% «Λίγο ή Καθόλου» και 23.5% «Μέτρια». Έβδομη αιτία είναι η προσδοκία των μαθητών για 'ακαδημαϊκή πρόοδο και επιλογή των ελληνικών ως μάθημα της τρίτης Λυκείου, για την εισαγωγή στο Πανεπιστήμιο', με ποσοστά 44.2% «Πάρα πολύ ή Πολύ», 35.4% «Λίγο ή Καθόλου» και 20.4% «Μέτρια».

Πίνακας 5.7: Λόγοι Παρακολούθησης Ελληνικών (Σε ποσοστά, N=329)

	Βαθμός συμφωνίας: (5-4= Πάρα πολύ-Πολύ, 3=Μέτρια, 2-1=Λίγο-Καθόλου)	5-4	3	2-1
1	Ελληνική καταγωγή	74.3	11.5	14.2
2	Βελτίωση της επικοινωνιακής ικανότητας στα ελληνικά – συνομιλία με άλλους Έλληνες	72.3	11.9	15.8
3	Επιλογή και ενθάρρυνση γονέων	58.6	21.2	20.2
4	Ελληνική κοινωνικοποίηση με Έλληνες φίλους και παρέες	54.1	23.4	22.5
5	Πολιτιστική πληροφόρηση και επαφή με την ελληνική κουλτούρα	49.5	28.8	21.7
6	Επαγγελματική αποκατάσταση και εύρεση εργασίας μελλοντικά	46.9	23.5	29.6
7	Ακαδημαϊκή πρόοδος και επιλογή των ελληνικών ως μάθημα της τρίτης Λυκείου για την εισαγωγή στο Πανεπιστήμιο	44.2	20.4	35.4

Αξιοσημείωτο ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης οι γραπτοί σχολιασμοί των Ελληνοαυστραλών μαθητών για τις αιτίες φοίτησης στα τμήματα των ελληνικών. Το ποσοστό των μαθητών που προέβη σε παραπέρα

σχολιασμούς ήταν 46.5%. Οι κεντρικότεροι συμπληρωματικοί λόγοι, κατά σειρά συχνότητας παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 5.8: Επιπρόσθετοι Λόγοι Παρακολούθησης Ελληνικών (Σε ποσοστά, N=329)

	Αιτίες φοίτησης στο ελληνικό σχολικό πρόγραμμα	%
1	Ενθάρρυνση του παππού και της γιαγιάς	10.4
2	Ταξίδια στην Ελλάδα και επικοινωνία με ελλαδίτες συγγενείς	9.8
3	Καλύτερη επικοινωνία με μέλη της οικογένειας	7.4
4	Τα ελληνικά είναι μάθημα που μου αρέσει	7.1
5	Το μάθημα των ελληνικών θεωρείται εύκολο	6.4
6	Μου αρέσει να μαθαίνω γλώσσες	5.4
	Σύνολο	46.5

Όπως παρατηρούμε και στον προηγούμενο πίνακα οι επιπρόσθετες αιτίες φοίτησης των Ελληνοαυστραλών εφήβων στα προγράμματα ελληνικών σπουδών συμπεριλαμβάνουν πρώτο την 'ενθάρρυνση του παππού και της γιαγιάς' (10.4%), δεύτερο τα 'ταξίδια στην Ελλάδα και επικοινωνία με ελλαδίτες συγγενείς' (9.8%), τρίτο την 'καλύτερη επικοινωνία με μέλη της οικογένειας' (7.4%), τέταρτο την πεποίθηση πως 'τα ελληνικά είναι μάθημα που αρέσει' στους μαθητές (7.1%), πέμπτο την αντίληψη ότι 'το μάθημα των ελληνικών θεωρείται εύκολο' (6.4%) και έκτο την επιθυμία των μαθητών 'να μαθαίνουν γλώσσες' (5.4%).

Συζητώντας τα παραπάνω αποτελέσματα παρατηρούμε ότι τα δυο πέμπτα των Ελληνοαυστραλών εφήβων παρακολουθούν εφτά με δέκα χρόνια ελληνικά, ενώ επίσης ένας στους τέσσερις παρακολουθεί από τέσσερα μέχρι έξι χρόνια. Αυτό σημαίνει πως έχουν μακροχρόνια επαφή με την ελληνική γλώσσα, μέσα από τους διάφορους τύπους ελληνομάθειας (κρατικά σχολεία ή απογευματινά-σαββατιανά τμήματα ελληνικής γλώσσας). Παράλληλα, ένας στους τρεις μαθητές δήλωσε ότι φοιτά σε τάξεις ελληνικών λιγότερο από τρία χρόνια, γεγονός που εξηγεί ότι άρχισαν τα ελληνικά κυρίως στο γυμνάσιο ή ότι δεν έχουν συστηματική παρακολούθηση της ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης, με αποτέλεσμα να είναι στο επίπεδο των αρχαρίων. Ερμηνεύοντας τα προηγούμενα, είναι φανερό πως η 'ελληνική καταγωγή' αποτελεί τον κεντρικότερο λόγο παρακολούθησης. Συνεπώς, η εκμάθηση της γλώσσας εκλαμβάνεται από τους μαθητές ως συνέπεια της ελληνικής τους καταγωγής. Επίσης, ο δεύτερος σημαντικός λόγος παρακολούθησης ελληνικών είναι 'η βελτίωση της επικοινωνιακής τους ικανότητας στα ελληνικά'. Δηλαδή, η φοίτηση στις τάξεις των ελληνικών συμβάλλει στην επικοινωνία των μαθητών με τους «σημαντικούς άλλους», δηλαδή άτομα του κοινωνικού τους περιγύρου, που επικοινωνούν στα ελληνικά. Ως σημαντικοί άλλοι θεωρούνται οι γονείς, αλλά και οι παππούδες των μαθητών, οι προσδοκίες των οποίων συνιστούν ενθαρρυντικό παράγοντα, για πολλούς μαθητές, στο να παρακολουθήσουν ελληνικά. Επίσης σημαντικό λόγο αποτελεί η επιδίωξη των ίδιων των εφήβων να αλληλεπιδράσουν κοινωνικά με άλλους συνομήλικους Ελληνοαυστραλούς, με τους οποίους συνδέονται με το ίδιο πολιτισμικό πλαίσιο αναφοράς. Έτσι, στο

εκπαιδευτικό και πολιτισμικό περιβάλλον της ελληνικής τάξης οι μαθητές αλληλεπιδρούν, συνάπτουν φιλίες, ανταλλάσσουν τις εμπειρίες τους, μοιράζονται τους προβληματισμούς τους, σχολιάζουν την καθημερινότητά τους. Η πολιτιστική πληροφόρηση και επαφή με την ελληνική κουλτούρα, αν και δεν τοποθετήθηκε ως σημαντική προτεραιότητα και αιτία φοίτησης στις ελληνικές τάξεις, αποτελεί επιπρόσθετο παράγοντα, που αναδεικνύει τη συμβολή της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης ως μέσο πολιτιστικής καλλιέργειας των μαθητών. Ο ρόλος των ελληνικών τμημάτων ως φορέων εθνοπολιτισμικής πληροφόρησης και ελληνομάθειας είναι θεμελιακός, αν λάβουμε υπόψη ότι ένας αριθμός από τους νεότερους γονείς παρουσιάζουν ελλείψεις στο χώρο αυτό.

β) Συχνότητα και είδος ταξιδιών στην Ελλάδα

Τα ταξίδια των Ελληνοαυστραλών εφήβων προς την Ελλάδα τους φέρνουν σε επαφή και αλληλεπίδραση με τη ζωντανή ελλαδική πραγματικότητα. Στο πλαίσιο του παρόντος κεφαλαίου ζητήθηκε από τους Ελληνοαυστραλούς εφήβους να απαντήσουν αν έχουν ταξιδέψει στην Ελλάδα και πόσες φορές. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των απαντήσεων που έδωσαν.

Πίνακας 5.9: Ταξίδια στην Ελλάδα (Σε ποσοστά, N=329)

1	Ποτέ	59.9
2	Μια φορά	25.2
3	Δύο φορές	6.3
4	Τρεις φορές	3.7
5	Περισσότερες φορές	4.9

Το εξήντα τοις εκατό (59.9%) των μαθητών απάντησαν ότι δεν έχουν ταξιδέψει ποτέ στην Ελλάδα, ενώ το υπόλοιπο 40.1% ταξίδεψαν τουλάχιστο μια φορά. Συγκεκριμένα, ο ένας στους τέσσερις (25.2%) έχει ταξιδέψει «μία φορά», το 6.3% «δύο φορές», το 3.7% τρεις φορές και το 4.9% ταξίδεψε περισσότερες φορές στην Ελλάδα. Παράλληλα, ζητήθηκε από τους μαθητές να διευκρινίσουν γραπτά αν έχουν ταξιδέψει στην Ελλάδα μέσα από κάποιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, ανεξάρτητα από τα αν έχουν πάει στην Ελλάδα με την οικογένειά τους. Μόλις το 5.3% των μαθητών απάντησε θετικά. Τα προγράμματα αυτά αφορούσαν α) τα εκπαιδευτικά προγράμματα της Παιδείας Ομογενών (3.2%) και β) τα κατασκηνωτικά προγράμματα της Γενικής Γραμματείας Απόδημου Ελληνισμού (ΓΓΑΕ), ποσοστό 2.1%. Δεν αναφέρθηκαν συμμετοχές στα εθνικοτοπικά προγράμματα φιλοξενίας ορισμένων δήμων της Ελλάδας, τα οποία διακόπηκαν τη δεκαετία του 2010.

Οι μαθητές που ταξίδεψαν στην Ελλάδα, περιέγραψαν στη διάρκεια των ομαδικών συζητήσεων τις κυριότερες εντυπώσεις τους από τα ταξίδια αυτά, συμπεριλαμβανομένων και των εκπαιδευτικών ταξιδιών. Οι περισσότεροι φιλοξενήθηκαν σε σπίτια συγγενών, άλλοι σε πατρικά τους σπίτια και οι λιγότεροι σε ξενοδοχεία. Παρουσιάζονται οι αντιπροσωπευτικότερες τάσεις που εκφράστηκαν, εκπροσωπώντας αντίστοιχες ομάδες μαθητών.

(i) Εντυπώσεις σε σχέση με τα πρόσωπα και τον ανθρώπινο παράγοντα: Θετική εντύπωση προκάλεσε στους εφήβους που ταξίδεψαν στην Ελλάδα η φιλοξενία και η έκφραση θερμών συναισθημάτων, από συγγενικά πρόσωπα και συντοπίτες των γονέων και παππούδων, ιδιαίτερα στην επαρχία. Σύμφωνα με τα λόγια ενός έφηβου «όταν πήγα στο χωριό του παππού μου, στην Κρήτη όλοι οι συγγενείς μάς έπαιρναν στα σπίτια τους. Μου άρεσε που όλοι γνωρίζονταν στο μικρό χωριό και νοιάζονταν για μας. Αλλά στο Ηράκλειο και πιο πολύ στην Αθήνα ήταν διαφορετικά» (μαθητής 117). Επιπλέον, εκφράστηκε ικανοποίηση επειδή γνώρισαν από κοντά τα ξαδέρφια τους και μοιράσθηκαν κοινές εμπειρίες. Όπως τόνισε ένας μαθητής «ήταν ωραία που γνώρισα τα ξαδέρφια μου και έκανα νέους φίλους. Κάθε μέρα βγαίναμε σε όμορφα μέρη και διασκεδάζαμε» (μαθητής 212). Αρκετοί μαθητές παρατήρησαν για τους ελλαδίτες συνομήλικους τους πως τους βρήκαν πιο ανεξάρτητους και αυτόνομους σε σύγκριση με το μέσο Ελληνοαυστραλό έφηβο πιστεύοντας ότι «μπορούν ευκολότερα να βγαίνουν έξω για βόλτες με άλλους νέους, στη θάλασσα στα μαγαζιά και αλλού» (μαθητής 83).

(ii) Εντυπώσεις σε σχέση με το χώρο και το περιβάλλον: Θετικά σχόλια εκφράστηκαν για το φυσικό τοπίο της Ελλάδας, τη θάλασσα, τον ήλιο, τα νησιά, τα μικρά γραφικά χωριά, τα σπίτια στα νησιά, τις εκκλησούλες στα βουνά. Χαρακτηριστικές ήταν οι παρατηρήσεις ενός πληροφορητή: «στην Ελλάδα απολαμβάνεις το κολύμπι και τον ήλιο. Οι θάλασσες δεν είναι άγριες. Μου άρεσαν τα νησιά και τα πολλά μικρά χωριουδάκια που ήταν σαν ζωγραφιές πάνω στα βουνά. Μου άρεσαν οι ανεμόμυλοι στη Μύκονο και τα μικρά εξωκκλήσια» (μαθητής 43).

(iii) Εντυπώσεις σε σχέση με πολιτισμό και τον ελληνικό τρόπο ζωής: Οι θετικές εμπειρίες και περιγραφές των ερωτηθέντων εφήβων, αφορούσαν τις ελληνικές αρχαιότητες και ιδιαίτερα τον Παρθενώνα και την Ακρόπολη. «Όταν ανέβηκα στην Ακρόπολη και είδα τον Παρθενώνα και τα άλλα μνημεία ένιωσα υπερηφάνεια. Όταν πήγαμε στο νέο αρχαιολογικό μουσείο, τότε για πρώτη φορά ένιωσα κάτι πολύ διαφορετικό μέσα μου που με συγκλόνισε» (μαθητής 119). Επιπλέον, αρκετοί αναφέρθηκαν στα λαϊκά τοπικά πανηγύρια και αναπαραστάσεις εθίμων. «Πήγα για τα Χριστούγεννα πέρυσι στην Κοζάνη. Είχαν πολλά έθιμα για τη νέα χρονιά. Πηδούσαμε πάνω από τις φωτιές και μασκαρευτήκαμε με δέρματα προβάτων. Όταν χορεύαμε τα ξαδέρφια μου δεν πίστευαν ότι γνωρίζω τόσους τοπικούς χορούς» (μαθητής 168). Ορισμένοι μαθητές εστίασαν τα θετικά τους σχόλια στην αυθεντική ελληνική κουζίνα. Άλλοι εντυπωσιάστηκαν από το μεγαλείο της απλότητας, για να αναφερθούμε στα λόγια ενός πληροφορητή: «η ομορφιά στην Ελλάδα είναι στα πιο απλά πράγματα...η βόλτα με το γαϊδουράκι θα μου μείνει αξέχαστη και το ψάρεμα το βράδυ με τον παππού μου» (μαθητής 45).

(iv) Επιφυλάξεις και προβληματισμοί: Παρά τις γενικές θετικές εκτιμήσεις εκφράστηκαν και ορισμένες επιφυλάξεις. Μια από αυτές ήταν η αίσθηση δυσαρέσκειας όταν κάποιοι συγγενείς ή γνωστοί τους απέδιδαν χαρακτηρισμούς που τους διαφοροποιούσαν εθνοπολιτισμικά. Όπως τόνισε ένας μαθητής

«κάποιοι συγγενείς λέγανε <ήρθαν οι Αυστραλοί>. Ήταν κάπως ενοχλητικό και με πείραζε, σαν να μας έλεγαν είστε αλλιώτικοι από εμάς» (μαθητής 45). Ένας άλλος προβληματισμός αρκετών εφήβων ήταν το χαμηλό τους επικοινωνιακό επίπεδο στα ελληνικά, που δεν τους επέτρεψε καλύτερη επικοινωνία και κοινωνικοποίηση. «Η γλώσσα με εμπόδισε κάπως να επικοινωνώ με τους ηλικιωμένους, αλλά με τους νέους ήταν εντάξει, λίγα ελληνικά και λίγα αγγλικά» (μαθητής 155). Άλλοι δήλωσαν ότι απογοητεύτηκαν από την Ελλάδα επειδή ανατράφηκαν με ωραιοποιημένη και εξιδανικευμένη εικόνα για την χώρα καταγωγής τους. Σύμφωνα με ένα μαθητή «η Ελλάδα δεν ήταν όπως τη φανταζόμουν και την περιέγραφε ο παππούς. Δε μου άρεσε η πρώτη εικόνα στην Αθήνα, το τσιμέντο και η κίνηση στους δρόμους» (μαθητής 57). Ενώ άλλος τόνισε «πήγαμε με τους γονείς στο κέντρο της Αθήνας και πέσαμε σε διαδήλωση. Έγιναν επεισόδια και τρομάξαμε. Η εικόνα που είχα για την Ελλάδα χάλασε» (μαθητής 33). Επιπρόσθετα, αρκετοί από τους εφήβους υπογράμμισαν τα εμφανή αρνητικά αποτελέσματα της οικονομικής κρίσης της Ελλάδας, όπως τα επόμενα λόγια ενός εφήβου: «τα μαγαζιά άδεια, πολλά κλειστά... οι συγγενείς μου που μας φιλοξένησαν είναι στην ανεργία. Σφίχτηκε η καρδιά μου, παντού παράπονα» (μαθητής 89).

(v) Εντυπώσεις από τα εκπαιδευτικά προγράμματα: Θετικά σχόλια εκφράστηκαν από όσους μαθητές συμμετείχαν παλαιότερα σε αυτά. Ιδιαίτερα, τονίσθηκε η αλληλεπίδραση και γνωριμία με Ελληνόπουλα από άλλα σημεία του κόσμου, οι ωραίες διακοπές και τα μέρη που είδαν. Σύμφωνα με τα λόγια ενός μαθητή «στο πρόγραμμα συναντήθηκα με Ελληνόπουλα που ζουν εκτός Ελλάδας. Μοιραστήκαμε πολλά πράγματα και δεθήκαμε. Ακόμα έχω επικοινωνία με το διαδίκτυο με φίλους από τον Καναδά» (μαθητής 56). Ωστόσο, κάποιοι εξέφρασαν και προβληματισμούς «ήταν η πρώτη φορά που έφευγα μακριά από το σπίτι και στενοχωρήθηκα, ήθελα να γυρίσω πίσω, αλλά όταν άρχισε να μου αρέσει, τότε τέλειωσε το πρόγραμμα» (μαθητής 104).

Σχολιάζοντας τα παραπάνω παρατηρούμε πως σχεδόν τα δυο πέμπτα των Ελληνοαυστραλών εφήβων έχουν ταξιδέψει στην Ελλάδα. Είναι αξιοπρόσεκτο ότι την τελευταία δεκαετία τα ποσοστά επισκεψιμότητας από Αυστραλία για Ελλάδα παραμένουν σταθερά. Σε σχετική έρευνα η Αρβανίτη (2000) βρήκε ότι ποσοστό 59% των μαθητών των ελληνικών απογευματινών σχολείων δεν είχαν ταξιδέψει στην Ελλάδα, το 28% είχαν ταξιδέψει μια φορά και το 13% δύο ή περισσότερες φορές, δηλαδή τα δυο πέμπτα είχαν ταξιδέψει στην Ελλάδα. Η διαπίστωση αυτή δείχνει μια σταθερότητα της σχέσης των ελληνικών οικογενειών και επισκέψεων στον ελλαδικό χώρο. Ιδιαίτερα θετικός είναι ο ρόλος των παππούδων και γιαγιάδων, οι οποίοι διατηρούν ζωντανούς δεσμούς με τον Ελλαδικό χώρο σε μεγάλο βαθμό, έχουν συγγενείς, κατοικία και περιουσιακά στοιχεία, εικόνα που θα αλλάξει, όταν οι περισσότεροι εκπρόσωποι της πρώτης γενιάς θα αποχωρήσουν.

Από την άλλη πλευρά, το μεγαλύτερο ποσοστό των Ελληνοαυστραλών εφήβων δεν έχει ταξιδέψει ακόμα στη χώρα καταγωγής του. Τα ταξίδια προς την Ελλάδα ασφαλώς δυσχεραίνονται από παράγοντες όπως η

μεγάλη απόσταση και το υψηλό κόστος. Αλλά και η σχέση με τον ελλαδικό χρόνο έχει διαφορετικό περιεχόμενο από τη μια γενιά στην άλλη. Τα ταξίδια προς την Ελλάδα τους φέρνουν σε επαφή με τη σύγχρονη ελλαδική πραγματικότητα, αλλά συχνά την απομυθοποιούν, επειδή διαψεύδονται οι προσδοκίες που δημιουργήθηκαν, μέσα από τις αφηγήσεις των προηγούμενων γενεών. Για τους περισσότερους Ελληνοαυστραλούς έφηβους η σχέση με την Ελλάδα για τους παραμένει συμβολική. Επίσης επηρεάζονται σημαντικά διότι η Ελλάδα συγκαταλέγεται μεταξύ των δημοφιλέστερων τουριστικών προορισμών των Αυστραλών. Επιπρόσθετα, τα σύντομα ταξίδια αναψυχής, και η συναισθηματική ένταση που περικλείουν δεν είναι αρκετά για να οικοδομήσουν μια στέρεα προσωπική σχέση. Λειτουργούν όμως ευεργετικά, δημιουργούν ερεθίσματα και αποτελούν αφετηρία για την ανάπτυξη θετικότερης σχέσης με την Ελλάδα και την ελληνικότητά τους. Παράλληλα, γεφυρώνουν το έλλειμμα πληροφόρησης μεταξύ διασποράς και Ελλάδας, και αντίστροφα, με βασικό ζητούμενο την ενίσχυση της ενδοελληνικής διαπολιτισμικής αλληλοκατανόησης.

Ανακεφαλαιώνοντας, διαπιστώθηκε πως ο μέσος όρος του δείγματος έχει μακροχρόνια τριβή με την ελληνομάθεια. Τέσσερις στους δέκα μαθητές παρακολουθούν προγράμματα ελληνικών εφτά μέχρι δέκα έτη, δύο στους τρεις πάνω από τέσσερα έτη και σχεδόν ο ένας στους τέσσερις παρακολουθεί ελληνικά λιγότερα από τέσσερα έτη. Επιπλέον, εκφράσθηκε μια ποικιλομορφία λόγων παρακολούθησης ελληνικών σπουδών, όπως η ελληνική καταγωγή, η βελτίωση ικανότητας στην ελληνική, η ενθάρρυνση των γονέων και του ευρύτερου οικογενειακού περιβάλλοντος και η κοινωνικοποίηση με άλλους συνομηλίκους ελληνικής καταγωγής. Επίσης, άλλοι λόγοι που παρουσιάστηκαν αναφέρονται στην πολιτιστική πληροφόρηση, στην απόκτηση επαγγελματικών εφοδίων και στην εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η φυσική επαφή των σύγχρονων Ελληνοαυστραλών εφήβων με τον ελλαδικό χώρο περιορίζεται σταδιακά. Έξι στους δέκα δήλωσαν ότι δεν έχουν ταξιδέψει ποτέ στην Ελλάδα, ένας στους τέσσερις ταξίδεψε μια φορά και το 15% δύο ή περισσότερες φορές. Τέλος, οι εντυπώσεις των μαθητών που ταξίδεψαν στην Ελλάδα είναι στη συντριπτική τους πλειοψηφία θετικές, αναδεικνύοντας τον τουρισμό και τις διακοπές, την επαφή με συγγενείς, την αλληλεπίδραση με συνομηλίκους, ενώ εκφράσθηκαν ελάχιστες αρνητικές επισημάνσεις.

5.3 Εθνοπολιτισμικές Πρακτικές και Εμπειρίες Ελληνικότητας

Η ελληνικότητα των Ελληνοαυστραλών εφήβων δεν έχει στατικό χαρακτήρα, αλλά αποτελεί δυναμικό και εξελισσόμενο μέγεθος. Στην συνέχεια, μελετάται η εθνοπολιτισμική ζωή και οι πρακτικές των Ελληνοαυστραλών εφήβων.

Τα πεδία τα οποία ερευνήθηκαν και οριοθετούν την εθνοπολιτισμική ζωή και τις πρακτικές του δείγματος είναι τα ακόλουθα δέκα:

- α) Πρότυπα φιλίας και στάση απέναντι σε άλλες ομάδες
- β) Σημασία του θρησκευτικού παράγοντα
- γ) Διατροφικές συνήθειες εκτός σπιτιού

- δ) Επαφή με τα ελληνικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
- ε) Επαφή με τον αθλητισμό και αθλητική κίνηση
- στ) Επαφή με την ελληνική μουσική και τραγούδια
- ζ) Γνώση παραδοσιακών ελληνικών χορών
- η) Μέλη ελληνικών οργανισμών και ομάδων νεολαίων
- θ) Συμμετοχή στα παροικιακά πολιτιστικά γεγονότα
- ι) Εμπειρίες από εθνοπολιτισμικά γεγονότα εκτός ελληνικής ομογένειας

Διευκρινίζουμε πως τα δεδομένα συλλέχθηκαν με ερωτήσεις που είχαν διαβαθμισμένο αλλά και ανοιχτό χαρακτήρα. Παράλληλα, σε κάποιες ερωτήσεις δόθηκε η δυνατότητα στους ερωτηθέντες να εκθέσουν επεξηγηματικά τις απόψεις τους. Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με στατιστικές μεθόδους και κυρίως με την ανάλυση κατανομών συχνοτήτων, ενώ ορισμένες διαστάσεις αναλύθηκαν και ποιοτικά.

α) Πρότυπα φιλίας και στάση απέναντι σε άλλες ομάδες

Οι Ελληνοαυστραλοί έφηβοι κλήθηκαν να προσδιορίσουν τα σχήματα φιλίας τους και την εθνοτική προέλευση των φίλων, δηλαδή αν οι φίλοι τους είναι κυρίως α) ελληνικής καταγωγής, β) μη ελληνικής καταγωγής και γ) ελληνικής καταγωγής και μη ελληνικής καταγωγής. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι στατιστικές κατανομές των απαντήσεών τους.

Πίνακας 5.10: Αναλογία Φίλων (Σε ποσοστά, N=329)

	Σχέσεις φιλίας	
1	Μικτά σχήματα φιλίας: φίλοι ελληνικής και μη καταγωγής	73.2
2	Κυρίως φίλοι ελληνικής καταγωγής	20.4
3	Κυρίως φίλοι μη ελληνικής καταγωγής	6.4

Η ανάγνωση των συχνοτήτων δείχνει απερίφραστα ότι σχεδόν τα τρία τέταρτα του δείγματος (73.2%) έχουν φίλους ελληνικής και μη ελληνικής καταγωγής. Το ένα πέμπτο (20.4%) των μαθητών απάντησαν ότι έχουν φίλους κυρίως ελληνικής καταγωγής, ενώ ένα μικρότερο ποσοστό (6.4%) έχουν φίλους κυρίως μη ελληνικής καταγωγής. Αξιοσημείωτη διάσταση αποτελεί το γεγονός πως η πλειοψηφία των μαθητών, σχεδόν τα τρία τέταρτα (73.5%) απάντησαν ότι ο καλύτερος φίλος / φίλη είναι ελληνικής καταγωγής.

Επιπρόσθετα, ζητήθηκε από τους μαθητές να διευκρινίσουν αν αισθάνονται άνετα όταν βρίσκονται α) με Έλληνες, β) με μη Έλληνες και γ) με Έλληνες και με μη Έλληνες. Η ανάλυση των απαντήσεών τους παρουσιάζεται στη συνέχεια.¹⁴⁶

¹⁴⁶ Διευκρινιστικά αναφέρεται ότι η συγκεκριμένη ερώτηση αν και σχετίζεται με τα εθνοτικά συναισθήματα του δείγματος, τα οποία αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης του έκτου κεφαλαίου εξετάζεται στο παρόν υποκεφάλαιο επειδή, αποτελεί συνέχεια της προηγούμενης ερώτησης για τα πρότυπα φιλίας του δείγματος.

Πίνακας 5.11: Άνεση Παρέας με Έλληνες και μη Έλληνες (Σε ποσοστά, N=329)

	Συναισθήματα όταν βρίσκεται με Έλληνες και μη Έλληνες	
1	Αισθάνεται περισσότερο άνετα όταν βρίσκεται με Έλληνες	20.2
2	Αισθάνεται περισσότερο άνετα όταν βρίσκεται με μη Έλληνες	5.5
3	Αισθάνεται άνετα μεταξύ Ελλήνων και μη Ελλήνων	74.3

Τα τρία τέταρτα των εφήβων (74.3%) απάντησαν πως αισθάνονται το ίδιο άνετα μεταξύ Ελλήνων και μη Ελλήνων. Το ένα πέμπτο (20.2%) αποκρίθηκαν ότι νιώθουν περισσότερο άνετα όταν βρίσκονται με Έλληνες και μόλις το 5.5% δήλωσαν πως αισθάνονται περισσότερο άνετα όταν βρίσκονται με μη Έλληνες.

Πιο ολοκληρωμένη εικόνα για τα σχήματα φιλίας αποκτούμε από τα γραπτά σχόλια των μαθητών για τις φιλίες τους. Οι μαθητές που αισθάνονται το άνετα με Έλληνες και μη Έλληνες φίλους εξέφρασαν απόψεις όπως οι ακόλουθες:

- Μια ομάδα μαθητών τόνισε ότι δυσκολεύεται να αιτιολογήσει την προτίμησή της σε μικτά σχήματα φιλίας, όπως φαίνεται στα λόγια ενός μαθητή: «δε βρίσκω λόγια να εξηγήσω γιατί νιώθω το ίδιο άνετα με πρόσωπα που έχουν μεταξύ τους διαφορετική καταγωγή, ίσως είναι που μεγαλώνουμε μαζί στα σχολεία, δεν είμαι σίγουρος» (μαθητής 98).
- Μια άλλη ομάδα εφήβων δήλωσε ότι δεν έχει πρόβλημα να έχει φίλους μη Έλληνες, αλλά σχετίζονται ευκολότερα με Έλληνες, σύμφωνα με τις απόψεις ενός πληροφορητή: «δε με πειράζει η εθνικότητα και η θρησκεία, έχω διαφορετικούς φίλους, αλλά με τους Έλληνες ταιριάζω περισσότερο» (μαθητής 42).
- Κάποιοι από τους εφήβους υποστήριξαν πως για λόγους ισότητας είναι δίκαιο να αλληλεπιδρούν με φίλους από διαφορετική καταγωγή. Μαθητής της ομάδας αυτής υποστήριξε: «νιώθω άνετα με όλες τις ράτσες, στο θέμα της φιλίας η ισότητα είναι η βάση» (μαθητής 81). Ένας άλλος κατέθεσε «ζούμε στην Αυστραλία και πρέπει να ανακατευτούμε με όλες τις κουλτούρες» (μαθητής 18) και ένας τρίτος είπε ότι «όλες οι κουλτούρες είναι διαφορετικές, αλλά αυτό δε σημαίνει ότι είναι κατώτερες» (μαθητής 78).
- Αξιοπρόσεκτες απόψεις εκφράστηκαν επίσης από μαθητές που συνέδεσαν τη φιλία με τον ανθρωπισμό και τη δικαιοσύνη, όπως διακρίνουμε στην τοποθέτηση ενός εφήβου: «οι άνθρωποι είναι άνθρωποι, δεν εξετάζω την εθνικότητα του φίλου μου, αλλά τη δικαιοσύνη του» (μαθητής 31). Παρόμοια, ένας άλλος υποστήριξε «μετρά ο άνθρωπος πρώτα από όλα, είμαστε στο ίδιο σχολείο, πώς θα μπορούσαμε να καταδικάζουμε συμμαθητές για την κουλτούρα τους;» (μαθητής 27).
- Ορισμένοι μαθητές από μικτούς γάμους κατέθεσαν τις δικές τους ερμηνείες για τα μικτά σχήματα φιλίας που επιλέγουν. Όπως διευκρίνισε ένας μαθητής «οι Έλληνες και οι Σέρβοι είναι οι πιο δικοί μου φίλοι, επειδή τους καταλαβαίνω και με καταλαβαίνουν» (μαθητής 83), ενώ ένας άλλος έδωσε μια

θρησκευτική διάσταση στην επιλογή των φίλων «έχω φίλους από πολλές κουλτούρες, αλλά περισσότερο με ορθόδοξους, οι Έλληνες και οι Λιβανέζοι Ορθόδοξοι είναι οι καλύτεροι μου φίλοι» (μαθητής 65).

Από την άλλη πλευρά ενδιαφέρουσες ήταν και οι απόψεις των πληροφορητών που προτιμούν Έλληνες φίλους. Παραθέτουμε τις αντιπροσωπευτικότερες τάσεις που εκφράστηκαν:

- Μια πρώτη ομάδα μαθητών απέδωσε τη φιλία με άλλα Ελληνόπουλα στην κοινή ταυτότητα και στις κοινές τους εμπειρίες. Η τάση αυτή ενσαρκώνεται στα λόγια ενός εφήβου: «σχετίζομαι ευκολότερα με Έλληνες φίλους επειδή είμαι μέρος της κουλτούρας τους και αυτοί της δικής μου και γνωρίζουμε τα ίδια πράγματα και μοιραζόμαστε κοινές εμπειρίες» (μαθητής 198).
- Μια δεύτερη επίσης ομάδα πληροφορητών έδωσε μεγαλύτερη έμφαση σε συναισθηματικούς και επικοινωνιακούς λόγους, ως έκφραση επίσης της κοινής τους πολιτισμικής ταυτότητας. Αυτό διακρίνεται στα παρακάτω λόγια ενός μαθητή: «μπορώ να τους καταλάβω και να με καταλάβουν καλύτερα, όταν λέμε τα μυστικά μας» (μαθητής 111). Παρόμοια, κάποιος άλλος διευκρίνισε: «προτιμώ τους Έλληνες φίλους γιατί επικοινωνούμε πιο άμεσα, φυσικά στα αγγλικά, αλλά μας αρέσει να λέμε και κάποιες 'πολύ ελληνικές' λέξεις, σαν να έχουμε το δικό μας κώδικα» (μαθητής 54). Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται και η επόμενη άποψη: «είναι κάποιες λέξεις που θέλω να τις λέω στα ελληνικά με τους δικούς μου φίλους και αυτοί τις πιάνουν στον αέρα, δηλαδή επικοινωνούμε. Οι ελληνικές λέξεις με Έλληνες φίλους είναι δυνατές, έχουν αισθήματα» (μαθητής 76).

Πιο φειδωλοί σε σχολιασμούς ήταν οι έφηβοι που προτιμούν φιλίες με μη Έλληνες. Αναφέρουμε ενδεικτικές απόψεις:

- Ορισμένοι μαθητές της ομάδας αυτής δημιουργούν φιλίες έξω από τα όρια της ελληνικής ομογένειας για οικογενειακούς και κοινωνικούς κυρίως λόγους: «Ο πατέρας μου έχει ελληνική καταγωγή και είναι γεννημένος εδώ, η μητέρα μου δεν είναι Ελληνίδα. Κάνουμε παρέες πιο πολύ με άλλες φυλές. Δε βρίσκω το λόγο γιατί να έχω φίλους Έλληνες, άλλο αν τύχει. Η φυλή δεν είναι κριτήριο φιλίας» (μαθητής 48).
- Άλλοι εκπρόσωποι της ομάδας αυτής συνέδεσαν το ζήτημα της φιλίας με την αίσθηση διαφορετικής κουλτούρας και ενδιαφερόντων: «αποφεύγω τους Έλληνες συμμαθητές που θέλουν να μας κάνουν τους έξυπνους. Μιλάνε ελληνικά για να έχουν μυστικά και λένε για το ποδόσφαιρο. Δε νομίζω πως έχουμε τα ίδια ενδιαφέροντα. Εγώ παίζω χόκεϊ και έχω φίλους Αυστραλούς» (μαθητής 44).

Συζητώντας τα προηγούμενα, εκφράστηκαν ποικίλες απόψεις και στάσεις από το δείγμα για το θέμα φιλία και Ελληνοαυστραλοί έφηβοι. Μια πρώτη βασική ομάδα των ερωτηθέντων, που διατηρεί μικτά σχήματα φιλίας, εμπνέεται από τις αρχές της ισονομίας και του αλληλοσεβασμού. Για αυτούς η φιλία αποτελεί ευκαιρία ανακάλυψης και σεβασμού της διαφορετικότητας. Μια δεύτερη ομάδα μαθητών ελληνικής

καταγωγής, απλά ανέχεται και σέβεται το διαφορετικό χωρίς να αλληλεπιδρά με μαθητές μη ελληνικής καταγωγής. Ενώ, μια τρίτη μικρότερη αριθμητικά ομάδα επιλέγει φίλους εντός των ελληνοαυστραλιανών ορίων. Αν θέλαμε να συγκρίνουμε τα ευρήματα αυτά με τα ευρήματα παλαιότερης έρευνας (Athanasou & Georgousis 1993) τότε παρατηρούμε σοβαρή μεταστροφή των Ελληνοαυστραλών εφήβων στα σχήματα φιλίας που δημιουργούν. Βέβαια, η έρευνα των προαναφερόμενων ερευνητών εστιάστηκε σε ΕΗΣ της Μελβούρνης, αντίθετα με τη συγκεκριμένη εργασία που αφορούσε τα κρατικά σχολεία. Στην εν λόγω έρευνα οι προηγούμενοι μελετητές διαπίστωσαν πως το 81% του δείγματος επέλεξε φίλους Ελληνικής καταγωγής. Επίσης, το 75% δήλωσε ότι νιώθει άνετα μεταξύ των Ελλήνων και το 23% τόσο μεταξύ των Ελλήνων όσο και εκτός. Σε νεότερη έρευνα στα Ελληνορθόδοξα Κολέγια (Kyriakopoulou-Baltatzi 2005) βρέθηκε ότι το 55.3% των μαθητών των δύο τελευταίων τάξεων του δημοτικού είχε φίλους κυρίως ελληνικής καταγωγής. Απέναντι στις προηγούμενες έρευνες, η παρούσα εργασία δείχνει πως οι φίλιες των μαθητών ελληνικής καταγωγής στα δημόσια σχολεία έχουν κυρίως διεθνικό χαρακτήρα. Οι διαφοροποιήσεις αυτές αποτελούν συνέπεια των διαφορετικών συστημάτων εκπαίδευσης, όπου εστιάστηκαν οι συγκρινόμενες εργασίες, αλλά εκφράζουν και τάσεις διαφορετικών δεκαετιών, με την έρευνα των Αθανασού και Γεωργούση (Athanasou & Georgousis 1993).

Η διαπίστωση ότι τα δυο τρίτα των Ελληνοαυστραλών εφήβων έχουν φίλους από διαφορετική καταγωγή και μόνο το ένα πέμπτο επιλέγει σχεδόν αποκλειστικά Έλληνες φίλους ευνοείται από τον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα των δημόσιων σχολείων, που αποτελούν ισχυρό παράγοντα κοινωνικοποίησης. Αν ληφθεί υπόψη, πως το μεγαλύτερο διάστημα της ημέρας, στα πλαίσια του δημόσιου φορέα εκπαίδευσης, συνυπάρχουν και συνδιαμορφώνονται μαθητές διαφορετικής καταγωγής, τότε φυσική συνέπεια της συνύπαρξης αυτής είναι η εξοικείωση και η ανάπτυξη δεσμών φιλίας μεταξύ τους. Διαφορετικά, θα οδηγούμασταν σε εθνοτικούς θύλακες με τους μαθητές κάθε εθνότητας να περιχαράκωνονται με συνομήλικους μόνο της ίδιας καταγωγής. Άλλωστε, τα δύο τρίτα των μαθητών αισθάνονται το ίδιο άνετα όταν βρίσκονται με Έλληνες ή μη Έλληνες, με δεδομένη βέβαια την κυριαρχία της αγγλικής, ως μέσου επικοινωνίας μεταξύ τους. Η δημιουργία φιλίας με μαθητές διαφορετικής προέλευσης στα δημόσια σχολεία συνιστά τη βάση της πολυπολιτισμικής συνύπαρξης και αλληλεπίδρασης και ενσαρκώνει τη διαπολιτισμική συνάντηση, που συντελείται μέσα από την ανάπτυξη δεσμών φιλίας με διαφορετικές εθνότητες. Δηλαδή, στη σχολική ηλικία τα τρία τέταρτα των εφήβων δημιουργούν διεθνικά και πολυπολιτισμικά σχήματα φιλίας και αργότερα όπως φάνηκε στη φάση της βιβλιογραφικής ανασκόπησης τα δύο τρίτα των Ελληνοαυστραλών της τρίτης γενιάς επιλέγουν σύντροφο εκτός της εθνοτικής τους καταγωγής.

β) Σημασία του θρησκευτικού παράγοντα

Η θρησκευτική συμπεριφορά των Ελληνοαυστραλών εφήβων εξετάζεται μερικώς στα πλαίσια της παρούσας εργασίας, σε συνάρτηση με την εθνοπολιτισμική τους ταυτότητα. Ζητήθηκε από το δείγμα να τοποθετηθεί απέναντι σε οχτώ παραμέτρους σε σχέση με τη θρησκευτική του ζωή, οι οποίες παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 5.12: Η Σπουδαιότητα της Ορθόδοξης Πίστης (Σε ποσοστά, N=329)

	Βαθμός συμφωνίας: (5-4= Πάρα πολύ-Πολύ, 3=Μέτρια, 2-1=Λίγο-Καθόλου)	5-4	3	2-1
1	Η θρησκεία παίζει σημαντικό ρόλο στη ζωή μου	32.7	49.6	17.7
2	Εκκλησιάζομαι τουλάχιστο μια φορά το μήνα	24.4	12.3	63.3
3	Εκκλησιάζομαι λίγες φορές το χρόνο	74.6	4.7	20.7
4	Παρακολουθώ συχνά Ελληνορθόδοξα μυστήρια ή άλλες τελετές (π.χ. γάμοι, βαφτίσια, μνημόσυνα)	55.5	18.3	26.2
5	Πιστεύω στο Θεό αλλά δε συμμετέχω ταχτικά στη ζωή της εκκλησίας	51.2	14.3	34.5
6	Μου αρέσουν οι Ορθόδοξες λειτουργίες	30.5	31	38.5
7	Η Ορθόδοξη πίστη είναι η μόνη αληθινή	26.3	34.3	39.4
8	Η Ελληνορθόδοξη εκκλησία καλύπτει τις πνευματικές ανάγκες της σύγχρονης ελληνικής νεολαίας	37.6	27	35.4

Για την πρώτη παράμετρο, σχεδόν οι μισοί μαθητές (49.6%) απάντησαν πως η θρησκεία παίζει «Μέτριο» ρόλο στη ζωή τους. Σχεδόν ο ένας στους τρεις (32.7%) αποκρίθηκε ότι παίζει «Πάρα πολύ ή Πολύ» σημαντικό ρόλο, ενώ οι λιγότεροι (17.7%) απάντησαν ότι η θρησκεία παίζει «Λίγο ή Καθόλου» σημαντικό ρόλο στη ζωή τους. Όσο αφορά τη δεύτερη παράμετρο «εκκλησιάζομαι τουλάχιστο μια φορά το μήνα» τα αποτελέσματα ήταν: οι περισσότεροι μαθητές (63.3%) απάντησαν «Λίγο ή Καθόλου», λιγότεροι από το ένα τέταρτο (24.4%) αποκρίθηκαν «Πάρα πολύ ή Πολύ» και το 12.3% είπαν «Μέτρια». Για την τρίτη παράμετρο «εκκλησιάζομαι λίγες φορές το χρόνο» τα αποτελέσματα έδειξαν πως η πλειοψηφία των εφήβων (74.6%) απάντησαν «Πάρα πολύ ή Πολύ», ο ένας στους πέντε μαθητές (20.7%) συμπλήρωσε «Λίγο ή Καθόλου» και ένα μικρότερο ποσοστό (4.7%) απάντησε «Μέτρια». Για την τέταρτη παράμετρο, περισσότεροι από τους μισούς μαθητές (55.5%) παρακολουθούν «Πάρα πολύ ή Πολύ» συχνά ελληνορθόδοξα μυστήρια ή άλλες τελετές. Ενώ, το ένα τέταρτο (26.2%) απάντησε «Λίγο ή Καθόλου» και το 18.3% είπε «Μέτρια». Η πέμπτη παράμετρος ήταν «πιστεύω στο Θεό αλλά δε συμμετέχω ταχτικά στη ζωή της εκκλησίας». Μόλις περισσότεροι από τους μισούς μαθητές (51.2%) αποκρίθηκαν «Πάρα πολύ ή Πολύ», πάνω από το ένα τρίτο (34.5%) απάντησαν «Λίγο ή Καθόλου» και ένα μικρότερο ποσοστό (14.3%) είπαν «Μέτρια». Η έκτη παράγραφος «μου αρέσουν οι Ορθόδοξες λειτουργίες» έλαβε τις ακόλουθες κατανομές: το 38.5% των εφήβων απάντησαν «Λίγο ή Καθόλου», το 31% αποκρίθηκαν «Μέτρια» και το 30.5% συμπλήρωσαν «Πάρα πολύ ή Πολύ». Η έβδομη παράμετρος «η Ορθόδοξη πίστη είναι η μόνη αληθινή» πήρε τα ακόλουθα ποσοστά: το 39.4% των ερωτηθέντων είπαν «Λίγο ή Καθόλου», το 34.3% «Μέτρια» και το 26.3% απάντησαν «Πάρα πολύ ή Πολύ». Η όγδοη και τελική παράμετρος ήταν «η Ελληνορθόδοξη εκκλησία καλύπτει τις πνευματικές ανάγκες της σύγχρονης ελληνικής νεολαίας». Οι ποσοστώσεις αποτυπώθηκαν ως εξής: Το 37.6% των εφήβων απάντησαν «Πάρα πολύ ή Πολύ», το 35.5% είπαν «Λίγο ή Καθόλου» και το 27% αποκρίθηκαν «Μέτρια».

Τα γραπτά σχόλια που εκφράστηκαν από το 48.5% του δείγματος για τη σπουδαιότητα της θρησκείας στη ζωή τους, κατηγοριοποιούνται ως εξής:

Μια πρώτη ομάδα πληροφορητών (15.1%) ταύτισε την εκκλησιαστικότητα, κυρίως με τα ηλικιωμένα άτομα. Επίσης, εντοπίστηκε η απουσία νεανικών και εφηβικών ομάδων στο χώρο της εκκλησίας. Μαθητής αυτής της ομάδας τόνισε ότι «όταν πηγαίνω εκκλησία βλέπω πολλούς ηλικιωμένους. Δεν υπάρχουν αρκετοί νέοι στην ηλικία μου. Τα λίγα μικρά παιδιά πάνε στο κατηχητικό και στη νεολαία της εκκλησίας πηγαίνουν μεγαλύτεροι από μένα» (μαθητής 44). Η ίδια ομάδα μαθητών υποστήριξε επίσης ότι προτιμούν άλλες δραστηριότητες παρά τον εκκλησιασμό. Ταυτόχρονα, θεωρούν πως ανήκουν ως μέλη στην Ορθόδοξη εκκλησία αν και δε συμμετέχουν ταχτικά στη ζωή της εκκλησίας. Σύμφωνα με τις δηλώσεις ενός μαθητή: «τις Κυριακές συνήθως έχω ποδόσφαιρο, όπως και οι φίλοι μου και δεν είναι εύκολο να πηγαίνουμε στην εκκλησία, αλλά πιστεύω. Είμαι Ορθόδοξος, όπως και οι γονείς μου» (μαθητής 19).

Η δεύτερη ομάδα (14.3%) εκπροσωπούνταν από μαθητές που προέρχονταν από διεθνικούς γάμους και αναφέρθηκαν στα χαρακτηριστικά της σχέσης τους τόσο με την Ορθόδοξη πίστη όσο και με άλλες χριστιανικές ομολογίες ή θρησκείες. Το 7.8% της ομάδας αυτής εξέφρασε την άποψη ότι η σχέση τους με το θρησκευτικό παράγοντα γενικά είναι χαλαρή. Παραθέτουμε σχετικό απόσπασμα: «η μητέρα μου είναι αγγλικανή, αλλά δεν έχει σχέση με την εκκλησία. Ο πατέρας μου είναι Έλληνας Ορθόδοξος. Εγώ και τα αδέρφια μου πηγαίνουμε στην εκκλησία το ελληνικό Πάσχα ή τη Μεγάλη Παρασκευή. Δεν καταλαβαίνουμε τι γίνεται» (μαθητής 168). Μια άλλη υποομάδα από διεθνικούς γάμους (5.1%) τόνισε ότι διατηρούν επαφή και με τις δυο παραδόσεις ή έχουν πιο στενή σχέση με την Ορθόδοξη παράδοση, όπως φαίνεται και από τον επόμενο σχολιασμό: «Είμαι Χριστιανός, κάποιες φορές πάμε στην Καθολική εκκλησία, αλλά μου αρέσει πιο πολύ η Ορθόδοξη, αν και δεν πηγαίνουμε ταχτικά» (μαθητής 34). Ενώ άλλος μαθητής δήλωσε επαφή με δύο χριστιανικά δόγματα ταυτόχρονα: «η μητέρα μου είναι Καθολική, ο πατέρας μου, εγώ και τα αδέρφια μου είμαστε Ορθόδοξοι. Μου αρέσει να πηγαίνω και στις δυο εκκλησίες. Απλά στην Ορθόδοξη θα ήθελα να ακούω πιο πολλά στα αγγλικά για να καταλαβαίνω» (μαθητής 220). Τέλος, το 1.4% της ομάδας αυτής υποστήριξε ότι νιώθει πιο κοντά στην Καθολική χριστιανική παράδοση παρά στην Ορθόδοξη, όπως διαβάζουμε και στο επόμενο απόσπασμα: «Είμαι Έλληνας αλλά Καθολικός και πηγαίνουμε με τη μητέρα μου συχνά στην καθολική εκκλησία και ακολουθούμε τη διδασκαλία της. Νομίζω η Ορθόδοξη πίστη είναι πιο συντηρητική» (μαθητής 56).

Η τρίτη ομάδα μαθητών (10.6%) θεωρεί πως οι Ελληνορθόδοξοι δεν είναι ο περιούσιος λαός. Όπως φαίνεται και από τα σχόλια ενός μαθητή «είναι εγωιστικό να λέμε ότι οι Έλληνες Ορθόδοξοι έχουν την καλύτερη πίστη και μόνο εμείς έχουμε την αλήθεια. Σε κάθε θρησκεία θα δεις καλούς και κακούς» (μαθητής 44). Επίσης, εκπρόσωποι της ομάδας αυτής εξέφρασαν την πεποίθηση πως χρειάζονται μεγαλύτερη βοήθεια και καθοδήγηση από την εκκλησία σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες της ηλικίας τους, κάτι που αντανάκλαται στο επόμενο απόσπασμα: «μας απασχολούν σοβαρά ζητήματα στην ηλικία μας,

όπως η σχέση μας με τους γονείς μας, η πρόοδος μας, η σχέση μας με το άλλο φύλο, οι παρέες, τι γίνεται σήμερα στον κόσμο, με τη βία, τα ναρκωτικά, το ποτό. Τι βοήθεια μπορεί να μας δώσει ο ιερέας» (μαθητής 39);

Η τέταρτη ομάδα (8.5%) αναφέρθηκε στη σημαντικότητα του θρησκευτικού παράγοντα στη ζωή της οικογένειας, καθώς και στη δική τους. Όπως τόνισε χαρακτηριστικά ένας μαθητής «από μικρός πήγαινα κάθε Κυριακή στην εκκλησία, σαν παπαδάκι. Ακόμα πηγαίνω. Μου αρέσει να είμαι στο ιερό, να βοηθώ τον ιερέα ή να πηγαίνω στο ψαλτήρι με τον παππού μου, που είναι ψάλτης (μαθητής 5). Ενώ ένας άλλος πληροφορητής τόνισε «μου αρέσει η πίστη μας. Πάντα φορώ το σταυρό μου και ανάβω το καντηλάκι με τη γιαγιά μου. Τη Μεγάλη Παρασκευή ντύνομαι μυροφόρα και βοηθώ στον επιτάφιο. Το όνομά μου είναι Μυροφόρα» (μαθητής 46).

Τα προαναφερόμενα φανερώνουν πως το δείγμα στην πλειοψηφία του αυτοπροσδιορίζεται ως μέτρια θρησκευόμενο, εκκλησιάζεται λίγες φορές το χρόνο, συμμετέχει ταχτικά σε μυστήρια συγγενικών προσώπων, όπως γάμους και βαφτίσεις. Παράλληλα, οι απαντήσεις ήταν μοιρασμένες για το εάν τους αρέσει η Θεία Λειτουργία, αν η Ορθόδοξη πίστη είναι η μόνη αληθινή και αν η εκκλησία καλύπτει τις πνευματικές ανάγκες των Ελληνοαυστραλών νέων. Μια παραπέρα συζήτηση των αποτελεσμάτων μας οδηγεί στη διαπίστωση ότι δεν προέκυψε έντονη θρησκευτικότητα του δείγματος, ούτε όμως φάνηκε αδιαφορία ή απόρριψη του θρησκευτικού παράγοντα. Απλά, διατηρούν μια συμβολική σχέση με τους θρησκευτικούς θεσμούς, όπου ανήκουν κοινωνικά χωρίς να συμμετέχουν πνευματικά. Τα γραπτά σχόλια επιβεβαίωσαν την τάση αυτή, αν και έχουν μερική ισχύ, αφού αφορούν λιγότερο από το ένα δεύτερο του δείγματος. Δηλαδή, οι Ελληνοαυστραλοί έφηβοι των κρατικών σχολείων διατηρούν χαλαρότερες σχέσεις σε επίπεδο πρακτικών με το θρησκευτικό παράγοντα, αλλά ανήκουν συναισθηματικά στο χώρο της Ορθόδοξης παράδοσης. Η διαπίστωση αυτή εντείνεται ακόμη περισσότερο, στις περιπτώσεις διεθνικών γάμων, όπου η σχέση του εφήβου με την Ορθόδοξη πίστη, ακόμα και ως συμβολική κοινωνική πρακτική καθορίζεται σε σημαντικό βαθμό και από την δυναμική των σχέσεων της οικογένειας, αλλά και τα επίπεδα σχέσεων με την πλευρά των Ελλήνων συγγενών.

γ) Διατροφικές συνήθειες εκτός σπιτιού

Όπως ήδη είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο το 39% των ελληνοαυστραλιανών οικογενειών ακολουθεί «Πάρα πολύ ή Πολύ» το ελληνικό διαιτολόγιο, ενώ μια στις τέσσερις οικογένειες έχει μέτρια επαφή με την ελληνική κουζίνα. Στην παρούσα φάση της εργασίας εξετάζονται και οι διατροφικές συνήθειες των εφήβων εκτός οικογένειας. Ζητήθηκε από τους μαθητές να προσδιορίσουν τι είδους φαγητά προτιμούν όταν βρίσκονται εκτός σπιτιού. Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των στατιστικών αναλύσεων.

Πίνακας 5.13: Διατροφικές Προτιμήσεις Εκτός Σπιτιού (Σε ποσοστά, N=329)

	Βαθμός συμφωνίας: (5-4= Πάρα πολύ-Πολύ, 3=Μέτρια, 2-1=Λίγο-Καθόλου)	5-4	3	2-1
1	Ελληνικά φαγητά	59.7	23.9	16.4
2	Πίτσες και ιταλική κουζίνα	54.4	27	18.6
3	McDonalds, Hungry Jucks, KFC, Hot dogs	51.7	21.2	27.1
4	Κινέζικη κουζίνα / γιαπωνέζικη κουζίνα	47.3	14.7	38
5	Άλλες ασιατικές κουζίνες όπως ταϊλανδέζικα, μαλαισιανά και βιετναμέζικα	45.4	20.8	33.8
6	Fish and chips	34.9	26.1	39
7	Βρετανική - αυστραλιανή κουζίνα π.χ. ψητά, σαλάτες, αυστραλιανές πίτες, σούπες	25.5	30.7	43.8
8	Εθνικά φαγητά της χώρας καταγωγής τους – εκτός τα ελληνικά (περιπτώσεις διεθνικών οικογενειών)	21.5	28.7	49.8
9	Μεξικάνικη / Ισπανική κουζίνα	16.1	10	73.9
10	Ινδική κουζίνα	10.2	9.3	80.5

Όπως διακρίνουμε και στον πίνακα 'τα ελληνικά φαγητά' καταλαμβάνουν τις υψηλότερες προτιμήσεις. Συγκεκριμένα, το 59.7% των μαθητών δήλωσαν «Πάρα πολύ ή Πολύ», υψηλή προτίμηση, το 23.9% αποκρίθηκαν «Μέτρια», ενώ το 16.4% απάντησαν «Λίγο ή Καθόλου». Στη δεύτερη σειρά προτιμήσεων βρίσκονται 'οι πίτσες και η ιταλική κουζίνα' με τα ακόλουθα ποσοστά: το 54.4% του δείγματος απάντησε «Πάρα πολύ ή Πολύ», το 27% «Μέτρια» και το 18.6% «Λίγο ή Καθόλου». Την τρίτη θέση προτιμήσεων κατέλαβαν McDonalds, Hungry Jucks, KFC, Hot dogs': το 51.7% του δείγματος είπε «Πάρα πολύ ή Πολύ», το 27.1% απάντησε «Λίγο ή Καθόλου» και το 21.2% «Μέτρια». Η 'κινέζικη κουζίνα' και η 'γιαπωνέζικη κουζίνα' κατατάχθηκαν στην τέταρτη θέση: το 47.3% των μαθητών αποκρίθηκαν «Πάρα πολύ ή Πολύ», το 38% «Λίγο ή Καθόλου» και το 14.7% δήλωσαν «Μέτρια» προτίμηση. Την πέμπτη θέση γευστικών προτιμήσεων πήραν άλλες ασιατικές κουζίνες όπως ταϊλανδέζικα, μαλαισιανά και βιετναμέζικα φαγητά με τα εξής ποσοστά: το 45.4% του δείγματος δήλωσε «Πάρα πολύ ή Πολύ», το 33.8% «Λίγο ή Καθόλου» και το 2.8% «Μέτρια». Στην έκτη θέση βρίσκονται τα 'Fish and chips': το 39% απάντησε «Λίγο ή Καθόλου», το 34.9% είπε «Πάρα πολύ ή Πολύ» και το 26.1% «Μέτρια». Στην έβδομη θέση κατατάχθηκε η 'βρετανική - αγγλοσαξονική κουζίνα – π.χ. αυστραλιανές πίτες, σούπες, ψητά' με τα εξής ποσοστά: Το 43.8% απάντησε «Λίγο ή Καθόλου», το 30.7% «Μέτρια» και το 25.5% «Πάρα πολύ ή Πολύ». Στην όγδοη κατά σειρά θέση κατατάχθηκαν άλλα 'εθνικά φαγητά της χώρας καταγωγής τους – εκτός τα ελληνικά (περιπτώσεις διεθνικών οικογενειών)¹⁴⁷ με τα εξής ποσοστά προτίμησης: 49.8% «Λίγο ή Καθόλου», 28.7% «Μέτρια» και 21.5% «Πάρα πολύ ή Πολύ». Στην ένατη θέση των προτιμήσεων κατατάχθηκε η 'μεξικάνικη / ισπανική κουζίνα' με το 73.9% του δείγματος να δηλώνει «Λίγο ή Καθόλου», το 10% «Μέτρια» και το 16.1% «Πάρα πολύ ή Πολύ». Την δέκατη προτίμηση κατέλαβε η 'ινδική κουζίνα': το 80.5% απάντησε «Λίγο ή Καθόλου», το 10.2% «Πάρα πολύ ή Πολύ» και το 9.3% «Μέτρια».

¹⁴⁷ Στην ομάδα αυτή κατονομάστηκαν εθνικές κουζίνες από χώρες όπως η Σερβία, η «Μακεδονία», ο Λίβανος, οι Φιλιππίνες, η Πορτογαλία και άλλες χώρες.

Οι τοποθετήσεις των πληροφορητών στη διάρκεια των ομαδικών συζητήσεων διέυρυναν τη σχετική γνώση, δείχνοντας ότι οι διατροφικές προτιμήσεις των Ελληνοαυστραλών εφήβων εκτός σπιτιού χαρακτηρίζονται από ποικιλότητα, όπως φαίνεται από την ακόλουθη άποψη μαθητή: «Εξαρτάται από την περίπτωση. Δοκιμάζουμε διαφορετικά φαγητά όταν βγαίνουμε έξω με φίλους. Μου αρέσουν τα ελληνικά, αλλά όχι μόνο. Δοκιμάζω διάφορες γεύσεις, εξαρτάται από το πού είμαι και με ποιους είμαι» (μαθητής 162). Επιπλέον, μια αξιοσημείωτη τάση, η οποία αναδείχθηκε στη διάρκεια των συζητήσεων, είναι πως υπάρχει ταύτιση της ελληνικής κουζίνας σε μεγάλο βαθμό με τα πιο γνωστά και αντιπροσωπευτικά φαγητά, όπως ο γύρος, το σουβλάκι ή ακόμα ελληνικά γλυκά σε ζαχαροπλαστεία: «όταν θέλουμε να φάμε κάτι ελληνικό, λέμε: πάμε για πίτα με γύρο ή πάμε για κανένα γλυκό;» (μαθητής 39). Ενώ, ένας άλλος τόνισε: «τα δικά μας τα έχουμε κάθε μέρα στο σπίτι ή σε ελληνικές γιορτές και με άλλους Έλληνες. Όταν πάω έξω με φίλους μας αρέσει κάτι πιο trendy» (μαθητής 245).

Σχολιάζοντας τα προηγούμενα αποτελέσματα και τάσεις, είναι φανερό ότι η πλειοψηφία των μαθητών προτιμά την ελληνική κουζίνα και εκτός σπιτιού. Ωστόσο, η προτίμηση αυτή εστιάζεται σε ένα συγκεκριμένο είδος ελληνικών φαγητών, τα λεγόμενα της ώρας. Από πρακτική άποψη η στάση αυτή διαμορφώνεται με βάση το κριτήριο της προσφοράς. Για παράδειγμα, στα μεγάλα εμπορικά κέντρα και σε προάστια της Μελβούρνης με μεγάλη συγκέντρωση ελληνισμού υπάρχουν ελληνικά γυράδικα και ζαχαροπλαστεία, στα οποία οι έφηβοι έχουν πρόσβαση. Παράλληλα, οι Ελληνοαυστραλοί μαθητές έρχονται σε επαφή με ποικίλες εθνοτικές γευστικές παραδόσεις, οι οποίες συνυπάρχουν στο αυστραλιανό πλαίσιο. Οι εθνοτικές κουζίνες έχουν εξαπλωθεί στην κυρίαρχη ομάδα, καθιστώντας ασαφή τα διατροφικά όρια μεταξύ διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων. Δείγμα αποδοχής των διαφορετικών παραδόσεων διατροφής αποτελεί η πληθώρα των εθνοτικών εστιατορίων και καταστημάτων διατροφής. Από τις απαντήσεις προκύπτει πως οι έφηβοι ελληνικής καταγωγής ακολουθούν την ελληνική διατροφή. Παράλληλα, είναι ανοιχτοί σε ό,τι προσφέρεται γευστικά στην αυστραλιανή κοινωνία. Γενικότερα, μέσα σε ένα πολυπολιτισμικό πλαίσιο αλληλεπιδράσεων οι έφηβοι ελληνικής καταγωγής διαμορφώνουν διαφορετικές γευστικές προτιμήσεις.

δ) Ελληνικότητα και πολυμέσα ενημέρωσης – ψυχαγωγίας

Ήδη από το προηγούμενο κεφάλαιο έχει διερευνηθεί η σχέση της ελληνοαυστραλιανής οικογένειας με τα ελληνικά ΜΜΕ και είναι γνωστή η χαμηλή αλληλεπίδρασή της με αυτά, ιδιαίτερα με τις ελληνικές εφημερίδες, ενώ το ένα τρίτο σχεδόν των οικογενειών έχει πολύ θετική σχέση με ελληνικά προγράμματα τηλεόρασης. Με βάση το προηγούμενο αυτό πλαίσιο γνώσης, στην παρούσα φάση της έρευνας το ενδιαφέρον μας επικεντρώνεται στη σχέση των εφήβων με τα ΜΜΕ. Οι μαθητές κλήθηκαν να προσδιορίσουν τη σχέση τους με τα ελληνικά ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά προγράμματα, τις ελληνικές εφημερίδες, τα ελληνικά βιβλία και έντυπα και τις ελληνικές ιστοσελίδες. Ο επόμενος πίνακας αντανακλά τις απαντήσεις τους.

Πίνακας 5.14: Επαφή με τα Ελληνικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, Έντυπα και Ελληνικές Ιστοσελίδες (Σε ποσοστά, N=329)

	Βαθμός επαφής: (5-4= Πάρα πολύ-Πολύ, 3=Μέτρια, 2-1=Λίγο-Καθόλου)	5-4	3	2-1
1	Ελληνικά προγράμματα στο ραδιόφωνο (εβδομαδιαία)	9.3	22.6	68.1
2	Ελληνική τηλεόραση (εβδομαδιαία)	15.8	40.3	41.9
3	Ελληνικός τύπος (και το αγγλικό ένθετο) (εβδομαδιαία)	6.1	16.2	77.7
4	Ελληνικά βιβλία και έντυπα (μηνιαία)	4.5	10.6	84.9
5	Ελληνικές ιστοσελίδες στο διαδίκτυο (μηνιαία)	10.3	20.2	69.5

Η πρώτη παράμετρος στην οποία απάντησαν οι έφηβοι ήταν η επαφή τους με τα 'ελληνικά προγράμματα στο ραδιόφωνο' (εβδομαδιαία). Περισσότεροι από τα δύο τρίτα (68.1%) των μαθητών απάντησαν πως ακούνε «Λίγο ή Καθόλου», το 22.6% αποκρίθηκαν «Μέτρια» και το 9.3% είπαν «Πάρα πολύ ή Πολύ» συχνά. Η δεύτερη παράμετρος ήταν η επαφή τους με την 'ελληνική τηλεόραση' (εβδομαδιαία). Το 41.9% απάντησαν ότι παρακολουθούν «Λίγο ή Καθόλου», το 40.3% «Μέτρια» και το 15.8% «Πάρα πολύ ή Πολύ» συχνά. Η τρίτη παράμετρος αφορούσε τον 'ελληνικό τύπο' (εβδομαδιαία), συμπεριλαμβανομένου και του αγγλικού ένθετου. Περισσότεροι από τα τρία τέταρτα (77.7%) διαβάζουν «Λίγο ή Καθόλου», το 16.2% «Μέτρια» και το 6.1% «Πάρα πολύ ή Πολύ» συχνά-σε εβδομαδιαία βάση. Η τέταρτη παράμετρος αφορούσε τα 'ελληνικά βιβλία και έντυπα' (μηνιαία ανάγνωση). Η συντριπτική πλειοψηφία (84.9%) των μαθητών διαβάζουν «Λίγο ή Καθόλου» ελληνικά βιβλία και έντυπα, το 10.6% διαβάζουν «Μέτρια» και το 4.5% «Πάρα πολύ ή Πολύ» συχνά. Η πέμπτη και καταληκτική παράμετρος ήταν οι 'ελληνικές ιστοσελίδες στο διαδίκτυο' (μηνιαία). Σχεδόν επτά στους δέκα μαθητές (69.5%) απάντησαν ότι επισκέπτονται «Λίγο ή Καθόλου» ελληνικές ιστοσελίδες, προκειμένου να ενημερωθούν ή να ψυχαγωγηθούν, το 20.2% δήλωσαν «Μέτρια» επισκεψιμότητα και το 10.3% «Πάρα πολύ ή Πολύ» συχνή.

Οι προφορικές τοποθετήσεις των εφήβων στη διάρκεια των ομαδικών συζητήσεων έδωσαν επιπρόσθετες πληροφορίες για την επαφή τους με τα ΜΜΕ και τη χρήση του διαδικτύου. Οι απαντήσεις τους έχουν συμπληρωματικό χαρακτήρα με τις αντίστοιχες που παρουσιάστηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο, για τη γενικότερη σχέση των οικογενειών τους με τα ΜΜΕ. Οι θέσεις που εκφράστηκαν από τους μαθητές δείχνουν χαμηλή αλληλεπίδραση με τα ΜΜΕ και επιμερίζονται σε τάσεις όπως οι επόμενες: Μια ομάδα τόνισε την πολύ ευκαιριακή της σχέση με όλα τα ελληνικά ΜΜΕ, όπως φαίνεται από το παρακάτω απόσπασμα: «δεν έχω ταχτική ενημέρωση από τα ελληνικά μέσα ενημέρωσης. Ούτε τα χρησιμοποιώ συχνά στη ψυχαγωγία μου» (μαθητής 44). Επιπλέον, μοιρασμένες απόψεις διατυπώθηκαν και για τα ελληνικά προγράμματα στην τηλεόραση. Αντιπροσωπευτική είναι η γνώμη ενός μαθητή: «παρακολουθώ κάποιες ελληνικές σειρές στην ελληνική τηλεόραση. Αν και δε μιλώ καλά ελληνικά, καταλαβαίνω τα περισσότερα από τα έργα» (μαθητής 20). Παράλληλα, μια ομάδα μαθητών προέβαλε την άποψη πως αντιμετωπίζουν δυσκολίες κατανόησης των ελληνικών ειδήσεων ή των ενημερωτικών συζητήσεων, οι οποίες και θεματολογικά είναι έξω από τα ενδιαφέροντά τους, όπως φαίνεται από το επόμενο απόσπασμα:

«δε παρακολουθώ τις ελληνικές εκπομπές στην τηλεόραση, ούτε τα ελληνικά νέα, επειδή χρησιμοποιούν δύσκολο λεξιλόγιο, αλλά και τα θέματά τους δε με ενδιαφέρουν τόσο, δεν καταλαβαίνω τι λένε» (μαθητής 189). Παρόμοια, χαμηλή επαφή εκφράσθηκε και με τα ελληνικά βιβλία, η οποία εστιάζεται σχεδόν αποκλειστικά στην επαφή με τα σχολικά εγχειρίδια: «δε διαβάζω άλλα ελληνικά βιβλία εκτός από αυτά που έχουμε στο ελληνικό σχολείο» (μαθητής 32).

Οι έφηβοι επιβεβαίωσαν τη χρήση του διαδικτύου και της κινητικής τηλεφωνίας, ως δυο βασικά εργαλεία πρόσβασης στη γνώση, στην ψυχαγωγία, στην επικοινωνία και ενημέρωση, κυρίως μέσω της αγγλικής γλώσσας. Χαμηλά ποσοστά εκφράσθηκαν για τη σχέση τους με ελληνικές ιστοσελίδες. Εξαιρεση αποτελεί η επαφή τους με τις ελληνικές ιστοσελίδες και η χρήση των κινητών για λόγους ψυχαγωγίας, ιδιαίτερα επαφή με την ελληνική μουσική, με σχόλια όπως το επόμενο: «όχι μόνο εγώ, αλλά και οι φίλοι μου ακούμε ελληνική μουσική στο κινητό ή στο διαδίκτυο και κατεβάζουμε ελληνικά τραγούδια» (μαθητής 63).

Τα προηγούμενα ευρήματα δείχνουν ότι η σχέση της τρίτης γενιάς με τα ελληνικά ΜΜΕ είναι υποτονική. Ωστόσο, η επαφή της με τα τηλεοπτικά προγράμματα είναι ενδιαφέρουσα, για το ένα τρίτο των περιπτώσεων, με τα ελληνικά δορυφορικά κανάλια να αποτελούν συνεκτικό κρίκο διασύνδεσης των εφήβων με την ελλαδική εικονική πραγματικότητα. Η επαφή με ελληνικό τύπο παραμένει χαμηλή, ακόμα και σε σχέση με το αγγλικό ένθετο, ως κύρια αιτία τα διαφοροποιημένα ηλικιακά ενδιαφέροντα των εφήβων. Παρόμοια, η χαμηλή επαφή τους με ελληνικά βιβλία και έντυπα εναρμονίζεται με τη γενικότερη κρίση που αφορά τη σχέση των νέων με το βιβλίο στη σύγχρονη εποχή της τεχνολογίας. Σχετικά χαμηλή παραμένει επίσης η επισκεψιμότητά τους σε ελληνικές ιστοσελίδες.

ε) Επαφή με τον αθλητισμό και αθλητική κίνηση

Το ενδιαφέρον των εφήβων για τον αθλητισμό αποτελεί μια σημαντική διάσταση των ενδιαφερόντων τους και αξιοποίησης του ελεύθερού τους χρόνου. Στα πλαίσια της εργασίας επιχειρήθηκε να διαπιστωθεί αν παίζουν οι ίδιοι κάποιο άθλημα και ποιο ακριβώς. Επίσης, τους ζητήθηκε να αξιολογήσουν τα αθλήματα που προτιμούν περισσότερο. Τέλος, απάντησαν στο ερώτημα κατά πόσο παρακολουθούν την αθλητική ζωή στην Ελλάδα και στην ελληνοαυστραλιανή παροικία.

Το πρώτο βασικό ερώτημα στο οποίο απάντησαν οι μαθητές ήταν 'αν παίζουν κάποιο σπορ / άθλημα με ομάδα του σχολείου ή εκτός'. Σύμφωνα με τις κατανομές συχνότητων, σχεδόν τρεις στους τέσσερις (74.8%) ασχολούνται με κάποιο άθλημα, ενώ περισσότεροι από ένας στους τέσσερις (25.2%) αποκρίθηκαν αρνητικά. Στη συνέχεια το δεύτερο διευκρινιστικό ερώτημα, στο οποίο απάντησαν ήταν να προσδιορίσουν 'ποιο ακριβώς άθλημα ή σπορ παίζουν' (αν παίζουν κάποιο). Έτσι, το 74.8% των μαθητών που απάντησαν θετικά έδωσαν ποικίλες διευκρινιστικές απαντήσεις. Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζουμε τα πέντε αθλήματα με τη μεγαλύτερη συχνότητα.

Πίνακας 5.15: Προτίμηση Αθλημάτων που Συμμετέχουν οι Ελληνοαυστραλοί Έφηβοι (Σε ποσοστά, N=329)

1	Ποδόσφαιρο Ευρωπαϊκό (soccer)	22.9
2	Αυστραλέζικο ποδόσφαιρο (football)	16.5
3	Μπάσκετ (Καλαθόσφαιρα) ή νέτμπολ	11.2
4	Κολύμβηση	7.5
5	Τένις	6.8

Η ανάγνωση των στοιχείων φανερώνει ότι πέντε αθλήματα συγκεντρώνουν το 64.9% των απαντήσεων. Αναλυτικότερα, το 22.9% παίζει κυρίως ευρωπαϊκό ποδόσφαιρο το 16.5% κυρίως Αυστραλέζικο ποδόσφαιρο, το 11.2% μπάσκετ ή νέτμπολ, το 7.5% κολύμβηση και το 6.8% τένις.¹⁴⁸ Επιπλέον, σχεδόν το ένα τέταρτο των μαθητών (23.8%) απάντησε πως παίζει περισσότερα από ένα αθλήματα. Διευκρινίζεται ότι οι μαθητές έχουν τριβή και εμπειρία με τα περισσότερα από τα προαναφερόμενα αθλήματα, μέσα από το μάθημα της φυσικής αγωγής στα σχολεία τους. Αξιοσημείωτο επίσης εύρημα ήταν ότι το ένα πέμπτο των εφήβων (19.8%) παίζουν ως παίκτες σε ελληνοαυστραλιανές κυρίως ποδοσφαιρικές ομάδες. Το ποσοστό αυτό είναι μεγαλύτερο διότι ο μισός μαθητικός πληθυσμός του δείγματος ήταν κορίτσια. Επιπρόσθετα, καταβλήθηκε προσπάθεια να διαπιστωθεί ο βαθμός ενημέρωσης των Ελληνοαυστραλών εφήβων για την αθλητική ζωή στην Ελλάδα και στην ελληνοαυστραλιανή παροικία.¹⁴⁹ Οι κατανομές συχνότητας καταγράφονται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 5.16: Βαθμός Ενημερότητας για την Αθλητική Ζωή στην Ελλάδα και Ελληνοαυστραλιανή Ομογένεια (Σε ποσοστά, N=329)

	Βαθμός παρακολούθησης και ενημερότητας: (5-4= Πάρα πολύ-Πολύ, 3=Μέτρια, 2-1=Λίγο-Καθόλου)	5-4	3	2-1
1	Αθλητική κίνηση στην Ελλάδα	16.5	25.2	58.3
2	Αθλητική κίνηση στην ομογένεια	20.3	29.5	50.2

Η ανάγνωση των αποτελεσμάτων για την 'αθλητική κίνηση στην Ελλάδα' δείχνει ότι η πλειοψηφία των εφήβων (58.3%) παρακολουθεί «Λίγο ή Καθόλου» την αθλητική ζωή της Ελλάδας. Επίσης, ένας στους πέντε (25.2%) δήλωσε ότι την παρακολουθεί «Μέτρια», ενώ ένα μικρότερο ποσοστό (16.5%) απάντησε πως την παρακολουθεί «Πάρα πολύ η Πολύ». Δηλαδή ένα ποσοστό 41.7% ενημερώνεται τουλάχιστο σποραδικά για την αθλητική ζωή της Ελλάδας. Ταχτικότερη επαφή δήλωσαν ότι έχουν με την 'αθλητική κίνηση στην Ομογένεια'. Αναλυτικότερα, πάνω από τους μισούς μαθητές (50.2%) αποκρίθηκαν ότι παρακολουθούν «Λίγο ή Καθόλου» την αθλητική ελληνοαυστραλιανή ζωή. Ακόμα, λιγότεροι από ένας στους τρεις (29.5%) είπαν πως έχουν «Μέτρια» ενημέρωση και το 20.3% «Πάρα πολύ ή Πολύ» ταχτική ενημέρωση. Δηλαδή, οι μισοί παρακολουθούν συχνά ή «Πολύ συχνά ή Πάρα πολύ συχνά» τις αθλητικές εξελίξεις στην ελληνική ομογένεια.

¹⁴⁸ Το υπόλοιπο 9.9% καταμεμήθηκε στα ακόλουθα αθλήματα α) cricket, β) πολεμικές τέχνες, karate, taekwondo, boxing, kickboxing, γ) ενόργανη γυμναστική, γυμναστήριο, δ) ποδηλασία, ε) νέτμπολ, στ) rugby, ζ) Βόλεϊ, η) hockey και θ) τοξοβολία.

¹⁴⁹ Διευκρινιστικά αναφέρεται ότι δεν εξετάστηκε η ενημερότητα των πληροφορητών για την αυστραλιανή αθλητική ζωή, καθώς ξεφεύγει από τους σκοπούς της παρούσας εργασίας.

Κατά την διάρκεια των ομαδικών συζητήσεων επιβεβαιώθηκε ότι ο αθλητισμός συνιστά σημαντική διάσταση στη ζωή των περισσότερων Ελληνοαυστραλών εφήβων. Εκφράστηκαν απόψεις σύμφωνα με τις οποίες, μέρος του δείγματος δεν ταυτίζεται με ένα άθλημα, αλλά σχετίζεται με περισσότερα αθλήματα, όπως αντανακλάται στην παρακάτω άποψη: «το διάστημα αυτό παίζω μπάσκετπολ και ελληνικό ποδόσφαιρο, πέρυσι έπαιζα και τένις, αλλά το άφησα» (μαθητής 24), ενώ άλλος πληροφορητής τόνισε: «τρελαίνομαι για τα σπορ, μου αρέσει να δοκιμάζω διαφορετικά σπορ, το να αθλείσαι είναι τρόπος ζωής, με κρατά μακριά από άσχημες παρέες και συνήθειες» (μαθητής 18). Μια άλλη διάσταση που υπογραμμίστηκε επίσης ήταν ο σχολικός αθλητισμός και η ένταξή τους σε σχολικές αθλητικές ομάδες, όπως του μπάσκετ και του φούτμπολ, και η συμμετοχή τους σε σχετικά πρωταθλήματα: «Παίζω μπάσκετπολ με την ομάδα του σχολείου μου. Έχουμε τη δική μας φανέλα και νιώθω περήφανος που εκπροσωπούμε το σχολείο μας. Παίζουμε στο πρωτάθλημα με άλλα γυμνάσια. Είμαστε μια παρέα με τα ίδια ενδιαφέροντα, περνάμε ωραία» (μαθητής 160).

Παράλληλα, επιβεβαιώθηκε και από τις συζητήσεις το ενδιαφέρον και η ενημέρωσή τους για την αθλητική κίνηση στην Ελλάδα και στην ελληνοαυστραλιανή παροικία. Από μερίδα του δείγματος υπογραμμίστηκε ότι παρακολουθούν ως οπαδοί τα παιχνίδια των ελληνοαυστραλιανών ομάδων, με σχόλια όπως τα παρακάτω: «Πηγαίνω σε αρκετά παιχνίδια των ελληνικών ομάδων ποδοσφαίρου. Αλλά, όπως μου λέει και ο παππούς μου, τώρα δεν είναι όπως παλιά που μαζεύονταν όλος ο ελληνισμός στο γήπεδο και ήταν σαν γιορτή» (μαθητής 106).

Από τα παραπάνω γίνεται φανερή η θετική στάση των Ελληνοαυστραλών εφήβων στον αθλητισμό. Εκφράζουν επίσης θετικότερη σχέση με ορισμένα αθλήματα, όπως το ευρωπαϊκό ποδόσφαιρο (soccer) και το αυστραλιανό (football). Η αυξημένη συμμετοχή του δείγματος στον αθλητισμό, είτε μέσα από το σχολικό είτε τον εξωσχολικό αθλητισμό, εναρμονίζεται με την πλούσια αθλητική κουλτούρα γενικότερα στην αυστραλιανή κοινωνία, σε όλες τις ηλικίες. Η ένταξη των Ελληνοαυστραλών εφήβων σε αθλητικά σωματεία παράλληλα ενισχύει την κοινωνικοποίησή τους, καθώς δημιουργούνται ισχυρά δίκτυα φιλίας και ομαδικότητας. Η υψηλότερη ταύτιση με το ευρωπαϊκό ποδόσφαιρο, αλλά και το αυστραλέζικο, σε σχέση με άλλα αθλήματα, υπογραμμίζει τις επιρροές που δέχονται από το περιβάλλον της ελληνικής παροικίας, αλλά και γενικότερα της αυστραλιανής κοινωνίας. Σε σχέση με τις προτιμήσεις των συνομηλίκων τους στην Ελλάδα, δεν παρατηρήθηκε αντίστοιχο έντονο ενδιαφέρον και σε άλλα ελληνικά δημοφιλή αθλήματα, όπως η καλαθόσφαιρα. Σημαντικό θέμα για περαιτέρω διερεύνηση, αποτελεί ο βαθμός συμβολής των ελληνικών αθλητικών σωματείων στην ενίσχυση της ελληνικότητας των μελών τους. Επιπλέον, τα χαμηλότερα ποσοστά συστηματικής παρακολούθησης της αθλητικής ζωής στην Ελλάδα δείχνουν τη σταδιακή τους απομάκρυνση από τον ελλαδικό αθλητισμό, αφού δεν αποτελεί τμήμα της καθημερινότητάς τους. Παράλληλα, η χαμηλή ή μέτρια ενημερότητά τους για την αθλητική ζωή και στην ελληνοαυστραλιανή ομογένεια οδηγεί στην παρατήρηση ότι, ενώ αθλούνται ως μέλη νεανικών ομάδων, γενικά, δεν παρακολουθούν συστηματικά την ελληνοαυστραλιανή αθλητική κίνηση.

στ) Μέλη ελληνικών οργανισμών και ομάδων νεολαίων

Η χαρτογράφηση της ένταξης των Ελληνοαυστραλών εφήβων σε ελληνικούς συλλογικούς θεσμούς και ομάδες εκτός οικογένειας αποτέλεσε έναν από τους στόχους της έρευνας. Το σχετικό ερώτημα που υποβλήθηκε ήταν: «είσαι μέλος σε κάποιο ελληνικό οργανισμό, πολιτιστικό ή θρησκευτικό σύλλογο / ομάδα νεολαίας;» Οι απαντήσεις του δείγματος δείχνουν πως το 82.7% των εφήβων δεν ανήκουν σε κάποιο ελληνικό σύλλογο, ενώ μόλις το 17.3% αποκρίθηκαν θετικά.

Παράλληλα, ζητήθηκε από τους μαθητές να προσδιορίσουν το είδος του συλλόγου ή ομάδας που ανήκουν. Ο επόμενος πίνακας αντνακλά τις απαντήσεις που δόθηκαν:

Πίνακας 5.17: Κατηγοριοποίηση Ελληνικών Οργανισμών και Ομάδων Νεολαίων που Ανήκουν οι Ελληνοαυστραλοί Έφηβοι (Σε ποσοστά, N=329)

1	Χορευτική ομάδα εθnikοτοπικού συλλόγου (π.χ. Χορευτικό Παλλακωνικής Ένωσης Μελβούρνης και Βικτωρίας, Χορευτικό Νέας Ένωσης Χωριών Φλωρίνης)	8.3
2	Ομάδα νεολαίας της τοπικής Ελληνορθόδοξης Ενορίας (π.χ. Νεολαία Αγίου Δημητρίου)	5.4
3	Ανεξάρτητες ελληνοαυστραλιανές χορευτικές ομάδες (π.χ. Manassis School of Greek Dance and Culture)	2.4
4	Ευρύτερες ομάδες Ελληνοαυστραλιανής νεολαίας (π.χ. Junior Nugas)	1.2
5	Δεν είμαι μέλος σε κάποιο ελληνικό σύλλογο / ομάδα νεολαίας	82.7

Η ανάγνωση των ποσοστών δείχνει ότι το 17.3% του δείγματος, που ανήκει σε κάποια μορφή ελληνικής συλλογικότητας διαρθρώνεται ως εξής: το 8.3% ανήκει σε κάποια χορευτική ομάδα εθnikοτοπικού συλλόγου (π.χ. χορευτικό Παλλακωνικής Ένωσης Μελβούρνης και Βικτωρίας). Επίσης, το 5.4% είναι μέλος ομάδας νεολαίας τοπικών ελληνορθόδοξων ενοριών. Ακόμα, το 2.4% απάντησε ότι είναι μέλη σε ανεξάρτητες ελληνοαυστραλιανές χορευτικές ομάδες (π.χ. Manassis School of Greek Dance and Culture), ενώ το 1.2% απάντησε πως ανήκει σε ευρύτερες ομάδες ελληνοαυστραλιανής νεολαίας (π.χ. Junior Nugas).

Οι μαθητές που ανήκουν σε χορευτικά σωματεία εθnikοτοπικών συλλόγων, συνέδεσαν άμεσα την ένταξη τους αυτή με τη στενή σχέση της ίδιας της οικογένειάς τους με τους συγκεκριμένους συλλόγους. Υποστήριξαν παράλληλα ότι οι χορευτικές αυτές ομάδες αποτελούν και χώρους συνάντησης με άλλους συνομηλικούς ελληνικής καταγωγής. Μαθητής της ομάδας αυτής τόνισε: «όχι μόνο εγώ αλλά και οι γονείς και οι παππούδες είναι μέλη της Παμμακεδονικής Ένωσης. Μια φορά τη βδομάδα πηγαίνω για τοπικούς χορούς με φίλους μου. Βρισκόμαστε μαζί και άλλες φορές, εκτός από το χορευτικό» (μαθητής 97).

Μαθητές που ακόμη και όταν οι οικογένειές τους δεν είναι εγγεγραμμένα μέλη σε κάποιο ελληνοαυστραλιανό εθnikοτοπικό σύλλογο ή δεν ανήκουν σε χορευτικούς συλλόγους, υποστήριξαν ότι ήδη γνωρίζουν αρκετούς ελληνικούς χορούς, όπως διακρίνουμε στο επόμενο απόσπασμα: «δε βλέπω το λόγο γιατί πρέπει να πηγαίνω σε χορευτικό συγκρότημα. Διδάσκομαι ελληνικούς χορούς στο ελληνικό απογευματινό μου σχολείο και αυτό μου είναι αρκετό» (μαθητής 45). Επιπλέον, μαθητές της ίδιας ομάδας

επισήμαναν πως δε γνωρίζουν αν υπάρχουν νεανικοί σύλλογοι, εκτός από τα χορευτικά, που να απευθύνονται στην ηλικία τους και να καλύπτουν και άλλες ανάγκες τους. Όπως εύστοχα παρατήρησε μαθητής της ομάδας αυτής «θα ήθελα ένα ελληνικό χώρο που να πηγαίνω με φίλους και να διασκεδάσουμε, να περνάμε όμορφα, να έχουμε κάτι διαφορετικό ή να μαθαίνουμε πράγματα, να μη βαριόμαστε» (μαθητής 49).

Η πλειονότητα των Ελληνοαυστραλών εφήβων δεν ανήκει σε συλλογικά σχήματα και οργανώσεις νεολαιών. Ενώ μια μειοψηφική ομάδα εφήβων ανήκει, ως μέλη, σε χορευτικά τοπικά συγκροτήματα και ακόμα λιγότεροι σε οργανώσεις νέων της εκκλησίας. Η σχέση του δείγματος με τα χορευτικά συγκροτήματα ενσαρκώνει και αναπαράγει μια ελληνική φολκλορική ταυτότητα με τοπικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Επιπλέον, ελάχιστοι μαθητές ανήκουν στις νεολαίες των τοπικών Ορθόδοξων εκκλησιών και καλλιεργούν μια κοινή συλλογική θρησκευτική ταυτότητα (Κυριακοπούλου Baltatzi 2005). Αν θέλαμε να δούμε το ζήτημα της ένταξης των Ελληνοαυστραλών εφήβων σε ευρύτερα σύνολα ελληνικότητας, όπως επισημάνθηκε και από το δείγμα, υπάρχει σοβαρή απουσία τέτοιων νεανικών ομάδων. Δηλαδή, οι ελληνικοί οργανισμοί δεν ανέπτυξαν ελκυστικές μορφές συσπείρωσης, της ηλικίας αυτής στις δομές τους.

ζ) Γνώση παραδοσιακών ελληνικών χορών

Διερευνήθηκε η σχέση του δείγματος με τους δημοτικούς παραδοσιακούς χορούς. Η ερώτηση που υποβλήθηκε στο δείγμα ήταν «πόσους ελληνικούς χορούς γνωρίζεις να χορεύεις»; Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης συχνότητων έδειξαν υψηλό βαθμό γνώσης, όπως διακρίνουμε στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 5.18: Αριθμός Ελληνικών Παραδοσιακών Χορών (Σε ποσοστά, N=329)

1	Γνωρίζω να χορεύω 10-20 ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς	8.3
2	Γνωρίζω να χορεύω 5-10 ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς	21.4
3	Γνωρίζω να χορεύω 3-4 ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς	25.4
4	Γνωρίζω να χορεύω 1-2 ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς	25.2
5	Δε γνωρίζω κανένα χορό- δεν απαντώ	19.7

Η μεγάλη πλειοψηφία των σύγχρονων Ελληνοαυστραλών εφήβων (80.3%) γνωρίζουν να χορεύουν ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς, ενώ το 19.7% δε γνωρίζει κανένα χορό ή δεν απάντησε.

Αναλυτικότερα, ποσοστό 8.3% γνωρίζει να χορεύει από δέκα μέχρι είκοσι χορούς, το 21.4% απάντησε ότι χορεύει πέντε με δέκα δημοτικούς χορούς, το 25.4% χορεύει τρεις με τέσσερις παραδοσιακούς χορούς, το 25.2% γνωρίζει ένα με δύο ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς. Στην ερώτηση που τους τέθηκε προφορικά 'πότε και που χορεύετε ή έχετε επαφή με ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς' δόθηκαν οι εξής απαντήσεις: α) στις οικογενειακές γιορτές, β) στα συλλογικά εορταστικά γεγονότα, γ) στο ελληνικό σχολείο και δ) στις ελληνικές εξωσχολικές χορευτικές ομάδες και σωματεία.

Παρατηρούμε λοιπόν μια ιδιαίτερα θετική σχέση των περισσότερων Ελληνοαυστραλών εφήβων με τους ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς, γεγονός που αναπαράγει παραδοσιακά πρότυπα της ελληνικότητας. Η

ιδιαιτερη αυτή σχέση μέχρι ένα βαθμό ενισχύεται και από τον τρόπο οργάνωσης της πολιτιστικής ζωής της ελληνικής ομογένειας, στην οποία σημαντικό ρόλο παίζουν οι εθιμοτυπικές εκδηλώσεις (Baltatzis 2003). Επιπρόσθετα, η εκμάθηση δημοτικών χορών αποτελεί βασική δραστηριότητα στα ομογενειακά ημερήσια και απογευματινά-σαββατιανά σχολεία. Στον ελλαδικό χώρο η διδασκαλία των δημοτικών χορών δεν αποτελεί συστηματικό αντικείμενο σχολικής μάθησης. Συνιστά επίσης εμπειρική κοινωνική πρακτική, με τη συμμετοχή των μαθητών στους χορούς των οικογενειακών και ευρύτερα των εορταστικών εκδηλώσεων.

η) Επαφή με την Ελληνική μουσική και τραγούδια

Μια άλλη παράμετρος που εξετάσθηκε στη συνέχεια ήταν η επαφή του δείγματος με την ελληνική μουσική, στις διάφορες εκδοχές της. Οι απαντήσεις δόθηκαν επίσης σε διαβαθμισμένη κλίμακα. Τα ευρήματα απεικονίζονται στατιστικά στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 5.19: Βαθμός Επαφής με την Ελληνική Μουσική (Σε ποσοστά, N=329)

(5-4= Πάρα πολύ-Πολύ, 3=Μέτρια, 2-1=Λίγο-Καθόλου)	5-4	3	2-1
Ελληνική μουσική και τραγούδια	40.6	19.1	40.3

Όπως δείχνει η ανάλυση των κατανομών συχνοτήτων το 69.7% των εφήβων ελληνικής καταγωγής στην Αυστραλία έχει «Πάρα πολύ-Πολύ ή Μέτρια» επαφή με την «ελληνική μουσική». Συγκεκριμένα, τέσσερις στους δέκα μαθητές (40.6%) δήλωσαν «Πάρα πολύ ή Πολύ» θετική σχέση, ενώ το ένα πέμπτο (19.1%) έχουν «Μέτρια» επαφή με την ελληνική μουσική. Επίσης, σχεδόν τέσσερις στους δέκα εφήβους (40.3%) απάντησαν ότι έχουν «Λίγο ή Καθόλου» σχέση με την ελληνική μουσική.

Στις ομαδικές συζητήσεις οι μαθητές προσδιόρισαν παραπέρα τη σχέση τους με την ελληνική μουσική. Η πρώτη διευκρινιστική επισήμανση των ερωτηθέντων ήταν ότι ακούνε πρωτίστως αγγλική μουσική και τραγούδια,¹⁵⁰ ενώ διατηρούν σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό επαφή και με την ελληνική μουσική, όπως φαίνεται και από το παρακάτω απόσπασμα: «φυσικά, ακούω κυρίως αγγλικά τραγούδια και μουσική, που ακούνε οι νέοι της ηλικίας μου σε όλο τον κόσμο. Αλλά, μου αρέσει να ακούω και ελληνική μουσική. Στις γιορτές, στα πάρτι, στα γενέθλια με Έλληνες ακούμε αγγλικά και ελληνικά» (μαθητής 29). Μια δεύτερη διάσταση που φάνηκε στη διάρκεια των ομαδικών συζητήσεων ήταν ότι οι έφηβοι ακούνε ελληνική μουσική από προσωπικό ενδιαφέρον και υπάρχει μεταξύ τους κινητικότητα. Σύμφωνα με έναν πληροφορητή «ακούμε ελληνική μουσική επειδή μας αρέσει, για να ξεκουραστούμε και να διασκεδάσουμε. Άλλες φορές ακούω μόνος και άλλες με φίλους. Μιλάμε με φίλους για τη μουσική που ακούμε και ανταλλάζουμε δίσκους» (μαθητής 79). Τρίτη διάσταση η οποία προέκυψε είναι η μουσική διαφοροποίηση μιας μικρής ομάδας εφήβων σε σύγκριση με τις προηγούμενες γενιές Ελληνοαυστραλών, δηλαδή η προτίμηση σύγχρονων τραγουδιών που ακούγονται σήμερα από τη νεολαία της Ελλάδας. Αντιπροσωπευτικά είναι τα λόγια ενός μαθητή: «προτιμώ τη σύγχρονη ελληνική μουσική και τραγούδια,

¹⁵⁰ Στη διάρκεια των ομαδικών συζητήσεων υποστηρίχθηκε ότι τα πιο αγαπημένα τραγούδια των αγοριών ήταν τα «rap», ενώ τα κορίτσια εκδηλώθηκαν υπέρ της pop μουσικής.

που διασκεδάζουν με αυτά οι συνομήλικοι συγγενείς μου στην Ελλάδα, διαφορετική από τους γονείς και παππούδες μου» (μαθητής 98).

Σχολιάζοντας τη σχέση των Ελληνοαυστραλών εφήβων με την ελληνική μουσική είναι προφανές πως η ανάπτυξη σχετικής δραστηριότητας με ανταλλαγές τραγουδιών, τους παραλληλίζει, μέχρι ένα σημείο, με τον τρόπο που διασκεδάζουν οι ελλαδίτες συνομήλικοι τους. Τα ευρήματα σκιαγραφούν επίσης τις άμεσες και ζωντανές εμπειρίες που έχουν οι έφηβοι ελληνικής καταγωγής με το ελληνικό τραγούδι, καθώς ελλαδίτες τραγουδιστές και καλλιτέχνες επισκέπτονται συχνά την Αυστραλία. Ωστόσο, υποστηρίζεται ότι αυτή η συμπεριφορά έχει αποσπασματικό χαρακτήρα: Το ενδιαφέρον και η επαφή με την ελληνική μουσική στη διάρκεια της πρώτης εφηβικής ηλικίας, όπου εστιάστηκε η έρευνα, βρίσκεται στα αρχικά στάδια και δεν έχει αναπτυχθεί στον ίδιο βαθμό όπως στις μετέπειτα φάσεις της εφηβείας. Διευκρινίζεται ότι στα πλαίσια της παρούσας έρευνας το θέμα της σχέσης των Ελληνοαυστραλών εφήβων με την ελληνική μουσική σκιαγραφήθηκε σε ορισμένες μόνο διαστάσεις του.

θ) Συμμετοχή στα παροικιακά πολιτιστικά γεγονότα

Το συγκεκριμένο ερώτημα στο οποίο απάντησαν οι μαθητές σε διαβαθμισμένη κλίμακα ήταν αν παρακολουθούν με την οικογένειά τους ή με φίλους κάποιες από τις καθιερωμένες ελληνικές γιορτές και εκδηλώσεις των ελληνικών οργανισμών, στη διάρκεια του χρόνου, με παραδοσιακό ή σύγχρονο περιεχόμενο (π.χ. φεστιβάλ Αντιπόδων, Δημήτρια, παροικιακό θέατρο, εκδηλώσεις, φεστιβάλ ελληνικού κινηματογράφου, καλλιτεχνικές εκθέσεις). Τα στατιστικά ευρήματα παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 5.20: Παρακολούθηση Παροικιακών Εορταστικών Γεγονότων (Σε ποσοστά, N=329)

Βαθμός παρακολούθησης: (5-4= Πάρα πολύ-Πολύ, 3=Μέτρια, 2-1=Λίγο-Καθόλου)	5-4	3	2-1
Παρακολουθώ με την οικογένειά μου, με την ομάδα που ανήκω ή ανεξάρτητα κάποιες από τις καθιερωμένες ελληνικές γιορτές και εκδηλώσεις των ελληνικών οργανισμών με παραδοσιακό ή σύγχρονο περιεχόμενο αρκετές φορές το χρόνο (π.χ. φεστιβάλ Αντιπόδων, Δημήτρια, παροικιακό θέατρο, φεστιβάλ ελληνικού κινηματογράφου, καλλιτεχνικές εκθέσεις)	22.1	31.5	46.4

Η ανάγνωση των ποσοστών δείχνει ότι η κεντρικότερη ομάδα του δείγματος (46.4%) παρακολουθεί «Λίγο ή Καθόλου» με την οικογένεια ή με φίλους κάποια από τα πολιτιστικά γεγονότα της ελληνικής παροικιακής ζωής. Επίσης, το 31.5% δήλωσε «Μέτρια» παρακολούθηση της πολιτιστικής ζωής της ομογένειας, ενώ το ένα πέμπτο (22.1%) απάντησε «Πάρα πολύ ή Πολύ».

Στη διάρκεια των ομαδικών συζητήσεων παρατηρήθηκε η περιορισμένη συμμετοχή των Ελληνοαυστραλών εφήβων στα 'πολιτιστικά συλλογικά γεγονότα της ελληνικής ομογένειας'. Ταυτόχρονα, υπογραμμίσθηκε ο οικογενειακός χαρακτήρας της συμμετοχής στις εκδηλώσεις αυτές, ως μέρος της οικογενειακής κοινωνικής δραστηριοποίησης και ψυχαγωγίας. Η συμμετοχή των πληροφορητών στα παροικιακά πολιτιστικά γεγονότα συγκρινόμενη με τη συμμετοχή των οικογενειών τους σε αυτά, παρουσιάζει χαμηλότερους δείκτες. Μια άλλη παρατήρηση, σύμφωνα με τους ίδιους τους μαθητές είναι ότι εκδηλώνουν τάσεις

διαφοροποίησης από τις οικογένειές τους. Μαθητής της ομάδας αυτής διατύπωσε την ακόλουθη άποψη: «στο δημοτικό πήγαινα σε όποιες εκδηλώσεις και πανηγύρια μου έλεγαν οι γονείς μου, αλλά τώρα που μεγάλωσα διαλέγω και πολλές φορές λέω όχι» (μαθητής 43). Παράλληλα, τονίσθηκε πως η συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή της ελληνικής ομογένειας αποτελεί κύριο χαρακτηριστικό ουσιαστικά της πρώτης γενιάς καθώς οι έφηβοι δεν εκδηλώνουν ενδιαφέρον, εκτός αν υπάρχουν και άλλοι συνομήλικοι τους και αυτό με μέτρο και ευκαιριακά. Όπως ανέφερε χαρακτηριστικά ένας μαθητής «στις παροικιακές εκδηλώσεις δεν πηγαίνουμε επειδή είναι μέρη πιο πολύ για ηλικιωμένους. Ακόμα και οι γονείς μας δεν πάνε συχνά. Όχι ότι τις απορρίπτουμε, είναι εντάξει όταν πηγαίνουμε κάποιες φορές, ιδιαίτερα αν υπάρχουν και άλλοι φίλοι και συνομήλικοι, αλλιώς είναι βαρετό» (μαθητής 231). Συνεπώς, η χαμηλή αλληλεπίδραση των Ελληνοαυστραλών εφήβων με ομογενειακές εκδηλώσεις σχετίζεται με ποικίλους παράγοντες.

ι) Εμπειρίες από εθνοπολιτισμικά γεγονότα εκτός ελληνικής ομογένειας

Επιπλέον μελετήθηκαν οι εθνοπολιτισμικές εμπειρίες του δείγματος, εκτός της ελληνικής παροικίας. Το συγκεκριμένο ερώτημα που τέθηκε στους μαθητές ήταν 'αν έχουν παρακολουθήσει εθνοπολιτισμικά ή θρησκευτικά γεγονότα εκτός της ελληνικής ομογένειας και πόσες φορές'. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι κατανομές συχνότητων των απαντήσεών τους.

Πίνακας 5.21: Παρακολούθηση Ευρύτερων Εθνοπολιτισμικών Γεγονότων (Σε ποσοστά, N=329)

	Τρεις ή περισσότερες φορές	Μία ή δύο φορές	Ποτέ
Έχεις παρακολουθήσει εθνοπολιτισμικά ή θρησκευτικά γεγονότα εκτός της ελληνικής ομογένειας και πόσες φορές;	77.8	15.4	6.8

Όπως απεικονίζεται στον πίνακα πάνω από τα τρία τέταρτα του δείγματος (77.8%) απάντησαν πως έχουν παρακολουθήσει «τρεις ή περισσότερες φορές» εθνοπολιτισμικά γεγονότα εκτός ελληνικής παροικίας. Επίσης, το 15.4% έχουν παρακολουθήσει «Μία ή δύο φορές», ενώ το 6.8% απάντησαν «Ποτέ». Επιπρόσθετα, ζητήθηκε από τους Ελληνοαυστραλούς εφήβους να περιγράψουν το είδος των γεγονότων αυτών. Η ανάλυση των απαντήσεων έδειξε ότι πάνω από τις μισές περιπτώσεις (58.5%) αφορούσαν εθνοτικά πολιτισμικά γεγονότα, όπως παραδοσιακές εθνοτικές γιορτές, με έντονη παρουσία του φολκλορικού και διατροφικού στοιχείου. Οι αναφορές τους συμπεριέλαβαν σχόλια όπως «έχω πάει στο Ιταλικό φεστιβάλ στη Lygon street και στις γιορτές των Κινέζων, για τη γιορτή του νέου χρόνου» (μαθητής 47), ενώ άλλος μαθητής ανέφερε: «πήγα σε Ιταλικά, Σερβικά, Τουρκικά φεστιβάλ και σε γιορτές των Αμποριτζινες» (μαθητής 86). Μια δεύτερη ομάδα μαθητών, που αντιπροσώπευε το ένα τρίτο των πληροφορητών (34.7%) εστιάστηκε σε θρησκευτικά κοινωνικά γεγονότα και τελετές. Τα σχόλια της ομάδας αυτής ήταν όπως τα ακόλουθα: «έχω πάει πολλές φορές σε βαφτίσια και γάμους σε άλλες εκκλησίες, όπως η Καθολική και η αγγλικανή. Ξέρω ότι οι Καθολικοί δε βαφτίζονται μωρά, αλλά μεγαλύτεροι» (μαθητής 201). Ενώ άλλος μαθητής κατέθεσε: «έχω παρακολουθήσει γάμο και τελετές σε ναούς βουδιστών, ήταν διαφορετική εμπειρία» (μαθητής 45). Ιδιαίτερα εκφραστικοί στις τοποθετήσεις τους ήταν μαθητές από διεθνικές οικογένειες, πιστοποιώντας την πολύπτυχη αλληλεπίδρασή τους με

εθνοπολιτισμικά γεγονότα και παραδόσεις μη ελληνικού χαρακτήρα, όπως δήλωσε μαθητής της ομάδας αυτής: «η μητέρα μου είναι Λιβανέζα Ορθόδοξη και έχω παρακολουθήσει πολλές γιορτές και έθιμα των Λιβανέζων» (μαθητής 111).

Η πλειοψηφία των μαθητών ελληνικής καταγωγής έρχεται σε επαφή με διαφορετικές εθνοτικές πολιτισμικές παραδόσεις, σε εθνοτικά ή πολυεθνοτικά γεγονότα. Επίσης, έχουν θρησκευτικές εμπειρίες από άλλα θρησκευόμενα, κυρίως από βαφτίσεις και μικτούς γάμους συγγενών τους. Δηλαδή, θρησκευτικές εμπειρίες κοινωνικού περιεχομένου. Αν συνεχετάσουμε τα προηγούμενα με ευρήματα που σχετίζονται με τις φιλίες του δείγματος, τότε γίνεται εμφανές ότι οι Ελληνοαυστραλοί έφηβοι αλληλεπιδρούν με συνομηλικούς μαθητές σε μεγάλο βαθμό και στο θρησκευτικό παράγοντα. Ταυτόχρονα, οι μαθητές από διεθνικές οικογένειες διαμορφώνονται σε περιβάλλον με διαφορετικές πολιτισμικές παραδόσεις και έτσι παρακολουθούν ποικίλα πολιτιστικά γεγονότα. Γενικά παρατηρείται ότι η αλληλεπίδραση των εφήβων με διαφορετικές πολιτισμικές παραδόσεις θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως παράλληλη συνύπαρξη στα πλαίσια της πολυπολιτισμικής κοινωνίας.

Ανακεφαλαιώνοντας τα επιμέρους ευρήματα που χαρακτηρίζουν την εθνοπολιτισμικότητα των Ελληνοαυστραλών εφήβων, προκύπτει πως η ελληνικότητά τους αποτυπώνεται σε ποικίλες ατομικές βιογραφίες, οι οποίες αλλάζουν και μετασχηματίζονται στην πορεία της ενήλικης ζωής. Δηλαδή, ο εφηβικός πληθυσμός ελληνικής καταγωγής στην Αυστραλία δεν αντιπροσωπεύει εθνοπολιτισμικά ένα ομοιογενές σύνολο, αλλά παρουσιάζει αξιοσημείωτες διαφοροποιήσεις. Έτσι, οι μορφές ελληνικότητας που αποτυπώθηκαν εκφράζονται ποικιλοτρόπως. Ένα μέρος μαθητών παρουσίασε υψηλούς δείκτες πρακτικών ελληνικότητας. Μια άλλη ομάδα ταυτίστηκε με ορισμένες μόνο πτυχές ελληνικότητας και μια τρίτη παρουσίασε ψήγματα ελληνικότητας με συμβολικό περιεχόμενο. Οι αντιπροσωπευτικότερες τάσεις πρακτικών ελληνικότητας είναι οι ακόλουθες: τα σχήματα φιλίας στην πλειοψηφία του δείγματος είναι μικτά, επιλέγοντας φίλους ελληνικής και μη ελληνικής καταγωγής. Επιπλέον, νιώθουν το ίδιο άνετα σε ελληνικό ή μη ελληνικό περιβάλλον, με τους στενότερους φίλους να είναι ελληνικής καταγωγής. Οι θρησκευτικές πρακτικές έχουν κυρίως κοινωνική διάσταση. Η σχέση των εφήβων με την ελληνική διατροφή είναι θετική, ενώ παράλληλα έχουν γευστικές εμπειρίες και από διαφορετικές κουζίνες εντός και εκτός σπιτιού. Η σχέση του δείγματος με τα ελληνόγλωσσα ΜΜΕ παρουσιάζει χαμηλή κινητικότητα, ενώ μέτρια εμφανίζεται η σχέση τους με ελληνικά προγράμματα τηλεόρασης. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων διατηρεί θετική σχέση με τον αθλητισμό, εντός και εκτός σχολικού χώρου. Το ενδιαφέρον τους παρουσιάζεται μοιρασμένο, άλλοι προτιμούν το ελληνικό και ευρωπαϊκό ποδόσφαιρο, ορισμένοι το αυστραλέζικο και άλλοι άλλα αθλήματα. Επίσης, περισσότεροι από ένας στους πέντε εφήβους είναι μέλη ελληνικών ποδοσφαιρικών σωματείων. Επιπλέον, παρατηρήθηκαν χαμηλά ποσοστά ένταξης των εφήβων στις συλλογικές δομές του ελληνισμού, γεγονός που αποδίδεται στην απουσία σχημάτων που να απευθύνονται στα ηλικιακά ενδιαφέροντα των εφήβων. Η συμμετοχή τους γενικά, στις πολιτιστικές εκδηλώσεις και γεγονότα του ελληνισμού έχει χαλαρό και συμβολικό χαρακτήρα. Ιδιαίτερα θετική αναδεικνύεται η σχέση των Ελληνοαυστραλών εφήβων με τους παραδοσιακούς χορούς, λόγω της

διαδεδομένης συστηματικής τους διδασκαλίας. Παράλληλα, στην εφηβική ηλικία αρχίζει το ενδιαφέρον μιας ομάδας μαθητών για την ελληνική μουσική και το σύγχρονο ελληνικό τραγούδι, αλλά σε μικρότερο βαθμό σε σύγκριση με την αγγλική μουσική. Οι σύγχρονοι Ελληνοαυστραλοί έφηβοι έχουν πλούσιες γευστικές εμπειρίες από διάφορες εθνότητες, έχουν συμμετάσχει σε εθνικά φεστιβάλ φολκλορικού χαρακτήρα και αλληλεπιδρούν με την ετερότητα. Είναι φανερό πως οι πρακτικές ελληνικότητας, ως διαπιστωτικά εθνοπολιτισμικά στοιχεία εκδηλώνονται ισχυρά για μια σημαντική ομάδα εφήβων. Η αντιπροσωπευτικότερη όμως τάση που εκφράζει την τρίτη γενιά είναι η χαλαρή διπολιτισμικότητα/πολυπολιτισμικότητα. Παρατηρείται δηλαδή, η σταδιακή υποχώρηση βασικών εθνοπολιτισμικών στοιχείων όπως η γνώση της ελληνικής και η επιλεκτική ταύτιση με ορισμένα μόνο στοιχεία ελληνικότητας (π.χ. περιορισμένες ελληνικές φράσεις, ελληνική διατροφή, παραδοσιακοί χοροί). Αυτό χαρακτηρίζει τον συμπληρωματικό ρόλο της ελληνικότητας δομείται ως παράγοντας εμπλουτισμού της κυρίαρχης Αυστραλιανής ταυτότητας.

Στη συνέχεια θα μελετηθεί η εθνοπολιτισμικότητα των εφήβων σε συνάρτηση με την τυπολογία των ελληνοαυστραλιανών οικογενειών και το φύλο, ώστε να αποκτηθεί πιο ολοκληρωμένη εικόνα για την εθνοπολιτισμική συμπεριφορά του δείγματος.

5.4 Τυπολογία Οικογενειών - Φύλο και Εθνοπολιτισμικό Υπόβαθρο

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάσθηκαν διαστάσεις σχετικές με την εθνοπολιτισμική ζωή των Ελληνοαυστραλών εφήβων. Στο παρόν υποκεφάλαιο, το ενδιαφέρον της έρευνας εστιάζεται στην εθνοπολιτισμικότητα του δείγματος, σε ομοεθνοτικούς και διεθνικούς μαθητές, ανάλογα με τον τύπο των οικογενειών τους. Επιπλέον, σκιαγραφείται η εθνοτική συμπεριφορά του δείγματος σε σχέση με τον παράγοντα φύλο. Η διαδικασία αυτή συμβάλλει στην παραπέρα ανάλυση και εμβάθυνση της εθνοπολιτισμικότητας του δείγματος. Η εστίαση αυτή κρίνεται απαραίτητη, σύμφωνα με τους στόχους της έρευνας. Η στατιστική ανάλυση των απαντήσεων στηρίχτηκε στη χρησιμοποίηση του συστήματος SPSS 19.9 και σε στατιστικές τεχνικές για δύο ή περισσότερες μεταβλητές (πίνακες διασταύρωσης, έλεγχος χ^2 «chi square test», και συντελεστής συσχέτισης).

α) Τυπολογία οικογενειών και εθνοπολιτισμικότητα των Ελληνοαυστραλών εφήβων

Από το σύνολο των παραμέτρων και των πρακτικών ελληνικότητας που εξερευνήθηκαν στο προηγούμενο υποκεφάλαιο, επισημάνθηκαν και επιλέχθηκαν, για τη διεξαγωγή συγκρίσεων και παραλληλισμών οι δεκαπέντε αντιπροσωπευτικότερες, ώστε να αποδοθεί μια συνοπτική αλλά πληροφοριακή απεικόνιση. Η γενική εικόνα των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από τη στατιστική επεξεργασία και τις διασταυρώσεις παρουσιάζεται στον πίνακα της επόμενης σελίδας.

Μια αρχική ανάγνωση των κατανομών συχνοτήτων του πίνακα δείχνει ότι οι έφηβοι που προέρχονται από ομοεθνοτικές οικογένειες εμφανίζουν ισχυρότερα χαρακτηριστικά ελληνοκεντρικότητας σε σχέση με τους συνομηλικούς των διεθνικών οικογενειών. Οι διαφοροποιήσεις αυτές βρίσκονται σε άμεση συνάρτηση με την εθνοπολιτισμική συμπεριφορά των οικογενειών τους. Πέρα από το γενικό αυτό πλαίσιο παρατηρείται

πληθώρα ατομικών βιογραφιών ελληνικότητας των Ελληνοαυστραλών εφήβων, όπως διακρίνεται στη συνέχεια.

• **Χρήση της ελληνικής γλώσσας**

Το 10.8% των εφήβων συνολικά χρησιμοποιεί κυρίως την ελληνική στο σπίτι. Με βάση το εθνοτικό κριτήριο, οι έφηβοι των ομοεθνοτικών οικογενειών πήραν μεγαλύτερο ποσοστό (14.3%), ενώ το ποσοστό των μαθητών από διεθνικές οικογένειες μειώνεται στο μισό (7.3%). Πιο ενισχυμένη εμφανίζεται η χρήση της ελληνικής γλώσσας με την τρίτη ηλικία: οι μαθητές από ομοεθνοτικές οικογένειες παρουσιάζουν ποσοστό 35.2%, ενώ από διεθνικές οικογένειες 25%. Η χρήση της ελληνικής γλώσσας με συγγενείς και άλλους Έλληνες εμφανίζεται πιο περιορισμένη, με ποσοστά 30.5% για τους εφήβους από ομοεθνοτικές οικογένειες και 20.3% από διεθνικές.

Πίνακας 5.22: Εθνοπολιτισμικές Πρακτικές των Ελληνοαυστραλών Εφήβων με Βάση το Εθνοτικό Κριτήριο (Σε ποσοστά, N=329)

	Ερωτήσεις	Ομοεθνοτικές οικογένειες	Διεθνικές οικογένειες
1	Μιλάει κυρίως ελληνικά στο σπίτι	14.3	7.3
2	Μιλάει κυρίως ελληνικά στους παππούδες-γιαγιάδες	35.2	25
3	Μιλάει ελληνικά συχνά με συγγενείς και άλλους Έλληνες	30.5	20.3
4	Μέσος όρος ετών παρακολούθησης ελληνικού σχολείου σε έτη	7.2	5.4
5	Δεν ταξίδεψε ποτέ στην Ελλάδα	48.6	72.6
	Ταξίδεψε στην Ελλάδα μια ή δύο φορές	41.6	21.4
	Ταξίδεψε στην Ελλάδα τρεις ή περισσότερες φορές	9.8	6.0
6	Έχει φίλους ελληνικής και μη ελληνικής καταγωγής	67	77.2
	Έχει φίλους κυρίως ελληνικής καταγωγής	27.4	15.4
	Έχει φίλους κυρίως μη ελληνικής καταγωγής	5.6	7.4
7	Αισθάνεται άνετα μεταξύ Ελλήνων και μη Ελλήνων	73.4	75.2
	Αισθάνεται πιο άνετα μεταξύ Ελλήνων	22.5	17.9
	Αισθάνεται πιο άνετα μεταξύ μη Ελλήνων	4.1	6.9
8	Εκκλησιάζεται μια φορά το μήνα ή συχνότερα	29.7	23.1
	Εκκλησιάζεται λίγες φορές το χρόνο ή σπάνια	70.3	76.9
9	Διαβάζει ελληνικές εφημερίδες -αγγλικό ένθετο, συχνά (μηνιαία)	8.4	4.8
	Διαβάζει ελληνικές εφημερίδες-αγγλικό ένθετο, μερικές φορές (μηνιαία)	21.5	11.3
	Διαβάζει ελληνικές εφημερίδες-αγγλικό ένθετο, σπάνια / καθόλου (μηνιαία)	70.1	83.9
10	Ακούει προγράμματα ελληνόφωνου ραδιοφώνου, συχνά (μηνιαία)	11.8	7.6
	Ακούει προγράμματα ελληνόφωνου ραδιοφώνου, μερικές φορές (μηνιαία)	23.2	21.6
	Ακούει προγράμματα ελληνόφωνου ραδιοφώνου, σπάνια / καθόλου (μηνιαία)	65	70.8
11	Παρακολουθεί ελληνικά προγράμματα τηλεόρασης, συχνά (μηνιαία)	19.9	13.9
	Παρακολουθεί ελληνικά προγράμματα τηλεόρασης, μερικές φορές (μηνιαία)	43.4	39
	Παρακολουθεί ελληνικά προγράμματα τηλεόρασης, σπάνια / καθόλου (μηνιαία)	36.7	47.1
12	Επισκέπτεται ελληνικές ιστοσελίδες στο διαδίκτυο (τραγούδια, αθλητισμός), συχνά (μηνιαία)	13.2	7.4
	Επισκέπτεται ελληνικές ιστοσελίδες στο διαδίκτυο (τραγούδια, αθλητισμός), μερικές φορές (μηνιαία)	23.4	17
	Επισκέπτεται ελληνικές ιστοσελίδες στο διαδίκτυο (τραγούδια, αθλητισμός), σπάνια / καθόλου (μηνιαία)	63.4	75.6
13	Ακούει ελληνική μουσική και τραγούδια, συχνά (μηνιαία)	44.5	36.1
	Ακούει ελληνική μουσική και τραγούδια, μερικές φορές (μηνιαία)	25.6	15.2
	Ακούει ελληνική μουσική και τραγούδια, σπάνια (μηνιαία)	29.9	48.7
14	Χορεύει ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς (ένα ή δύο τουλάχιστον)	89.4	73.2
15	Μέλος σε ελληνικό οργανισμό (π.χ. ομάδες νεολαίας, χορευτικές ομάδες)	21.5	13.1

- **Παρακολούθηση ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης και ταξίδια στην Ελλάδα**

Ο μέσος όρος παρακολούθησης ελληνικών από τους Ελληνοαυστραλούς εφήβους είναι 6.3 έτη. Το νούμερο αυτό διαφοροποιείται για κάθε ομάδα οικογένειας. Οι μαθητές από ομοεθνοτικές οικογένειες παρακολουθούν κατά μέσο όρο 7.2 έτη και οι μαθητές από διεθνικές 5.4 έτη, κατά μέσο όρο. Επιπρόσθετα, οι διαφοροποιήσεις επεκτείνονται και στα ταξίδια τους προς την Ελλάδα. Το 48.6% των εφήβων από ομοεθνοτικές οικογένειες και το 72.6% των μαθητών από διεθνικές δεν έχουν ταξιδέψει στην Ελλάδα. Επίσης, το 41.6% των μαθητών από ομοεθνοτικές και το 21.4% των μαθητών από διεθνικές οικογένειες ταξίδεψαν μια-δύο φορές. Τέλος, το 9.8% των μαθητών από ομοεθνοτικές οικογένειες και το 6% των μαθητών από διεθνικές ταξίδεψαν τρεις ή περισσότερες φορές στην Ελλάδα.

- **Σχέδια φιλίας και συναισθήματα μεταξύ Ελλήνων και μη Ελλήνων**

Η πλειοψηφία του δείγματος έχει μικτά σχήματα φιλίας. Για κάθε τύπο οικογένειας έχουμε: το 77.2% από διεθνικές οικογένειες και αντίστοιχα το 67% των εφήβων από ομοεθνοτικές έχουν φίλους ελληνικής και μη ελληνικής καταγωγής. Ποσοστιαίο επίσης προβάδισμα έχουν οι μαθητές από διεθνικές οικογένειες όσο αφορά τους φίλους κυρίως μη ελληνικής καταγωγής, με ποσοστό 7.4% έναντι των 5.6% των μαθητών από ομοεθνοτικές οικογένειες. Αντίστροφα, είναι τα ποσοστά για τη φιλία με άτομα κυρίως ελληνικής καταγωγής. Η ποσόστωση διαμορφώνεται στο 27.4% για όσους εκπροσωπούν τις ομοεθνοτικές οικογένειες και στο 15.4% για τις διεθνικές.

Το δείγμα έδωσε τις ακόλουθες απαντήσεις σε ερώτηση που υποβλήθηκε αν αισθάνονται άνετα ανάμεσα σε Έλληνες και σε μη Έλληνες: θετικά απάντησε το 73.4% των μαθητών από ομοεθνοτικές οικογένειες και το 75.2% των μαθητών από διεθνικές. Χαμηλότερα είναι τα ποσοστά των μαθητών που αισθάνονται πιο άνετα μεταξύ Ελλήνων. Για τους μαθητές των ομοεθνοτικών οικογενειών το ποσοστό ανεβαίνει στο 22.5%, ενώ το ποσοστό που αντιστοιχεί για τους μαθητές διεθνικών οικογενειών είναι 17.9%. Χαμηλότερα είναι τα ποσοστά των μαθητών που αισθάνονται πιο άνετα μεταξύ μη Ελλήνων, με 4.1% για τους μαθητές των ομοεθνοτικών και 6.9% τους μαθητές των διεθνικών οικογενειών.

- **Συχνότητα εκκλησιασμού¹⁵¹**

Η πλειοψηφία των Ελληνοαυστραλών εφήβων εκκλησιάζεται λίγες φορές το χρόνο, με τα ποσοστά να μη διαφοροποιούνται σημαντικά μεταξύ των δύο ομάδων. Συγκεκριμένα, για τους εφήβους των ομοεθνοτικών οικογενειών το ποσοστό είναι 70.3% και των διεθνικών 76.9%. Αν θέλαμε να εξετάσουμε πόσοι μαθητές, ανά τύπο οικογένειας εκκλησιάζονται μια φορά το μήνα ή συχνότερα τότε βλέπουμε πως οι μαθητές από εθνοτικές οικογένειες παίρνουν ποσοστό 29.7% και οι μαθητές από διεθνικές οικογένειες ποσοστό 23.1%.

- **Μέσα μαζικής ενημέρωσης και διαδίκτυο**

Η μηνιαία επαφή των Ελληνοαυστραλών εφήβων και ιδιαίτερα των διεθνικών με τα ΜΜΕ είναι χαμηλή. Οι μαθητές από ομοεθνοτικές οικογένειες που διαβάζουν συχνά ελληνικές εφημερίδες έλαβαν ποσοστό

¹⁵¹ Η εκκλησιαστικότητα συμπεριλαμβάνει και τη συμμετοχή τους σε κοινωνικά θρησκευτικά γεγονότα (π.χ. παρακολούθηση μυστηριακής ζωής).

8.4%, ενώ οι μαθητές από διεθνικές οικογένειες ποσοστό 4.8%. Οι έφηβοι που διαβάζουν μερικές φορές ελληνικές εφημερίδες πήραν την παρακάτω ποσοστωση. Μαθητές από ομοεθνοτικές οικογένειες 21.5% και από διεθνικές 11.3%. Αυτοί που διαβάζουν ελληνικές εφημερίδες σπάνια ή καθόλου πήραν τα εξής ποσοστά: Μαθητές από εθνοτικές οικογένειες 70.1% και διεθνικές οικογένειες 83.9%. Η σχέση των Ελληνοαυστραλών εφήβων με τα ελληνόφωνα ραδιοφωνικά προγράμματα εμφανίζεται επίσης χαμηλή. Οι έφηβοι από ομοεθνοτικές οικογένειες που ακούνε συχνά ελληνικά στο ραδιόφωνο πήραν ποσοστό 11.8%, ενώ οι συνομήλικοί τους από διεθνικές οικογένειες 7.6%. Επιπλέον, ένα ποσοστό 23.2% εφήβων από ομοεθνοτικές οικογένειες ακούνε μερικές φορές προγράμματα ελληνόφωνου ραδιοφώνου, ενώ παρόμοιο είναι το ποσοστό για τους μαθητές από διεθνικές οικογένειες (21.6%). Τέλος, το 65% των μαθητών από ομοεθνοτικές ακούνε ελληνόφωνα ραδιοφωνικά προγράμματα σπάνια ή καθόλου, ενώ το ποσοστό για όσους εκπροσωπούν τις διεθνικές οικογένειες ανέρχεται στο 70.8%. Θετικότερη εμφανίζεται η εικόνα σχετικά με την παρακολούθηση ελληνικών προγραμμάτων τηλεόρασης. Συγκεκριμένα, τα ποσοστά για όσους παρακολουθούν συχνά ελληνικά προγράμματα τηλεόρασης είναι: μαθητές εθνοτικών οικογενειών 19.9% και μαθητές από διεθνικές οικογένειες ποσοστό 13.9%. Όσοι δήλωσαν ότι παρακολουθούν μερικές φορές εμφανίζουν τα εξής ποσοστά. Μαθητές ομοεθνοτικών οικογενειών 43.4% και μαθητές διεθνικών ποσοστό 39%. Επιπρόσθετα, το 36.7% των μαθητών από ομοεθνοτικές οικογένειες δήλωσαν ότι παρακολουθούν σπάνια ή καθόλου ελληνικά προγράμματα τηλεόρασης. Ενώ, το ποσοστό για τους μαθητές των διεθνικών οικογενειών είναι 47.1%. Παράλληλα, η επισκεψιμότητα ελληνικών ιστοσελίδων στο διαδίκτυο παρουσιάζει χαμηλή κινητικότητα. Το 13.2% των μαθητών από ομοεθνοτικές οικογένειες επισκέπτονται συχνά ελληνικές ιστοσελίδες. Ενώ, το αντίστοιχο ποσοστό για μαθητές από διεθνικές οικογένειες είναι 7.4%. Επίσης, για όσους επισκέπτονται μερικές φορές ελληνικές ιστοσελίδες εκδηλώθηκαν οι ακόλουθες τάσεις. Οι έφηβοι από ομοεθνοτικές οικογένειες έλαβαν ποσοστό 23.4% και από διεθνικές 17%. Τέλος, οι έφηβοι που επισκέπτονται σπάνια ή καθόλου ελληνικές ιστοσελίδες κατατάχθηκαν με τα ακόλουθα ποσοστά: από ομοεθνοτικές οικογένειες 63.4% και διεθνικές οικογένειες ποσοστό 75.6%.

- **Ελληνική μουσική και παραδοσιακοί χοροί και Μέλη σε ελληνικούς οργανισμούς και συλλόγους**

Σημειώθηκαν τα εξής ποσοστά ανά κατηγορία οικογένειας για όσους ακούνε συχνά ελληνική μουσική, σε μηνιαία βάση. Οι μαθητές από ομοεθνοτικές οικογένειες πήραν ποσοστό 44.5% και όσοι προέρχονται από διεθνικές ποσοστό 36.1%. Επιπρόσθετα, το 25.6% των μαθητών από ομοεθνοτικές οικογένειες δήλωσαν πως ακούνε μερικές φορές ελληνικά τραγούδια και μουσική, ενώ όσοι εκπροσωπούν τις διεθνικές σημείωσαν ποσοστό 15.2%. Επιπλέον, οι έφηβοι από ομοεθνοτικές οικογένειες που ακούνε ελληνική μουσική και τραγούδια σπάνια απέσπασαν ποσοστό 29.9%, ενώ οι διεθνικοί έλαβαν ποσοστό 48.7%. Η επαφή του δείγματος με τους ελληνικούς δημοτικούς χορούς εκδηλώνεται με υψηλές τάσεις. Τα συγκεκριμένα ποσοστά για μαθητές από ομοεθνοτικές οικογένειες που γνωρίζουν ελληνικούς χορούς (τουλάχιστον ένα ή δύο) είναι 89.4%, ενώ για τους μαθητές από διεθνικές οικογένειες 73.2%. Παρόμοια, διαφοροποίηση διαπιστώθηκε μεταξύ ομοεθνοτικών και διεθνικών μαθητών στα ποσοστά ένταξής τους

στις οργανώσεις της παροικίας. Πιο συγκεκριμένα, το ποσοστό για τους ομοεθνοτικούς μαθητές ήταν 21.5% και για διεθνικούς μαθητές ήταν 13.1%.

Ανακεφαλαιώνοντας, από τα παραπάνω επιβεβαιώνεται ότι η εθνοπολιτισμικότητα του δείγματος σχετίζεται άμεσα με την τυπολογία των οικογενειών τους, αντανακλώντας σε μεγάλο βαθμό τις προϋποθέσεις και δεδομένα οικογενειακής κοινωνικοποίησης και τη σχέση των οικογενειών με την ελληνική κουλτούρα και τρόπο ζωής. Οι στατιστικές μετρήσεις επιβεβαίωσαν πως οι ομοεθνοτικοί μαθητές σε σύγκριση με τους συμμαθητές τους από διεθνικούς γάμους, κατά κανόνα διατηρούν ποσοστιαίο προβάδισμα σε πρακτικές ελληνικότητας όπως η χρήση της ελληνικής γλώσσας, η επαφή με την ελληνόγλωσση εκπαίδευση, τα ταξίδια προς την Ελλάδα, η συμμετοχή στην θρησκευτική κοινωνική ζωή, η κοινωνικοποίηση με συνομήλικους ελληνικής καταγωγής, η επαφή με την ελληνική μουσική, τους παραδοσιακούς χορούς, το ελληνικό ραδιόφωνο. Ωστόσο, τα παραπάνω εκφράζουν απλά τους μέσους όρους των στατιστικών τάσεων που μετρήθηκαν, χωρίς να έχουν απόλυτο χαρακτήρα, με δεδομένο ότι εντοπίστηκαν ομοεθνοτικοί μαθητές με χαλαρή επαφή με πρακτικές ελληνικότητας, αλλά και διεθνικοί μαθητές με έντονη αλληλεπίδραση με τον ελληνικό τρόπο ζωής.

β) Φύλο και εθνοπολιτισμική συμπεριφορά

Αναφορικά με τη σχέση φύλου και πρακτικών ελληνικότητας, δεν παρατηρήθηκαν εκτεταμένες διαφοροποιήσεις ποσοστών μεταξύ αγοριών και κοριτσιών. Αλλά, τα ποσοστά των κοριτσιών αποτυπώθηκαν υψηλότερα κατά μια με δυο ποσοστιαίες μονάδες στην πλειονότητα των 15 παραμέτρων σύγκρισης. Αναλυτικότερα, η εικόνα που προκύπτει από τις κατανομές συχνοτήτων του πίνακα 5.23 της επόμενης σελίδας είναι η ακόλουθη.

• Επικοινωνία στο σπίτι και χρήση της ελληνικής γλώσσας

Τα κορίτσια διατηρούν ελαφρό προβάδισμα (11.1%) έναντι των αγοριών (10.5%) στη χρήση της ελληνικής στο σπίτι. Επιπλέον, τα ποσοστά των δύο φύλων που επικοινωνούν κυρίως στα ελληνικά με τους παππούδες είναι παρόμοια μεταξύ τους (αγόρια: 29.9%, κορίτσια 30.1%). Επίσης, οι κατανομές συχνοτήτων των κοριτσιών που συνομιλούν συχνά στα ελληνικά με άλλους Έλληνες και συγγενείς είναι 26.1%, ενώ των αγοριών είναι 24.7%.

• Παρακολούθηση ελληνικών σπουδών και ταξίδια στην Ελλάδα

Τα κορίτσια κατά μέσο όρο έχουν παρακολουθήσει 6.7 χρόνια ελληνικά ενώ τα αγόρια 5.9 χρόνια. Επιπλέον, τα ταξίδια των δύο φύλων προς την Ελλάδα εκδηλώνονται με παραπλήσια ποσοστά. Το 61.2% των αγοριών και το 60.1% των κοριτσιών δεν έχουν ταξιδέψει στην Ελλάδα. Αντίθετα, το 32.2% των κοριτσιών και το 30.7% των αγοριών ταξίδεψαν στην Ελλάδα μια ή δύο φορές. Τέλος, το 8.1% των αγοριών και το 7.7% των κοριτσιών ταξίδεψαν περισσότερες φορές.

Πίνακας 5.23: Εθνοπολιτισμικές Πρακτικές των Ελληνοαυστραλών Εφήβων με Βάση το Κριτήριο Φύλου (Σε ποσοστά, N=329)

	Ερωτήσεις	Κορίτσια	Αγόρια
1	Μιλάει κυρίως ελληνικά στο σπίτι	11.1	10.5
2	Μιλάει κυρίως ελληνικά στους παππούδες-γιαγιάδες	30.1	29.9
3	Μιλάει ελληνικά συχνά με συγγενείς και άλλους Έλληνες	26.1	24.7
4	Μέσος όρος ετών παρακολούθησης ελληνικού σχολείου σε έτη	6.7	5.9
5	Δεν ταξίδεψε ποτέ στην Ελλάδα	60.1	61.2
	Ταξίδεψε στην Ελλάδα μια ή δύο φορές	32.2	30.7
	Ταξίδεψε στην Ελλάδα τρεις ή περισσότερες φορές	7.7	8.1
6	Έχει φίλους ελληνικής και μη ελληνικής καταγωγής	72.9	71.3
	Έχει φίλους κυρίως ελληνικής καταγωγής	21.2	21.5
	Έχει φίλους κυρίως μη ελληνικής καταγωγής	5.9	7.2
7	Αισθάνεται άνετα μεταξύ Ελλήνων και μη Ελλήνων	74.7	73.8
	Αισθάνεται πιο άνετα μεταξύ Ελλήνων	20.5	19.9
	Αισθάνεται πιο άνετα μεταξύ μη Ελλήνων	4.3	6.3
8	Εκκλησιάζεται μια φορά το μήνα ή συχνότερα	26.4	24.3
	Εκκλησιάζεται λίγες φορές το χρόνο ή σπάνια	73.6	75.7
9	Διαβάζει ελληνικές εφημερίδες -αγγλικό ένθετο, συχνά (μηνιαία)	6.7	6.5
	Διαβάζει ελληνικές εφημερίδες-αγγλικό ένθετο, μερικές φορές (μηνιαία)	16.7	16.1
	Διαβάζει ελληνικές εφημερίδες-αγγλικό ένθετο, σπάνια / καθόλου (μηνιαία)	76.6	77.4
10	Ακούει προγράμματα ελληνόφωνου ραδιοφώνου, συχνά (μηνιαία)	10.5	8.9
	Ακούει προγράμματα ελληνόφωνου ραδιοφώνου, μερικές φορές (μηνιαία)	22.7	22.1
	Ακούει προγράμματα ελληνόφωνου ραδιοφώνου, σπάνια / καθόλου (μηνιαία)	66.8	69
11	Παρακολουθεί ελληνικά προγράμματα τηλεόρασης, συχνά (μηνιαία)	17.1	16.7
	Παρακολουθεί ελληνικά προγράμματα τηλεόρασης, μερικές φορές (μηνιαία)	40.7	41.7
	Παρακολουθεί ελληνικά προγράμματα τηλεόρασης, σπάνια / καθόλου (μηνιαία)	42.2	41.6
12	Επισκέπτεται ελληνικές ιστοσελίδες στο διαδίκτυο (τραγούδια, αθλητισμός), συχνά (μηνιαία)	10.8	9.8
	Επισκέπτεται ελληνικές ιστοσελίδες στο διαδίκτυο (τραγούδια, αθλητισμός), μερικές φορές (μηνιαία)	21	19.4
	Επισκέπτεται ελληνικές ιστοσελίδες στο διαδίκτυο (τραγούδια, αθλητισμός), σπάνια / καθόλου (μηνιαία)	70.8	68.2
13	Ακούει ελληνική μουσική και τραγούδια, συχνά (μηνιαία)	41.2	39.5
	Ακούει ελληνική μουσική και τραγούδια, μερικές φορές (μηνιαία)	21.2	19.6
	Ακούει ελληνική μουσική και τραγούδια, σπάνια (μηνιαία)	37.7	40.9
14	Χορεύει ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς (ένα ή δύο τουλάχιστον)	81.7	79.9
15	Μέλος σε ελληνικό οργανισμό (π.χ. ομάδες νεολαίας, χορευτικές ομάδες)	18.1	16.5

• Σχέσεις φιλίας

Τα δύο φύλα έχουν κυρίως φίλους ελληνικής και μη ελληνικής καταγωγής (κορίτσια 72.9% και αγόρια 71.3%). Παρόμοια είναι τα ποσοστά όσων έχουν φίλους κυρίως ελληνικής καταγωγής (αγόρια 21.5% και κορίτσια 21.2%). Πολύ μικρότερα είναι τα ποσοστά όσων έχουν φίλους κυρίως μη ελληνικής καταγωγής (αγόρια 7.2% και κορίτσια 5.9%). Μια άλλη διάσταση σχετική με τον εθνικό παράγοντα είναι το πως αισθάνονται όταν βρίσκονται με Έλληνες και μη Έλληνες. Σχεδόν τα δύο τρίτα απάντησαν πως αισθάνονται άνετα μεταξύ Ελλήνων και μη Ελλήνων (κορίτσια 74.7% και αγόρια 73.8%). Επίσης, ένας στους πέντε νιώθει πιο άνετα όταν βρίσκεται με άλλους Έλληνες (κορίτσια 20.5% και αγόρια 19.9%). Τέλος, ένα μικρό ποσοστό αισθάνεται πιο άνετα μεταξύ μη Ελλήνων (αγόρια 6.3% και κορίτσια 4.8%).

- **Θρησκευτικός παράγοντας-εκκλησιασμός**

Η ποσοτική ανάλυση των δεδομένων έδειξε ότι τα τρία τέταρτα του δείγματος εκκλησιάζονται λίγες φορές το χρόνο ή σπάνια (αγόρια 75.7% και κορίτσια 73.6%). Αντίθετα, χαμηλότερες είναι οι διαφοροποιήσεις των δύο φύλων που εκκλησιάζονται μια φορά το μήνα ή συχνότερα (κορίτσια 26.4% και αγόρια 24.3%).

- **Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης**

Οι κατανομές συχνοτήτων δείχνουν χαλαρή συνάρτηση και των δύο φύλων με τα ελληνικά ΜΜΕ. Όσο αφορά την επαφή τους με τις ελληνικές εφημερίδες, ποσοστό μεγαλύτερο από τα τρία τέταρτα διαβάζουν ελληνικές εφημερίδες σπάνια ή καθόλου (77.4% των αγοριών και το 76.6% των κοριτσιών). Επιπρόσθετα, ποσοστό 16.7% των κοριτσιών και 16.1% των αγοριών διαβάζει ελληνικές εφημερίδες μερικές φορές το μήνα. Τέλος, μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό μαθητών (6.7% των κοριτσιών και 6.5% των αγοριών) διαβάζουν ελληνικές εφημερίδες συχνά.

Η αλληλεπίδραση των δύο φύλων με το ελληνόφωνο ραδιόφωνο εμφανίζεται ελαφρά θετικότερη σε σχέση με αυτή των εφημερίδων, παραμένοντας ωστόσο ποσοστιαία χαμηλή. Περισσότεροι από τα δύο τρίτα των εφήβων ακούνε προγράμματα ελληνόφωνου ραδιοφώνου σπάνια ή καθόλου (το 69% των αγοριών και το 66.8% των κοριτσιών). Επίσης, περισσότεροι από ένας στους πέντε μαθητές απάντησαν πως ακούνε ελληνόφωνο ραδιόφωνο μερικές φορές (22.7% των κοριτσιών και το 22.1% των αγοριών). Χαμηλότερα εμφανίζονται τα ποσοστά όσων ακούνε συχνά προγράμματα ελληνόφωνου ραδιοφώνου (10.5% των κοριτσιών και 8.9% των αγοριών).

Θετικότερη, συγκριτικά με τις προηγούμενες παραμέτρους, παρουσιάζεται η σχέση των δύο φύλων με τα ελληνικά τηλεοπτικά κανάλια. Ποσοστό 42.2% των κοριτσιών και 41.6% των αγοριών παρακολουθεί ελληνικά προγράμματα τηλεόρασης σπάνια ή καθόλου. Ακόμα, ποσοστό 41.7% των αγοριών και 40.7% των κοριτσιών παρακολουθεί ελληνικά προγράμματα τηλεόρασης μερικές φορές, ενώ όσοι δήλωσαν ότι τα παρακολουθούν συχνά είναι λιγότεροι (17.1% των κοριτσιών και το 16.7% των αγοριών).

Περιορισμένο χαρακτήρα επίσης έχει η αλληλεπίδραση των δύο φύλων με ελληνικές ιστοσελίδες στο διαδίκτυο. Ποσοστό 70.8% των κοριτσιών και 68.2% των αγοριών επισκέπτεται ελληνικές ιστοσελίδες στο διαδίκτυο σπάνια ή καθόλου. Το ένα πέμπτο απάντησε μερικές φορές (21% των κοριτσιών και το 19.4% των αγοριών). Τέλος, ποσοστό 10.8% των κοριτσιών και 9.8% των αγοριών απάντησε πως η πλοήγηση σε ελληνικές ιστοσελίδες στο διαδίκτυο έχει συχνό χαρακτήρα.

- **Επαφή με την ελληνική μουσική, τραγούδια και παραδοσιακούς ελληνικούς χορούς**

Ποσοστό 41.2% των κοριτσιών και 39.5% των αγοριών ακούει ελληνική μουσική και τραγούδια συχνά (μηνιαία). Επιπλέον, ποσοστό 40.9% των αγοριών και 37.7% των κοριτσιών δήλωσε ότι ακούει ελληνική μουσική σπάνια. Αντίθετα, το ένα πέμπτο και των δύο φύλων ακούει ελληνική μουσική και τραγούδια μερικές φορές (21.2% κοριτσιών και 19.6% των αγοριών). Θετικότερη εμφανίζεται η σχέση τους με τους

ελληνικούς δημοτικούς χορούς. Ποσοστό 81.7% των κοριτσιών και 79.9% των αγοριών χορεύει ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς.

- **Μέλος σε ελληνικό οργανισμό και ομάδες νεολαίας**

Οι οικογένειες του δείγματος και των δύο φύλων, στη μεγάλη πλειοψηφία τους, δεν ανήκουν σε κάποιο ελληνικό οργανισμό. Επίσης οι περισσότεροι μαθητές δεν είναι μέλη ομάδων νεολαίας ή χορευτικών συγκροτημάτων. Μόνο ποσοστό 18.1% των κοριτσιών και 16.5% των αγοριών δήλωσαν πως συμμετέχουν, ως μέλη, στις δραστηριότητες ομάδων νεολαίας ή σε χορευτικά παραδοσιακά συγκροτήματα.

Εμβαθύνοντας τη σχέση των δύο φύλων με τις πρακτικές ελληνικότητας είναι φανερό ότι η αλληλεπίδραση αυτή αποκτά ολοένα πιο χαλαρό και συμβολικό περιεχόμενο και για τα δύο φύλα. Το προβάδισμα ποσοστών που διαπιστώθηκε για τα κορίτσια, σχεδόν στο σύνολο των παραμέτρων ελληνικότητας που εξετάστηκαν, εμφανίζεται ως ελάχιστη διαφοροποίηση. Μερικώς, εκφράζουν ριζωμένες αντιλήψεις της ελληνικής οικογένειας ότι τα κορίτσια είναι οι θεματοφύλακες της παράδοσης.

5.5 Εθνοπολιτισμική Συμπεριφορά και Βασικοί Παράγοντες Ελληνικότητας

Στην παρούσα φάση της έρευνας οι πρακτικές ελληνικότητας των Ελληνοαυστραλών εφήβων, οι οποίες αναλύθηκαν και παρουσιάστηκαν στο προηγούμενο υποκεφάλαιο συσχετίζονται τόσο μεταξύ τους όσο και με τις αντίστοιχες των οικογενειών τους, με τη χρήση εξειδικευμένων στατιστικών μεθόδων, ώστε να επισημανθούν οι κεντρικοί συσχετισμοί και οι διαστάσεις τους. Τα στατιστικά εργαλεία για την εξερεύνηση της συσχέτισης αυτής συμπεριλαμβάνουν τις μεθόδους α) συντελεστής συσχέτισης Pearson co-efficient και β) έλεγχος προσαρμοστικότητας χ^2 (chi square tests). Η διαδικασία αυτή συμβάλλει στην παραπέρα αποκρυπτογράφηση της εθνοπολιτισμικής συμπεριφοράς των Ελληνοαυστραλών εφήβων. Στον πίνακα 5.24 της επόμενης σελίδας, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των στατιστικών αναλύσεων:

Οι στατιστικές συσχετίσεις των διμεταβλητών «Pearson co-efficient» έδειξαν ότι για περισσότερες από τις μισές από τις εθνοπολιτισμικές πρακτικές υπάρχει θετική ή μέτρια θετική συσχέτιση. Οι τρεις σημαντικότερες αλληλοσυσχετίσεις που προέκυψαν (significant linear relationships) ήταν μεταξύ:

- α) της ελληνικής γλώσσας με τους γονείς και της ελληνικής γλώσσας με τους παππούδες (.867**),
- β) της ελληνικής γλώσσας με τους παππούδες και του χρόνου φοίτησης σε ελληνικά σχολεία (.658**),
- γ) του χρόνου φοίτησης σε ελληνικά σχολεία και της φιλίας με άλλους συνομηλικούς ελληνικής καταγωγής (.665**).

Επίσης, άλλες σημαντικές αλληλοσυσχετίσεις ήταν η φιλία με άλλα Ελληνόπουλα με τη φοίτηση σε προγράμματα ελληνικών (.655**), η ελληνική γλώσσα στο σπίτι με τον κοινό χρόνο των μελών της οικογένειας (.567**), η ελληνική γλώσσα στο σπίτι με το ελληνικό σχολείο (.525**), ο κοινός χρόνος της οικογένειας με την παρακολούθηση ελληνικών προγραμμάτων στην τηλεόραση (.522**), η ελληνική γλώσσα στο σπίτι με την παρακολούθηση ελληνικών προγραμμάτων στην τηλεόραση (.514**), η ελληνική μουσική με το ελληνικό ραδιόφωνο (.512**) και την τηλεόραση (.520**) και οι ελληνικοί χοροί με το ελληνικό σχολείο (.510**).

Πιο αναλυτική εικόνα αποκτούμε με τον έλεγχο προσαρμοστικότητας χ^2 «chi square test». Από τις 120 αλληλοσυσχετίσεις που πραγματοποιήθηκαν διαπιστώθηκε ότι: στο 27.5% των περιπτώσεων το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας ήταν $p < 0.01$, στο 39.2% η σημαντικότητα ήταν $p < 0.05$, ενώ στο ένα τρίτο των συσχετίσεων (33.3%), βρέθηκε πως οι μεταβλητές δε συσχετίζονται ($p > 0.05$). Οι αλληλοσυσχετίσεις αυτές φανερώνουν ότι η πλειοψηφία των μεταβλητών ελληνικότητας κινούνται ανεξάρτητα η μια με την άλλη ή συσχετίζονται σε χαμηλό βαθμό. Επιπλέον, από τη συγκεκριμένη στατιστική ανάλυση παράμετροι με τις υψηλότερες συσχετίσεις με άλλες εθνοπολιτισμικές παραμέτρους ήταν οι ακόλουθες τρεις: πρώτη, η ελληνική μουσική, με εννέα σημαντικές ή πολύ σημαντικές αλληλοσυσχετίσεις ($p < 0.01$), - σε σύνολο δεκατεσσάρων αλληλοσυσχετίσεων, δεύτερη η ελληνική γλώσσα με τους παππούδες (οχτώ σημαντικές ή πολύ σημαντικές αλληλοσυσχετίσεις, $p < 0.01$) και τρίτη η επαφή με την ελληνική μουσική (έξι σημαντικές ή πολύ σημαντικές αλληλοσυσχετίσεις, $p < 0.01$). Αντίθετα, οι παράμετροι ελληνικότητας με τις χαμηλότερες συσχετίσεις ($p > 0.05$) με άλλες παραμέτρους είναι οι ακόλουθες δύο: πρώτο η ανάγνωση ελληνικών εφημερίδων (με εννέα αλληλοσυσχετίσεις με χαμηλό δείκτη, $p > 0.05$) και δεύτερο η επαφή με ελληνικά φεστιβάλ και γιορτές με εννέα επίσης χαμηλές αλληλοσυσχετίσεις σε σύνολο δεκατεσσάρων. Τέλος αξίζει να σημειωθεί οι μεταβλητές του πίνακα (σελ. 176) συσχετίσθηκαν και με το επίπεδο ελληνομάθειας των μαθητών στους διάφορους τομείς. Τα αποτελέσματα των στατιστικών αναλύσεων δείχνουν σημαντικές συσχετίσεις της χρήσης της ελληνικής στο σπίτι με τις μεταβλητές α) κατανόηση προφορικού λόγου, β) παραγωγή προφορικού λόγου, γ) αναγνωστική ικανότητα και δ) ικανότητα παραγωγής γραπτού λόγου. Παρόμοια, οι παραπάνω μεταβλητές παρουσιάζουν υψηλό βαθμό αλληλοσυσχετίσης με 'το χρόνο παρακολούθησης ελληνικών σπουδών'.

Οι συσχετίσεις των εθνοπολιτισμικών μεταβλητών των εφήβων με αυτές των οικογενειών τους χρησιμοποιώντας τη στατιστική μέθοδο χ^2 οδηγούν σε αξιολογες επισημάνσεις. Οι οικογενειακές συζητήσεις για την 'οικογενειακή ιστορία' και την 'ελληνική καταγωγή και κουλτούρα' παρουσιάζουν υψηλό βαθμό αλληλοσυσχετίσης ($p < 0.01$), με τις μεταβλητές α) χρήση της ελληνικής γλώσσας στο σπίτι, β) ταξίδια των μαθητών προς την Ελλάδα, γ) επαφή με την ελληνική μουσική και δ) προτίμηση φίλων ελληνικής καταγωγής. Επιπρόσθετα, οι αλληλοσυσχετίσεις των οικογενειακών μεταβλητών ελληνικότητας με τις αντίστοιχες των εφήβων δείχνουν στατιστική συνάφεια για ορισμένες από αυτές, με βάση τη στατιστική μέθοδο σύγκρισης διμεταβλητών «Pearson co-efficient». Αναφέρουμε χαρακτηριστικά α) το

ρόλο της ελληνικής τηλεόρασης στην οικογένεια και της παρακολούθησης ελληνικών τηλεοπτικών προγραμμάτων από το δείγμα (.534**), β) της σπουδαιότητας της ορθόδοξης πίστης στη ζωή της οικογένειας και της συχνότητας εκκλησιασμού των εφήβων (.545**), γ) της συχνότητας επαφής της οικογένειας με τους παππούδες με την επικοινωνία των εφήβων στα ελληνικά με αυτούς (578**), δ) της συχνότητας επαφής της οικογένειας με την ελληνική μουσική με το βαθμό επαφής των μαθητών με την ελληνική μουσική (534**) και ε) της ένταξης της οικογένειας στη συλλογική και οργανωτική δομή της ελληνικής ομογένειας με την ένταξη των εφήβων σε ομάδες ελληνικής νεολαίας και συλλογικά σχήματα.

Ερμηνεύοντας τα προηγούμενα, είναι φανερό πως με την χρήση των στατιστικών εργαλείων ανάλυσης και συγκεκριμένα του συντελεστή συσχέτισης (Pearson co-efficient) και του ελέγχου προσαρμοστικότητας χ^2 (chi square tests) δόθηκε μια ολοκληρωμένη εικόνα για την αλληλοσυσχέτιση των εθνοπολιτισμικών παραμέτρων. Από τις διασταυρώσεις φάνηκε ότι οι εθνοπολιτισμικοί παράμετροι έχουν μέτριο βαθμό αλληλοσυσχέτισης. Αντίθετα, στο προηγούμενο κεφάλαιο, μελετώντας τις αλληλοσυσχετίσεις των οικογενειακών πρακτικών ελληνικότητας, διαπιστώθηκε ότι αυτές εμφανίζουν ισχυρότερο βαθμό συνάφειας. Ενδεχόμενα, η διαφοροποίηση αυτή να εκφράζει τη σταδιακή εθνοπολιτισμική μετατόπιση της τρίτης γενιάς Ελληνοαυστραλών. Παρά τη γενική αυτή διαπίστωση, για την ομάδα των μαθητών με ισχυρή ελληνοκεντρικότητα ο βαθμός συνάφειας των παραμέτρων αυτών παραμένει υψηλός. Παράλληλα, για τους περισσότερους Ελληνοαυστραλούς εφήβους η επαφή με την Ελλάδα, καθώς και με κεντρικούς δείκτες εθνοπολιτισμικότητας (π.χ. η ελληνική γλώσσα και η ορθόδοξη πίστη) χαλαρώνει σταδιακά. Όμως οι αξίες της στενής οικογενειακής ζωής και αλληλεπίδρασης αποτελούν πεποιθήση ζωτικής σημασίας. Η οικογενειακή ζωή και ιδιαίτερα οι άμεσες οικογενειακές σχέσεις αποτελούν πυλώνες ελληνικότητας, καθώς η επαφή των Ελληνοαυστραλών εφήβων με το συγγενικό κύκλο και την ευρύτερη ομογένεια χαλαρώνει σταδιακά. Αυτό επιβεβαιώνεται από τους υψηλούς δείκτες αλληλοσυσχέτισης των πρακτικών ελληνικότητας του δείγματος με την στενή οικογενειακή ζωή, συμπεριλαμβανομένων και των παππούδων-γιαγιάδων. Σημαντική αναδεικνύεται μέσα από τις αλληλοσυσχετίσεις και η συμβολή του ελληνικού σχολείου, πέρα από τον εκπαιδευτικό του ρόλο, δηλαδή αναδεικνύεται ως χώρος κοινωνικοποίησης και δημιουργίας δεσμών φιλίας μεταξύ συνομηλίκων εφήβων.

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάστηκαν οι βασικές πτυχές της εθνοπολιτισμικής ζωής των Ελληνοαυστραλών εφήβων και οι πρακτικές που τη συνοδεύουν σε ατομικό, οικογενειακό και κοινωνικό επίπεδο. Ωστόσο, για να σχηματισθεί πληρέστερη εικόνα της εθνοπολιτισμικής ταυτότητας είναι απαραίτητο να εξερευνηθεί και ο κόσμος των συναισθημάτων και των στάσεων τους απέναντι στην ελληνικότητα, προσπάθεια που επιχειρείται στο επόμενο κεφάλαιο.